

# මොහඳුර විනිවිද

කොස්වත්තේ අරියවිමල හිමි.



**දිමුත මුද්‍රණාලය**

අංක 103/A නුවර පාර, යක්කල.

දුර: 033-2239662 / 077-8829705

විද්‍යුත් තැපෑල: [dimuthupub@yahoo.com](mailto:dimuthupub@yahoo.com)

දහම් පොත් කියවීම සඳහා පිවිසෙන්න.

වෙබ්: [www.dhammadanabooks.com](http://www.dhammadanabooks.com)

ධර්මදානය පිණිසයි.  
අලෙවි කිරීම පිණිස නො වේ.

## මොහඳුර විනිවිද

---

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2016

---

© : කොස්වත්තේ අරියවිමල හිමි.

---

ISBN. 978-955-95963-2-5

---

මුද්‍රණය : දිමුතු මුද්‍රණාලය  
103/A නුවපාර, යක්කල.

---

ප්‍රකාශනය : කර්තෘ ප්‍රකාශනය  
ආයතීනිකේතනය,  
261 / 1, ඩී, පරකන්දෙණිය,  
ඉඹුල්ගොඩ.

## පිළිම

ධර්මකාමී  
සැදැහැවන්  
සෑම  
මෙත් සිතින්.

කොස්වත්තේ අරියවිමල හිමි.



### පෙරවදන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වරක් මෙසේ වදාළහ. "මහණෙනි, මම නුඹලාට සියල්ල දේශනා කරමි. මහණෙනි, සියල්ල යනු කුමක්ද? ඇසත් රූපයත්, කනත් ශබ්දයත්, නාසයත් ගන්ධයත්, දිවත් රසයත්, කයත් පහසත්, මනසත් ධම්මත් ය. මහණෙනි, යමෙක් මම මේ සියල්ල ප්‍රතික්‍ෂේප කොට අනෙක් සියල්ලක් පණවන්නෙමිසි කියන්නේ නම් එය වචන මාත්‍රයක් පමණි. විමසුවහොත් ඔප්පුකර පෙන්වන්නට නො හැක්කක් පමණි. අතිරේක වෙහෙසකට පැමිණීමක් පමණි. එයට හේතු කවරේ ද? විෂය නැති කමයි." සං: නි: සබ්බ සුත්‍රය.

ලෝකයේ මොනවා තිබුණත් පුද්ගලයාගේ අත්දැකීම් සීමා වන්නේ සලායතනික සම්බන්ධතාවට ය. සසර ගොඩනගන්නේ මේ සලායතනික සම්බන්ධතාවයි. ඇස හා රූප, කන හා ශබ්ද, නාසය හා ගන්ධය, දිව හා රසය, කය හා ඵොට්ඨබ්බය, මනස හා ධම්ම යන අජ්ඣත්තික හා බාහිර අන්ත දෙක අතර සංයෝජනය වීමක් නැත. ඉන්ද්‍රිය හා අරමුණ ප්‍රත්‍යය කරගෙන පුද්ගල මනසේ යම් ඡන්දරාගයක් වන්නේ නම් එය එහි සංයෝජනයයි. පුද්ගලයා බැඳෙන්නේ ඒ ඡන්දරාගයටයි. තණ්හාවටයි. මේ තණ්හා කරන්නේ මධ්‍යයෙහි වූ විඤ්ඤාණය විසින් මවනු ලබන නාමරූප පිළිබිඹුවටයි. ඒ පිළිබිඹුව බාහිරව ඇති දෙය හැටියටත් එය අත්දැකීන්තා තමා හැටියට පුද්ගලයා සිතුව ද, එය ඡන්ද මූලකව, ආයතන ස්පර්ශයෙන් සමුදය වූ මනසිකාරයෙන් බිහි වූ විදීම හැදිනීම වේතනා වශයෙන් විඤ්ඤාණයේ සැකසුන පිළිබිඹුවකි. නාමරූපයෙහි පිහිටි මේ විඤ්ඤාණය අභිසංඛත විඤ්ඤාණයයි. අරමුණු ගැනීමේ දී

ප්‍රත්‍යය වන්නේ වින්දන සඤ්ජානන සංවේතන ස්පර්ශ මනසිකාර යන මේ නාම ධර්මත් උපාදායරූපත් බව නුවණින් නො දැකීම මෝහයයි. මේ ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව නුවණින් දකින්නේ නම් මොහඳුර විනිවිද යන්නේ එවිටයි. නාමරූපයෙහි පිහිටි විඤ්ඤාණය උපාදාන හව ජාති ජරාමරණ දුකට මඟ පාදයි. රහතන් වහන්සේගේ අර්හත් ඵලසමාධියේ දී ඇත්තේ නාමරූපයෙහි නො පිහිටි විඤ්ඤාණයයි. ආයති පුනබ්‍හවය සදහා නාමරූප තැනීමක් එහි නැත. නාමරූපය ඇතිව නැතිවන ධර්මතාවක් බව නුවණින් දකින විට අප්‍රකාශන ආයතන නිරුද්ධ වේ. රූප, ශබ්දා දී සඤ්ඤා ද මැකී යයි. නිවන වන්නේ මේ සලායතන නිරෝධයයි. (සලායතනිරොධො නිබ්බානං)

මේ ‘මොහඳුර විනිවිද’ පොත් පිංච රැසැයුවේ යට කී කරුණ යම් තරමකට හෝ තේරුම් ගැනීමට ධර්මකාමීන්ට උපකාරයක් වේ ය යන අදහසිනි.

මේ පොත් පිංචේ මුද්‍රණ කටයුතු මැනැවින් ඉටු කළ, යක්කල දිමුතු මුද්‍රණාලයාධිපති, එච්. එම් එච්. බණ්ඩාර මහත්මා ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලයට මගේ පුණ්‍යානුමෝදනා පූර්වක ස්තූතිය මෙහි දී පිරිනමමි.

කොස්වත්තේ අරියවිමල හිමි.

ආයතීනිකේතනය,  
261 / 1, ඩී, පරකන්දෙණිය,  
ඉඹුල්ගොඩ.

**ඉඟිවැල**

01.	පිටිසුම .....	09 - 12
02.	හිතේ හැටි.....	12 - 13
03.	පුහුදුන් සිත කොයිබට ද? .....	13 - 15
04.	පුහුදුන් බවේ ආදීනවය.....	15 - 21
05.	මෝහයේ තරම .....	21 - 23
06.	මමත්වය ලොකු ම ගැටලුවයි .....	23 - 27
07.	මෝහය සැකසෙන්නේ කෙසේ ද? .....	27 - 36
08.	මෝහය දැනගන්නට අසිරු ඇයි? .....	36 - 39
09.	ලෝකප්‍රඥප්තිය .....	39 - 43
10.	මේ ටිකත් දැනගන්න .....	43 - 51
11.	ගේහසිතයෙන් නොගේකුමයට .....	51 - 61
12.	විනිවිද යා යුතු මධ්‍යය .....	61 - 65
13.	චූළවෙදල්ල සුත්‍රයෙන් .....	65 - 69
14.	මජ්ඣේ සුත්‍රයෙන් .....	69 - 71
15.	අදුක්ඛමසුධාවේදනා මජ්ඣේ.....	71 - 73
16.	එස්සනිරොධො මජ්ඣේ.....	73 - 77
17.	පච්චුප්පන්නං මජ්ඣේ.....	77 - 81
18.	නාමයේත් රූපයේත් මධ්‍යය වන විඤ්ඤාණය.....	81 - 85

19.	අප්‍රකාශිත බාහිර ආයතනයන්ගේ මධ්‍යය වූ විකේතනය.....	85 - 87
20.	සක්කායනිරොධො මජ්ඣෙ.....	87 - 92
21.	සමාලෝචනය.....	92 - 96



## මොහඳුර විනිවිද

### 01. පිවිසුම :

වරක් මහලු හිමිනමක් වන මාලුඞ්කාපුත්ත භාමුදුරුවෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට පැමිණිලා අප්‍රමාදව කෙලෙස් තවන්න කෙටි බණක් වදාරන්නැයි ඉල්ලා සිටිය. 'ඔබ හොඳට ම වයසට ගිහිල්ලා කෙටි අවවාදයක් ඉල්ලනවා නම් මම කරුණ හිඤ්ඤාවට මොකක් ද කියන්නේ' කියල ඒ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. එහෙම ප්‍රකාශ කරන්න ඇත්තේ ඒ හිමියන් තුළ අප්‍රමාදී වීමට පෙළඹවීමක් වශයෙන් ධර්මානුකූල සංවේගයක් ඇතිකිරීම පිණිස වෙන්න ඕන. හුදෙක් අප්‍රසාදය පළකිරීමක් හැටියට නො වෙන්න ඇති. ඒ අවස්ථාවේ දී මාලුඞ්කාපුත්ත භාමුදුරුවෝ 'මම මහළු තමයි. ඒත් මට අප්‍රමාදය පිණිස අවවාදයක් දෙන්නැ'යි නැවතත් ඉල්ලා සිටිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැටලුවයි විසඳුමයි හොඳට පැහැදිලි වන කෙටි බණක් දේශනා කලා. දැන් අපි ඒ කෙටි දෙසුම හොඳින් හඳුනාගනිමු.

“මාලුඞ්කාපුත්ත, ඔබ එක්බු විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත යුතු රූප කලින් දැකල නැත්නම්, දැන් දකින්නෙත් නැත්නම්, මතු දකින්නෙමිසි සිතකුත් නැත්නම් ඔබට රූප ගැන කැමැත්තක් රාගයක් ප්‍රේමයක් තියෙනවා ද? 'නැත ස්වාමීනි.' සෝත විඤ්ඤාණයෙන්, ඝාණ විඤ්ඤාණයෙන්, ජීව්හා විඤ්ඤාණයෙන්, කාය විඤ්ඤාණයෙන්, මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත යුතු අරමුණු කලින් ලබල නැත්නම්, දැන් ලබන්නෙත්

නැත්නම්, මතු ලබන්නට සිතකුත් නැත්නම් ඒවා ගැන කැමැත්තක්, රාගයක්, ප්‍රේමයක් තියෙනවා ද? 'නැත, ස්වාමීනි.'

මේ ප්‍රශ්න කිරීමෙන් අපට පැහැදිලි වන වැදගත් කරුණක් තියෙනවා. මොකක් ද, ඒ? හැම සසර පැවැත්මක් ම ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් ක්‍රමයක් කියන එකයි. අතීතයේ විදගත් ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් බඳු අත්දැකීම් දැනුත් ලබනවා නම් මතුත් ලැබේවායි කැමති වෙනවා නම් සසර නිමවන්නේ නම් නැහැ. අත්දැකීම් අනුභව කරන මම කෙනෙක් ඇතැයි ද, අත්දකින දෙයක් ඇතැයි ද, ඒ අත්දැකීම් මගේ යයි ද සිතන ස්වභාවය ඇති තාක් සසරේ නිමාවක් නො දකිනවා ඇත. අපි නැවතත් සූත්‍ර දේශනාව වෙතට හැරෙමු. මෙතැන දී යට කී කරුණ පැහැදිලි කරල බුදුරජාණන් වහන්සේ තවත් වැදගත් කරුණක් දේශනා කළා.

"මාලුච්ඡාසුත්ත, මෙහි නුඹට දිට්ඨ සුත මුත විඤ්ඤාත වශයෙන් දතයුතු කරුණු අතුරෙන් දුටුයෙහි දුටු පමණ වන්නේ ය. ඇසුවෙහි ඇසූ පමණ වන්නේ ය. දැනුනෙහි දැනුණ පමණ වන්නේ ය. සිතුවෙහි සිතූන පමණ වන්නේ ය. මාලුච්ඡාසුත්ත, යම් කලෙක නුඹට දිට්ඨ සුත මුත විඤ්ඤාත ධර්මයන් අතුරෙන් දුටුවෙහි දුටු පමණක් වන්නේ ද, ඇසුණෙහි ඇසූ පමණක් වන්නේ ද, දැනුනෙහි දැනුණ පමණක් වන්නේ ද, සිතුවෙහි සිතූ පමණක් වන්නේ ද එකල්හි ඔබ එයින් (රාගයෙන් රත් වූවෙක්, ද්වේෂයෙන් දූෂිත වූවෙක්, මෝහයෙන් මුළා වූවෙක්) නොවෙයි. (තතො ත්වං මාලුච්ඡාසුත්ත න තෙන) ඔබ එයින් නො වන්නේ නම් එකල්හි ඔබ එහි නො පිහිටන්නේ ය. (යතො ත්වං මාලුච්ඡාසුත්ත න තෙන තතො ත්වං මාලුච්ඡාසුත්ත න තත්ථ.)

යම් කලෙක ඔබ අරමුණෙහි නො පිහිටන්නහු නම් (යනො ත්වං මාලුඛිකාපුත්ත න තත්ථ), එකල්හි ඔබ මෙහි ද නො වන්නේ ය. (නෙව ඉධ) එහි ද නො වන්නේ ය. (න හුරං) ඒ අතර ද නො වන්නේ ය. (න උභයමන්තරෙන) දුකේ කෙළවර ඕකයි.” (එසෙවන්නො දුක්ඛස්ස)<sup>1</sup> යනුවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළහ.

මේ කෙටි බණෙන් අවශ්‍ය සියල්ල ම කියැවෙනවා. ඇසත් රූපයත්, කනත් ශබ්දයත්, නාසයත් ගන්ධයත්, දිවත් රසයත්, කයත් පහසත්, මනසත් අරමුණු මෙතෙහි කිරීමත් තමයි අපගේ පැවැත්ම පිළිබඳ සියල්ල. මේ එස්සායතන සය ක්‍රියාත්මක වීම තමයි, සසර පැවැත්ම. කර්ම බිහිවීම. උපාදානස්කන්ධ ගොඩනැගීම. පෙර භවයේ ආයතන ක්‍රියාකාරිත්වය නිසා සැකසුණ තෘෂ්ණා උපාදාන මේ භවයට හේතු වුණා. දැන් ක්‍රියාත්මක වන්නෙන් ඒ විදිය ම නම් මතු භවයකුත් නිසැකව ම සැකසේවි. සසර නිම නො වී පැවතීමේ රහස ඕකයි. ඇතැයි කියා සලකා ගත් ප්‍රිය අරමුණු වල ඇලෙන කොට රාගයෙන් රත් වෙනවා. ඇතැයි කියා සලකා ගත් අප්‍රිය අරමුණුවල ගැටෙන කොට ද්වේෂයෙන් දූෂිත වෙනවා. ප්‍රිය හෝ අප්‍රිය හෝ නො වන අරමුණු වලදීත් ඒවා ඇති දේ වශයෙන් ගන්නා නිසා මෝහයෙන් මුළා වෙනවා. මේ ස්වභාවය කවුරුත් කීවාට නොවෙයි, තමා තුළින් ම හඳුනාගැනීමයි අවශ්‍ය. එතකොට එය තමාගේ ම අවබෝධයක්. ඒ අවබෝධය සකස් කරගන්නට ටික ටික ධර්මය තේරුම් ගන්නට ඕන. සම්මාදිට්ඨිය දියුණු කරගන්නට ඕන. සම්මාදිට්ඨිය කියන්නේ සසුන් මගේ

---

1 සං: නි: 4, මාලුංකාපුත්ත සූත්‍රය, 156/ 158 පිටු, බු: ජ: මු:

සෙසු අංග සියල්ලට පෙරටුව ගමන කරන ධර්මය බව අමතක කරන්න එපා. “කථඤ්ච භික්ඛවෙ සම්මාදිට්ඨී පුබ්බච්ඡගමා හොති” කියල ම: නි: මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයෙහි “මහණෙනි, සම්මාදිට්ඨීය පූර්වංගම ධර්මය වන්නේ කෙසේ ද”, යන්න විශේෂයෙන් සාකච්ඡා වන බව සලකන්න. ඒ නිසා දහම් මගේ ඇරඹුමට අවශ්‍ය ධර්ම විග්‍රහයන් තේරුම් ගන්නයි මේ දහම් ලියවිල්ලේ දී බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ.

**02. හිතේ හැටි:**

අපි පළමුව හිතමු සසරගත සත්වයකුගේ සංකල්පනා ලෝකය කොයි වගේ ද කියල. ඒ කරුණ සොයන්න හොඳ ම තැන තමන්ගේ සිත. අපි අපේ හිත් ගැන තම තමා වෙන වෙන ම සොයල බලමු. පුද්ගලයා පියකරු රූප දකින්න කැමතියි. මිහිරි ශබ්ද අසන්නට, මිහිරි ආඝ්‍රාණ විඳින්නට, මිහිරි රස විඳින්නට, මිහිරි පහස ලබන්නට, ඒවා ගැන හිත හිතා ඉන්නට කැමතියි. හෝග සම්පත් වලට ධනයට බලයට කැමතියි. මේ ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ ලෝභය. රාගය. මේ සමඟ ම මෝහය බැඳිල තියෙනවා. කැමති දේවල් අප හිතන තරමට ම ලැබෙන්නේ නෑ. සතුකර ගැනීමේ දී නොයෙක් බාධක අවහිර කම් ඇතිවෙනව. හිත නරක් වෙනව. ලැබුණත් පැතූමේ තරමට නො වෙයි. අඩුපාඩු ගොඩයි. එහෙම වෙලාවට මතුවෙන්නෙ ද්වේෂය. තරහව. නො රුස්සන කම. මූණ ඇඹුල් වෙලා. මේ ස්වභාවයට ධර්මයේ කියනව පටිඝය කියල. විදීම් අත්දකින්නේ ‘මම’ ය කියල හැඟීමක් මෙනත තියෙනවා. තමන් ‘පතන දේවල් ’ කියල හැඟීමකුත් මෙනත තියෙනවා. ඒ දේවල් ‘මගේ ’ ය, ‘මම

වෙමි' ය, 'ඒ මාගේ ආත්මය' ය යන හැඟීමකුත් තියෙනවා. 'මගේ' කියල කියන කොට 'මගේ අයිතිය' කියන හැඟීමකුත් තියෙනවා. 'අයිති කරගන්න ඕන' කියල හැඟීමකුත් තියෙනවා. 'මාගේ වටිනා දෙය, සාරය' කියල හිතන්නේ ඕය විදියට අත්දකින දේවල්. මෙතනදි ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ මෝහය. අවිද්‍යාව. ඒ වගේ ම මිහිරි හෝ අමිහිරි හෝ යන දෙකට ම අයිති නැති අරමුණුත් පේනවා. ඇහෙනවා. ආඝාණය කරනවා. රස දැනගන්නවා. ස්පර්ශ කරනවා. ඒවා ගැනත් සිතිවිලි පහළ වෙනවා. ඒ හැම දෙයක් ගැන ම 'සැබෑ වශයෙන් ඇති දේ ' කියලයි හිතන්නේ. මේ ස්වභාවයත් 'මෝහය' ම තමයි. මේ මෝහය කියන ස්වභාවය ගැඹුරුයි. මමත් ඇත්තයි. මා මිහිරි වශයෙන් ලබන දේවලුත් ඇත්තයි. අමිහිරි වශයෙන් ලබන දේවලුත් ඇත්තයි. 'මිහිරි හෝ අමිහිරි හෝ නො වුන දේවලුත් ඇත්තයි' කියල තමයි, සංසාරික සත්වයා සලකන්නේ. (ඉදං සච්චන්ති මඤ්ඤති)<sup>2</sup> මේක ඇත්තයි කියල එහි ම බැහැරගෙන ඉන්න මේ ස්වභාවයට කියනවා 'ඉදං සච්චාහිනිච්චෙසය' කියල. පුහුදුන් සිතක ස්වභාවය තමයි ඒ. එවන් සිතක් සසර ඕනෑ ම මට්ටමේ දුකක් නිපදවාගන්න සුදුසුයි. ඒ වුණත් සමයක් සම්බුදුවරයන් වහන්සේ නමක් ලොව පහළ වෙලා මේ බව හෙළිදරව් කරන තුරු ලෝකයා මේ බව දන්නෙ නෑ.

**03. පුහුදුන් සිත කොයිබට ද?**

අපි දැන් කෙටියෙන් හඳුනා ගත්තේ ලෝභයයි ද්වේෂයයි මෝහයයි පුද්ගලයා තුළ ක්‍රියාත්මක වන බව. බුදු බණ හරිහැටි දැනගන්නා තුරු මේ ස්වභාවයේ වරදක් ඇතැයි සංසාරික

---

2 සු: නි: ද්වයතානුපස්සනා සූත්‍රය, 236 පිට, බු: ඡ: මු:

පුද්ගලයා දකින්නේ නැහැ. තමා පිළිබඳ හේතු ප්‍රත්‍යාසම්බන්ධතාව දන්නේ නැහැ. තමා සංසාරික සත්වයෙක් බව දන්නේ නැහැ. සිත කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා සංකල්ප වලට විවෘත්තයි. මේ ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මොකක් ද, කියන බව දැන් අපි තේරුම්ගන්න බලමු.

“දහම නො දන්නා සාමාන්‍ය පුද්ගලයා දුක් වේදනාවක් ස්පර්ශ කළාම ශෝක කරනවා. ක්ලාන්ත වෙනවා. කියව කියවා වැලපෙනවා. පපුවට ගහගනිමින් හඬනවා. මුළාවට පැමිණෙනවා. කයේ දුක ඊට සීමා නො කර හිතේ ද දුකක් හැටියට දෙගුණ කරගන්නවා. දුක්බ වේදනාව නිසා ක්‍රෝධයට පත්වෙනවා. ක්‍රෝධය සිතේ තැම්පත් වෙනවා. (පටිසානුසයො අනුසෙති) දුකෙන් අත්මිදෙන්න ඕන නිසා කැමති වෙන්වේ කාමයට අයත් සුව වේදනාවකට. ඇයි ඒ? පස්කම් සුවයෙන් බැහැරව දුක් වේදනාවන්ගෙන් අත්මිදෙන ක්‍රමයක් ඔහු හෝ ඇය හෝ නො දන්නා නිසයි. කාමසුඛයට බැඳෙනකොට රාගය හිතේ තැම්පත් වෙනවා. (රාගානුසයො අනුසෙති) වේදනාවේ ඇතිවීම හා නැතිවීම පිළිබඳ හේතුඵල රටාව දන්නේ නෑ. ආශ්වාදය දන්නේ නෑ. ආදීනව දන්නේ නෑ. වේදනාවෙන් මිදීමක් දන්නේ නෑ. එතකොට අවිද්‍යාව හිතේ වැඩෙන්නේ. (අවිජ්ජානුසයො අනුසෙති) සැපක් වින්දත් දුකක් වින්දත් නො දුක් නො සුව වේදනාවක් වින්දත් කෙලෙස් සමඟ සංයුක්ත වෙලා ම යි විඳින්නේ. මේ හදන්නේ හවය. ඒ නිසා ජරා මරණ සෝක

පරිදේව දුක් දොම්නස් උපායාස කියන දුක් සියල්ලෙන් ම යුක්ත වෙනවා.”<sup>3</sup>

බුදුරජාණන් වහන්සේ සල්ල සූත්‍රයේ දී දේශනා කරන ලද කාරණාවයි ඔය දැක්වූයේ. ලෝභය ද්වේෂය මෝහය යන සිතිවිලි වල බරපතලකම මේකයි. සසර අතීතයේ දී කළා වගේ පුරාණ කර්මය නිසා ලැබුණ ආයතනයන්ගෙන් දැනුත් කරන්නේ පටිඝානුසයට, රාගානුසයට, අවිජ්ජානුසයට වැටීම නම් මතුත් බලාපොරොත්තු වන්නේ එය ම නම් සිදුවන්නේ සසර නිමක් නො දැක වැඩි වශයෙන් දුගතිගාමී වෙමින් මතු මතුත් භවයට ම ඇදීමයි. ඉන් මිඳෙන්නට නම් කළයුත්තේ සෙත් ශාන්ති කර්ම කිරීම නොව, මේ සියල්ලේ හේතු එල සම්බන්ධතාවත් ඒවායේ නිරෝධයත් දැකීමයි. ආස්වාදයත් ආදීනවයත් නිස්සරණයත් දැකීමයි.

**04. පුහුදුන් බවේ ආදීනවය :**

යට කී සල්ල සූත්‍රාගත කරුණු ටික පැහැදිලි කරගන්නකොට සුබච්චේදනාව ලෝභයටත් දුක්ඛච්චේදනාව ද්වේෂයටත් අදුක්ඛමසුබච්චේදනාව මෝහයටත් සම්බන්ධ වන බව කාටත් පැහැදිලි වෙනවා. පුද්ගලයා සාමාන්‍යයෙන් කයින් වචනයෙන් හා සිතින් හැසිරෙන්නේ මේ ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ ස්වභාවයෙන් යුක්තවයි. සංසාරික සත්වයා සුගතිගාමී වෙනවාට වැඩියෙන් දුගතිගාමී වන්නේ මේ නිසයි. දුගතිගාමී වීම කියන්නේ නරක, තිරිසන්, ප්‍රේත, අසුර කියන සතර අපායට

---

3 සං: නි: 4, සල්ල සූත්‍රය, 396 පිට, බු: ජ: මු:

වැටීමයි. ලෝභ දෝෂ මෝහ අකුශල මූල වලට සුගතියක් සකස් කරන්න ශක්තියක් නෑ. ඒ ගැන බුදුවදන මේකයි.

“මහණෙනි, ලෝභය නිසා උපදින කර්මයෙන් ද්වේෂය නිසා උපදින කර්මයෙන් මෝහය නිසා උපදින කර්මයෙන් දේවත්වය හෝ මනුෂ්‍යත්වය හෝ වෙනත් කිසියම් සුගතියක් හෝ පැනවීමක් නො වේ. ඊලඟට මහණෙනි, ලෝභයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් උපදින කර්මය නිසා නිරය, තිරිසන් බව, ප්‍රේත විෂය හෝ වෙනත් කිසියම් දුගතියක් පැනවේ.”<sup>4</sup>

මේ බුද්ධ වචනය පිළිබඳව ඔබේ ශ්‍රද්ධාව තිබෙනවා ද කියා බලන්න. ශ්‍රද්ධාව තිබෙනවා නම් සසර දුක දැක ඉන් මිදීමට සිත් පහළ වෙනවා ඇත. දුගති දුක පහසු දෙයක් සුළු දෙයක් නො වේ. කෑ මොර දි දී විදින්නට සිදු වන්නකි. ඇතැම් විට කල්ප ගණනක්. මේ බව දහමේ කියැවෙන බව බොහෝ දෙනා දනිතත් ප්‍රමාණවත් ශ්‍රද්ධාවක් නැහැ. ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ පිළිගැනීම. අවංකව පිළිගැනීම. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාස්තෘත්වය නිසැකව ම පිළිගැනීමයි ඒ. දුක උපනිශ්‍රය කරගෙන ශ්‍රද්ධාව ඇතිවන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. (දුක්ඛුපනිසා සද්ධා) <sup>5</sup> අපගේ ඉඳුරන් මගින් අරමුණු අත්දැකීම තුළයි, සියලු දුක් නිර්මාණය වෙන්නේ. සුවදායක

---

4 “න භික්ඛවෙ ලොහජෙන කම්මෙන දොසජෙන කම්මෙන මොහජෙන කම්මෙන දෙවා පඤ්ඤායන්ති. මනුස්සා පඤ්ඤායන්ති. යා වා පනඤ්ඤාපි කාවි සුගතියො. අප්ඵ බො භික්ඛවෙ ලොහජෙන කම්මෙන දොසජෙන කම්මෙන මොහජෙන කම්මෙන නිරයො පඤ්ඤායති. තිරච්ඡානයොති පඤ්ඤායති. යා වා පනඤ්ඤාපි කාවි දුග්ගතියො.”  
අං: නි: 4, 96 පිට, බු: ජ: මු:

5 සං: නි: 2, උපනිස සූත්‍රය, 50 පිට, බු: ජ: මු:



විදීමක් අරමුණු ඇසුරෙන් ලැබුවත් එය දුගතියට මග පාදනවා. සංසාරික සත්වයා ඒ බව දන්නේ නැහැ. මේ ගැන බුදුවදනින් පමණයි, අපට දැනගන්නට අවස්ථාවක් ලැබෙන්නේ. ඒ නිසා තව ටිකක් බුදුරජාණන් වහන්සේට සවන් දී බලමු. සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රිය රූපයක් ඇසට පෙනෙන කොට ඒ ප්‍රියභාවයට අපි කැමති වෙනවා. ප්‍රිය වූ කාමගුණික අරමුණක බැඳෙන එකේ කිසිදු වරදක් පුහුදුන් පුද්ගලයා දකින්නේ නෑ. එනිසා එවන් බැඳීමක ප්‍රතිඵලය මොකක් ද කියල අපි ටිකක් බුදුවදන් අනුව විමසල බලමු. ආදිත්තපරියාය සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ පිළිබඳව මෙන්ම මෙහෙම දේශනා කරනවා.

“ඇසට පෙනෙන රූප නිමිත්තක් අවයව වශයෙන් බලමින් ආශ්වාදයෙහි බැඳෙනවාට වඩා දවස පුරා රත්කළ ගිනියම් යකඩ කුරකින් ඇස පිරිමැදීම හොඳයි. අවයව වශයෙන් බලමින් නිමිත්තාශ්වාදයෙහි බැඳුන කර්මවිඥානය ඇති වෙලාවක පුද්ගලයා කලුරිය කළොත් නිරය හෝ කිරිසන් යෝනිය හෝ යන ගති දෙකින් එකකට පැමිණෙනවා. මා මේ අයුරින් කියන්නේ මේ ආදීනවය දැකලයි.”<sup>6</sup>

---

6 “වරං භික්ඛවෙ තතත්තාය අයො සලාකාය ආදිත්තාය සම්පදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභුතාය වක්ඛන්ද්‍රියං සම්ඵලිට්ඨං, නත්වෙව වක්ඛුවිඤ්ඤාඤායොසු රූපෙසු අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො. නිමිත්තස්සාදගථිතං වා භික්ඛවෙ විඤ්ඤාණං තිට්ඨමානං තිට්ඨේය්‍ය අනුබ්‍යඤ්ජනස්සාද ගථිතං වා තස්මිං සමයෙ කාලං කරෙය්‍ය ධානමෙතං විජ්ජති යං ද්වින්න ගතිනං අඤ්ඤතරං ගතිං ගච්ඡෙය්‍ය නිරයං වා තිරච්ඡානයොතිං වා. ඉමං ඛිවාහං භික්ඛවෙ ආදීනවං දිස්වා එවං වදාමි.”  
 සං: නි: 4, ආදිත්තපරියාය සූත්‍රය, 332 පිට, බු: ජ: මු:

මේ ආකාරයට සද්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම යන අරමුණු ගැන ද දේශනා කරනවා. මේ කාරණය ඉන්ද්‍රිය අරමුණු වලින් සුවයක් පතන සාමාන්‍ය පුද්ගලයා දන්නේවත් නැහැ. ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනකම් අපි කවුරුවත් දන්නේ නැහැ. එසේ දේශනා කර තිබුණත් එය පිළිගැනීමට තරම් හිතක් පහළ වෙන්නෙන් කලාතුරකින් කෙනකුට. අයකුට හිතෙන්න පුළුවන් "අපේ සතුට මතට අසාධාරණ ලෙස කර්මය කඩාපාත් වීමක්" කියල. මේක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මතයක් නොවෙයි. සසර ස්වභාවය මෙය නිසාමයි එසේ වදාරන්නේ. අප කෙරෙහි ඇති කරුණාව නිසා ම යි, එය අපට පැහැදිලි කරදෙන්නේ. ලෝභයත් ද්වේෂයත් මෝහයත් සුගතියක් නො සාදන බව මෙයින් හොඳට තේරුම් ගන්නට ඕන. සංසාර සත්වයා කල්ප කෝටි ගණනක් තිස්සේ වැඩි වශයෙන් දුගති වල වැටෙමින් නිරන්තර ජරා මරණ සෝක පරිදෙව දුක් දොම්නස් උපායාසයන්ට ලක් වෙමින් පැවත එන්නේ මේ ලෝභයත් ද්වේෂයත් මෝහයත් නිසා ම ය.

**'මේ සිත දිගු කලක් තිස්සේ රාගයෙනුත් ද්වේෂයෙනුත් මෝහයෙනුත් කිලීටි වී ඇතැ'යි <sup>7</sup> බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරන්නේ ඒ නිසයි.**

ඇලීම වශයෙන් රාගයත්, ගැටීම වශයෙන් ද්වේෂයත් ඇතිවෙනකොට තමාට ම ඒ රාගය ද්වේෂය හඳුනාගන්න පුළුවන්. ඒත් මෝහය කියල ස්වභාවයක් තිබෙනවා ද කියලවත්

---

7 "දීඝරත්තමීදං චිත්තං සංකිලිට්ඨං රාගෙන දොසෙන මොහෙන"  
 සං: නි: 3, දුතියගද්දුලබද්ධ සූත්‍රය, 260 පිට, බු: ජ: මු:

සංසාරික සත්වයා දන්නේ නැහැ. ඒ මෝහය ගැන මතු විශේෂයෙන් තේරුම් ගන්න බලමු. පළමුව මේ ඇලීම හා ගැටීම (රාගය හා ද්වේෂය) දෙක ධර්මානුකූලව පැහැදිලි කරගන්න බලමු. ලෝභය, ආශාව, රාගය, කාමය වරදක් කියල සංසාරික සත්වයා හරිහැටි හඳුනන්නේ නැහැ. මේවා පුද්ගල සන්නානයක ස්වභාව වශයෙන් ම පිහිටි ධර්ම නොවෙයි. ඒවා අරමුණු ලබමින් හිතේ රඳවාගැනීම් හැටියට ආගන්තුක වශයෙන් සිතේ අනුසය කරගත්තු සිත කිලිටිකරන ධර්ම.<sup>8</sup> ඒ බව නො දන්නා සාමාන්‍ය ලෝකයා රාගය, ලෝභය ප්‍රභාණය කළයුතු ධර්ම කියලවත් හිතන්නේ නැහැ. දුක් වේදනාවත් මගහරවා ගන්න සුවචින්දනයක් ම සොයන්නේ ඒ නිසා. මේක මහත් ව්‍යසනයක මූලක් කියල දන්නේ නැහැ. නුවණැති කෙනෙක් පැහැදිලි කරල දුන්නත් අදහන්න හිතෙන්නේ නැහැ. ඇයි ඒ? කාමයෙන් තොර සැපක් නො දන්න නිසා. පස්කම් සුවය අතහැරුණොත් දුකේ තමා කියලයි ඒ අය සිතන්නේ. ඒ නිසා පංචකාමය ම අහිනන්දනය කරනවා. (අහිනන්දනි) එනම්: කැමති වෙනවා. ඒ ගැන ම පාරට්ටු කර අගය කර කථාකරනවා. (අභිවදනි) කාමය ම හිතින් ගිලගෙන ඉන්නවා. (අජ්ඣෙධාසාය තිට්ඨති) <sup>9</sup> එහෙම අය පන්සිල්පද පහවත් රකින එක දුකක් කියල ම යි හිතන්නේ. දුක පිළිකුල් කරමින් සුඛය ම කැමති වන සිත ද්වේෂයට විවෘත්තයි. මමත්වය සුවපත් කරගැනීමට බාධා අවහිර ඇති තැන ද්වේෂයට පත් වෙනවා. පුංචි අපහසු කමක් වත්

---

8 “ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨං.”  
අං: නි:1, 20 පිට, බු: ජ: මු:

9 ම: නි: 1, මහාතණ්හාසංඛය සූත්‍රය, 624 පිට, බු: ජ: මු:

ඉවසාගන්න බැහැ. අව්ව, වැස්ස, සුළඟ සමගත් තමා අකැමති නම් කේන්ති ගන්නවා. පයේ ගලක් මුලක් හැපුණොත් ඒකටත් තරහ ගන්නවා. ඕන ම කෙනෙක් එක්ක තරහ ආවොත් ගැටෙන්න පසුබට වෙන්නෙ නෑ. එහෙම අය කවුරු හරි බැන්නොත් කිසි පැකිලීමක් නැතිව බණිනවා ම යි. (අක්කොසන්නං පච්චක්කොසති) ගැටුමට ආවොත් ගැටෙනවා ම යි. (රොසන්නං පට්ඨරොසති) ගැහුවොත් ගහනවා ම යි. (භණ්ඩන්තං පට්ඨණ්ඩති) <sup>10</sup> එහෙම නො කළොත් තමාට මදිකමක් කියලයි හිතන්නේ. ඉවසුවොත් ඉවසන්නේ බයට ම යි. උගත්කම් තිබුණත් ධනවත්කම් තිබුණත් බලවත්කම් තිබුණත් ඒවායෙන් මේ හිතේ පුහුදුන් ස්වභාවය වෙනස් වෙන්නේ නැහැ. මේ ලෝභය (රාගය) අකුසල මූලයක්. ද්වේෂය අකුසල මූලයක්. මෝහයත් අකුසල මූලයක්.<sup>11</sup> මේ අකුසලමුල් තියාගෙන සිටින තාක් අකුසල් වැඩෙනවා ම යි. ඒ ගොඩනැගෙන්නේ දුක් විපාක විදියයුතු අකුසලකර්ම ම යි. ඒ නිසා මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ධර්ම වල තරාතිරම ටිකක් අවබෝධ කරගන්න ඕන. මේවායේ තරාතිරම ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරන්නේ මොකක් ද කියල බලමු.

1. රාගය කියන්නේ බරපතල කමින් අඩු වරදක් නමුත් මිඳෙන්න අමාරු ක්ලේශයක්. (රාගො අප්පසාවච්ඡෝ දන්ධ විරාගී) (රාගය අල්පසාවදායී කියන එක බුදුහිමියන් දේශනා කර ඇතත් අද සමාජය ඉදිරියේ ඒ

---

10 අං: නි: 2, වතුක්ථ පටිපදා සූත්‍රය, 294 පිට, බු: ජ: මු:

11 “ලොහො අකුසලමූලං දොසො අකුසලමූලං මොහො අකුසලමූලං” ම: නි: 1, සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය, 110 පිට, බු: ජ: මු:

බව මතක් කරන්නට සිතට පසු බැමක් ඇති වෙනවා. සාපරාධී සරාගී සිදු වීම් උත්සන්න අද සමාජයේ කෙනෙක් එය වැරදියට හරවා ගන්නට ඉඩ ඇති නිසා.)

- 2. ද්වේෂය කියන්නේ බරපතල කමින් වැඩි වරදක් නමුත් මිඳෙන්න අමාරු නැහැ. (දොසො මහාසාවජ්ජො බිජ්ජ විරාගී) ද්වේෂයට කරුණු වූ අරමුණෙන් වෙනත් අරමුණකට යොමු වී ද්වේෂය නිවාගන්න පුළුවන්.
- 3. මෝහය කියන්නේ බරපතල කමිනුත් වැඩි මිඳෙන්නත් අමාරු ක්ලේශයක්. මෙයින් පෙනෙන්නේ ලොකු අකුශලය මෝහය බවයි. (මොහො මහාසාවජ්ජො දන්ධ විරාගී)<sup>12</sup>

**05. මෝහයේ හරම:**

මෙතැනින් වඩාත් ම බරපතල ක්ලේශය වන්නේ මෝහය බව දැන් අපි හඳුනා ගත්තා. එය වරදිනුත් විශාලයි. මිඳෙන්නත් අමාරුයි. මෝහය කියන්නේ කෙබඳු තත්වයක් ද කියන කරුණ කලිනුත් ටිකක් පැහැදිලි කර තිබෙනවා නෙ. නැවතත් ඒ කරුණට අවධානය යොමු කරන්න. මේ මෝහ ස්වභාවය නිසා ම යි රාගය ඇති වෙන්නෙත්. ද්වේෂය ඇති වෙන්නත්. මේ නුනුවණින් මෙනෙහි කරන ස්වභාවයට කියනවා 'අයොනිසොමනසිකාරය' කියල. නූපත් රාගය උපදින්නෙත්

---

12 අං: නි: 1, තිකනිපාක, මහාවග්ග, අටවෙනි සූත්‍රය, 356 පිට, බු: ජ: මු:

උපන් රාගය වැඩෙන්නෙත් සුභනිමිති නුනුවණින් මෙනෙහි කිරීම නිසා. “මම” “මගේ” කියන දෘෂ්ටිය තිබෙන නිසා. “මම”, “මගේ කාමය”, “මගේ ආශ්වාදය” කියල සිතනකොට රාගය සමග සම්බන්ධයි. ඒ තමයි රාගයට මෝහයේ සම්බන්ධතාවය. නූපන් රාගය නූපදින්නත් උපන් රාගය ප්‍රභාණය වෙන්නත් කළයුත්තේ අසුභනිමිති නුවණින් මෙනෙහි කිරීමයි. නූපන් ද්වේෂය උපදින්නෙත් උපන් ද්වේෂය වැඩෙන්නෙත් පටිඝනිමිති නුණුවනින් මෙනෙහි කිරීම නිසා. මමත්වය, පුද්ගලත්වය, දේවල් ඇති බව නිසැකව ම පිළිගන්න මනසක මෝහය තමයි තිබෙන්නේ. “මම”, මගේ අකැමැත්ත”, “මගේ දුක් වේදනාව” කියන සිත් ස්වභාවය ද්වේෂය සමග සමබන්ධයි. ඒ තමයි, ද්වේෂයට මෝහයේ ඇති සම්බන්ධය. නූපන් ද්වේෂය නූපදින්නත් උපන් ද්වේෂය ප්‍රභාණය වෙන්නත් කළයුත්තේ මෙහි වෙනොවිමුක්තිය වැඩීමයි. රාගයටත් ද්වේෂයටත් මෝහයේ ඇති සම්බන්ධතාව හොඳින් තේරුම් ගැනීම අවශ්‍යයි.

රාග සිතක් හෝ ද්වේෂ සිතක් හෝ මතු වී නැති අවස්ථාවක වුණත් මෝහය මතුවෙලා තිබෙනවා. කුමක් නිසා ද? අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යුතු නිසා. එනම් නුනුවණින් යුතු නිසා. නූපන් මෝහය උපදින්නෙත් උපන් මෝහය වැඩෙන්නෙත් අයෝනිසෝමනසිකාරය නිසා. “මම” කියන හැඟීම බැහැර වී නැති නිසා. නිසැකව ම අත්දකින දේවල් කෙලෙස් තුළින් විපරීත වූ සංඥා බව නොදන්නා නිසා. සැබැවින් ම ඇති දේ හැටියට හැඟීමක ඉන්න නිසා. දහම් මග ඇරඹුනේ නැති කෙනකුගේ ඇත්තේ මේ මුළා වූ සංජානන මට්ටමයි. මෙතෙක් විස්තර කළ ලෝහයේත් ද්වේෂයේත් මෝහයේත් නානත්වය, වෙනස වගුවක අනුසාරයෙන් වඩාත් පැහැදිලිව තේරුම් අරගන්නට බලමු.

රාගය	ද්වේෂය	මෝහය
අයෝනියො- මනසිකාරයෙන් සුභනිමිති මෙනෙහි කිරීමනිසා රාගය ඇති වේ.	අයෝනියො- මනසිකාරයෙන් පටිසනිමිති මෙනෙහි කිරීම නිසා ද්වේෂය ඇති වේ.	අයෝනියො- මනසිකාරය නිසා මෝහය ඇති වේ.
අල්පසාවද්‍යයි. (වරද වශයෙන් බලගතු නො වේ.)	මහාසාවද්‍යයි. (වරද වශයෙන් බලගතු ය.)	මහාසාවද්‍යයි. (වරද වශයෙන් බලගතු ය.)
දන්ධවිරාගී ය. (ක්‍ෂයකිරීම අපහසුයි.)	බීජ්ජවිරාගී ය. (ක්‍ෂයකිරීම පහසුයි.)	දන්ධවිරාගී ය. (ක්‍ෂයකිරීම අපහසුයි.)

**06. මමත්වය ලොකු ම ගැටලුවයි:**

“මම” කියන්නේ මොකක් ද? මදක් විමසල බලමු. “මේ මම වෙමි” යන මෙය මඤ්ඤනාවක් හැඟීමක් පමණි. (අයමහමස්මිති මඤ්ඤිතමෙතං)<sup>13</sup> මේ සවිඤ්ඤාණක කයන් බාහිර වශයෙන් ඇති සියලු නිමිතින් ඇසුරෙන් අහංකාර මමංකාර මාන වශයෙන් “මම” ය. “මගේ” ය. “මම වෙමි” යනුවෙන් තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන වශයෙන් අනුසය තත්ත්වයට

---

13 සං: නි: 4, යවකලාපී සූත්‍රය, 386 පිට, බු: ජ: මු:

වැටෙමින් ක්‍රියාත්මක වන්නේ මමත්වයයි.<sup>14</sup> මේ ස්වභාවය එනම්: මමත්වය තමා තුළ ම ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය නුවණින් සලකා බලන විට අපට ම තේරුම් ගත හැකියි. තම තමා මමත්වය ඉදිරියට දමල කටයුතු කරනහැටි හොඳින් විමසල බලන්න.

මූලික වශයෙන් අපට කයත් සිතත් ඇති බව දැනෙනවා. මේ 'කය' තමයි 'මම' කියල හිතනවා. ඇස් කන් නාසය දිව කය අපගේ රූපය හැටියට දැනෙනවා. එය දැනුගනු ලබන්නේ සිත විසින්. ඇසට අරමුණු වෙන්නේ වර්ණරූප. කනට අරමුණු වෙන්නේ සද්දරූප. නාසයට අරමුණු වෙන්නේ ගන්ධරූප. දිවට අරමුණු වෙන්නේ රසරූප. කයට අරමුණු වෙන්නේ ඵොට්ඨබ්බරූප. මනසට අරමුණු වෙන්නේ ධම්මරූප. මේ රූප සම්බන්ධතාවයට මනසිකාරය යොමු වන විට අරමුණු ස්පර්ශ වෙනවා. විදගැනීමක් දැනෙනවා. හැඳිනගැනීමක් දැනෙනවා. චේතනා ගොඩ නැගීමක් සිදු වෙනවා. මේ රූප, විදීම, හැඳිනීම හා චේතනාවල පිහිටි දැනීම (විඤ්ඤාණ) ස්වභාවයනුත් දැනෙනවා. මේ තමන්ට තමා සිටින බව දැනෙන ක්‍රියාවලියයි.

මේ රූප අල්ලා ගැනීම රූප උපාදානයයි. විදීම අල්ලා ගැනීම චේදනා උපාදානයයි. හැඳිනීම අල්ලා ගැනීම සඤ්ඤා උපාදානයයි. චේතනා අල්ලා ගැනීම සංඛාර උපාදානයයි. දැනීම අල්ලා ගැනීම විඤ්ඤාණ උපාදානයයි. ඤාණයක් තුළ පහළ වන සිතක ව්‍යුහය තමයි, අපි මේ තේරුම් ගත්තෙ. තොරතෝචියක්

---

14 “...ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහිංකාරමමිංකාරමානානුසයා.....”  
සං: නි: 3, පඨම රාහුල සූත්‍රය, 232 පිට, බු: ජ: මු:



නැතිව අරමුණෙන් අරමුණට පනිමින් සිතිවිලි ලෝකයක පටලැවෙන සත්වයා තුළ ක්‍රියාත්මක වන්නේ මේ උපාදානස්කන්ධ සිත් ප්‍රවාහයයි. වේගවත්ව ඇතිවෙමින් හා නැතිවෙමින් පවත්නා මේ ක්‍රියාවලිය තුළ නැතිවීම (නිරෝධය) පැත්ත පුහුදුන් පුද්ගලයා දකින්නේ නැහැ. ඒ නිසා එක ම හිතක් කියල හිතාගන්නවා. මමත්වය යනු ද ඝෂණයක් ඝෂණයක් පාසා මැවෙන සංකල්පීය තත්ත්වයක් බව දන්නේ නැති පුහුදුන් පුද්ගලයා මමත්වය තිරසර ස්වභාවයක් හැටියටයි, හිතාගෙන ඉන්නෙ. මමත්වය සැපවත් කරන්න ගිහිල්ල නොයෙක් අකුශල් කරගන්නව. මේ මමත්වය ගොඩනැගෙන තාක් සසර ද ඇදී යනවා ඇත.

මේ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ අනවබෝධය නිසා මමත්, දේවලුත්, තැනුත් ස්ථිර සත්‍යයන් කියලයි, සංසාරික සත්වයා කල්පනා කරන්නේ. මේ මෝහයේ ස්වභාවයයි. වේගවත් බව නිසා සමුදය හා නිරෝධය අපට නො පෙනෙන විට අපි දකින්නේ ඒකකයක් හැටියට. අපේ සාමාන්‍ය ජීවිතයේ දී අත්දකින කරුණක් ඇසුරින් මෙය පහදා ගන්නට බලමු. දල්වා ඇති විදුලි පහනක් නිදසුනට ගන්න. විද්‍යුතය ඝෂණයක් ඝෂණයක් පාසා තරංග වශයෙන් ගලා එන විට විදුලි බුබුල ද දැල් වූ කෙණෙහි නිවෙන, නිවුන කෙණෙහි දැල්වෙන ක්‍රියාවලියක් බව අපි දන්නවා. ඒ වේගය ඇසින් අල්ලා ගන්නට සමත් නැති නිසා එක ම ආලෝකයක් හැටියටයි, අපට වැටහෙන්නේ. එහි නිවෙන ඝෂණය අපට අරමුණු වෙන්නේ නැහැ. සිත් වේගයත් අන්න ඒ වගේ තමයි. නිරෝධය, නැතිවෙන පැත්ත දැනගන්නට බැරි වේගයකින් යුක්තයි. රාසි සංඥාව, සන්නතිය නො දැක සනසංඥාවට වැටෙන්නේ

නිරෝධය නො පෙනෙන නිසා. සිත තරම් වහා පරිවර්තනය වන වෙනත් ධර්මයක් තමන් වහන්සේ නො දකින බවත් එහි පරිවර්තන වේගයට උපමාවක් දැක්විය නො හැකි බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරති.<sup>15</sup> මේ ස්වභාවයන් අවබෝධ කරගෙන ලෝකයාට ද ඒ අවබෝධය ප්‍රදානය කිරීම බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ කාර්යයයි. එබඳු වේගවත් සිත් ක්‍රියාවලියකින් කෙලෙස් සහගත ලෙස රූප, විදීමි, හැඳිනීම්, වෙනනා, දැනීම් වශයෙන් අත්දැකීම් ලබන විට ඒ අත්දැකීම් සැබෑ තතු හා නො ගැලපෙන සංකල්පනාමය තත්ත්වයක් පමණක් බව නුවණින් තේරුම් ගන්නට ඕන. මේ බව නො දැන මම, අනෙකා, දේවල්, තැන් පිළිබඳ අපගේ සංකල්ප වලට ම පටලැවෙන්නේ වැරදි මනසිකාරය නිසා. ඒකට ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය කියල.

මනසිකාරය කියන්නේ “මෙනෙහි (මනසෙහි) කිරීම” කියන එකයි. මෙනෙහි කිරීමේනුයි, හැම ස්වභාවයක් ම ප්‍රභව වෙන්නේ. “මනසිකාරසම්භවා සබ්බේධම්මා”<sup>16</sup> කියල දේශනා කළේ ඒ නිසා. මනසිකාරයෙන් තොරව පුද්ගලයාට කිසිවක් කරන්නට බැහැ. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රතිපදාවේ දී මේ මනසිකාරය නුවණින් ක්‍රියාත්මක කිරීම අනුමත කළා. “යොනිසොමනසිකාරය” කියන්නේ එයයි. සාමාන්‍යයෙන් සංසාරික පුද්ගලයා කැමැත්ත, ඡන්දය, ආශාව මුල්කරගෙනයි

---

15 “නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යං එවං ලහුපරිවත්තං යථයිදං චිත්තං. යාවඤ්චිදං භික්ඛවෙ උපමායපි න සුකරා යාව ලහුපරිවත්තං චිත්තන්ති.”  
අං: නි: 1, සුක වග්ග, 8 සුත්‍රය, 18 පිට, බු: ඡ: මු:

16 අං: නි: 6, මූලක සුත්‍රය, 192 විට, බු: ඡ: මු:

මනසිකාරය යොදවන්නේ. (ඡන්දමූලකා සබ්බෙධම්මා)<sup>17</sup> ඒ අනුව මනසිකාරය යොමුවෙනකොට ස්පර්ශය විඳීම, තමයි, මතුවන්නේ. ඒ නිසා මනසිකාරය නුවණින් සිදුවන්න ඕන. යෝනිසෝමනසිකාරය ඒ පිණිසයි. පුහුදුන් පුද්ගලයා මේ ස්පර්ශ විඳීම අනුභව කරන්නේ හුදෙක් ප්‍රඥප්ති මාත්‍රයක් හැටියට හිතල නොවෙයි. ඒ කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවකින් පැනනගින ධර්ම කොටසක් කියල හිතල නොවෙයි. හැබෑ ම හැබෑ දේ හැටියට අරගෙනයි. පුද්ගලයින් දෙදෙනෙක් අතර ඇති වන පුංචි ආරවුලේ ඉඳල මහ ලොකු යුද්ධ දක්වා ගැටුම් වර්ධනය වන්නේ මේ ස්පර්ශ විඳීම් ඇත්ත දේ හැටියට හිතාගෙන ඉන්න නිසා.

**07. මෝහය සැකසෙන්නේ කෙසේ ද?**

පංචකාමගුණයට අයිති අරමුණු වලින් ලැබෙන සොම්නසට කියනවා ගෙහසිත සෝමනස්සය කියල. ගෙහසිත කියන්නේ ගිහිබව හා බැඳුන (පස්කම් සුවය හා බැඳුන) කියන තේරුම ඇති වචනයක්. ගිහිජීවිතය සමග බැඳුන සොම්නස් ඔක්කෝම ගෙහසිත සොමනස්සයට අයිතියි. මේ මොහොතේ ලැබෙන පංචකාමගුණික අරමුණු වලින් අතීතේ ලබාපු කාම අරමුණු නැවත සිහිපත් කරමින් සොම්නස් වෙනවා නම් ඒ ගෙහසිත සොමනස්සයයි. යම් ප්‍රිය වූ පංචකාමගුණික අරමුණු වර්තමානයෙහි නො ලැබීමත් පෙර නො ලැබූ ප්‍රිය අරමුණු සිහි කිරීමත් තුළින් ඇතිවන දොම්නසට කියනවා ගෙහසිත

---

17 අං: නි: 6, මූලක සූත්‍රය, 192 විට, බු: ජ: මු:

දොමනස්සය කියල. අයෝනිසෝමනසිකාරය එහෙම නැත්නම් නො නිසි මෙනෙහි කිරීම මේ සොම්නස් දොම්නස් දෙකට ම සම්බන්ධයි.

ඊලඟට අපි හඳුනාගනිමු ගෙහසිත උපේක්‍ෂාව. ගිහිබව හා බැඳුන උපේක්‍ෂාවක් තියෙනවා. මේ උපේක්‍ෂාව හොඳ එකක් නො වෙයි. මේක ප්‍රඥාවෙන් තොර උපේක්‍ෂාවක්. රාග වශයෙන් ඇලෙන්නෙ නැතිවුනත් ද්වේෂ වශයෙන් ගැටෙන්නෙ නැතිවුනත් එතැනත් මහා වරදක් තියෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් කෙනකුට හිතෙන්නේ ඇලීම් ගැටීම් නැති නිසා වරදක් නෑ කියලයි. මෙතන තියෙන්නේ මෝහය. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම වශයෙන් අරමුණු ලැබෙනකොට ඇලුනත් නැතත් ඒවා සැබෑ වශයෙන් ඇති දේ හැටියට හිතාගෙන ඉන්න නිසා මේ උපේක්‍ෂාව වැටෙන්නේ මෝහයට බව හොඳින් මතක තියාගතයුතු කරුණක්. ගේහසිත උපේක්‍ෂාව කුළ තියෙන්නෙ අයෝනිසෝමනසිකාරය, මෙතැන ප්‍රඥාවක් නෑ. අරමුණු අත්දකිනකොට ඒවායේ ඇති සැටියෙන් නොවෙයි, පුහුදුන් පුද්ගලයා අත්දකින්නේ. වින්දනය, හඳුනාගැනීම, චේතනාව, ස්පර්ශය, මනසිකාරය කියන නාමධර්ම ඔස්සේ අල්ලාගත්ත යම් රූපධර්මයක් තමයි අත්දකින්නේ.

“පුද්ගලයා දකිනවා අහනවා කියල අරමුණු කරන්නේ නාමරූප පමණයි. දූක දැනගන්නෙත් ඒවාමයි. මේ විදියට නාමරූප ගොඩක් දැක්කත් ටිකක් දැක්කත් ඒවායේ මොන ම යහපතක්වත් නෑ. කුසලසම්පන්න උතුමන් නම් එහෙම යහපතක්

ශුද්ධියක් තියෙනවා කියල කියන්නේ නෑ.’’<sup>18</sup>

මෙතැන දී පුහුදුන් පුද්ගලයා කියන්නේ කොයි වගේ කෙනෙකුට ද කියලත් දැනගන්න ඕන. සමහරු බොහොම සැහැල්ලුව වගේ “අපි ඉතිං පෘථක්ඡනයොනේ’ කියල කියනවානෙ. තම තමන් ගැන සැලකිල්ලෙන් හිතල බලන්න අවශ්‍ය ම කරුණක් මේක. මේ ගෙහසිත උපේක්‍ෂාව තියෙන පුහුදුනා කොහොම කෙනෙක් ද? පවිටු ක්‍රියා කරන පවිටු වචන කියන, පවිටු සිතිවිලි සිතන කෙනාට කියනවා බාලයා (බාල) කියල. නාමරූප වශයෙන් විඤ්ඤාණය විසින් මවල දෙන අත්දැකීම් ලෝකය ඇත්තයි කියල හිතාගෙන ඉන්න නිසා පුහුදුනාට කියනවා මුළා වූ කෙනා (මුල්හ) කියල. කෙලෙස් පරදවන්න අවශ්‍ය මාර්ගය නො දිනූ කෙනා (අනොධිජ්න) පුහුදුනෙක්. කර්මවිපාක ඝෂය කිරීමේ මාර්ගය නො දිනූ කෙනා (අවිපාකජ්න) පුහුදුනෙක්. මේ අරමුණු ලෝකයට රැවටී සිටීමේ දුර්විපාකය දන්නේ නැති කෙනා (අනාදිනවදස්සාවී) පුහුදුනෙක්. ඵචැන්නා දුගති උපතට විවෘත්තයි. දුගති හයින් නො මිදුන කෙනෙක්. මෙන්න මේ ආකාර ලක්‍ෂණ තමන්ට තියෙනවා නම් තමා පුහුදුන් බව දැනගන්න. තත්ත්වය මේ විදිහ නම් වහ වහා ඉන් අත්මිදෙන්න කටයුතු කරන්න. මේ කරුණු බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කරන්නේ අප කෙරෙහි මහත් වූ කරුණාවකින් බව තේරුම්ගත යුතුයි. අපගේ ආධ්‍යාත්මික

---

18 “පස්සං නරො දක්ඛිති නාමරූපං දිස්වාන වා ඤස්සති තානිමෙව කාමං බහුං පස්සතු අප්පකං වා න හි තෙන සුද්ධිං කුසලා වදන්ති.”  
 සු: නි: මහාවජුහ සූත්‍රය, 913 ගාථාව.

තත්ත්වය පුහුදුන් බවින් මිඳෙන්තට අවශ්‍ය පරිදි සම්මාදිට්ඨිය ධර්ම ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂණයෙන් සකස් කරගන්නේ නැතිව අද වනවිට සැකසී තිබෙන සමාජ සංස්කෘතික මට්ටමේ බෞද්ධකමකින් නම් පුහුදුන් බව ඉක්මවීමක් සිදු නො වේවි.

අනාගාමි විසාධ ගෘහපතිකුමාත් ධම්මදින්නා රහත් මෙහෙණියත් අතර සිදුවන ධර්ම සාකච්ඡාවක් වන චූළවේදල්ලසූත්‍රයේ මේ වේදනා තුන ගැන හොඳ කරුණක් සාකච්ඡා වෙනව. ගෘහපතිකුමා අහනව. ආයඨාවෙනි, සුඛවේදනාවේ සැපය කුමක් ද? දුක කුමක් ද? දුක්ඛවේදනාවේ දුක කුමක් ද? සැපය කුමක් ද? අදුක්ඛමසුඛවේදනාවේ සැපය කුමක් ද? දුක කුමක් ද? කියල. මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙන ධම්මදින්නා තෙරණිය දෙන පිළිතුර අපට කරුණු කාරණා තේරුම් ගැනීමට ඉතා ම වැදගත්. රහත් මෙහෙණිය දෙන පිළිතුර මේකයි.

“අච්චත් විසාධයෙනි, සුඛවේදනාව තියන එක සැපයි. වෙනස්වන එක දුකයි. දුක්ඛවේදනාව තියෙන එක දුකයි. වෙනස්වන එක සැපයි. අදුක්ඛමසුඛවේදනාව දන්නා බව සැපයි. (ඤාණසුඛා) නො දන්නා බව දුකයි.(අඤ්ඤාණදුක්ඛා)”<sup>19</sup>

අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව මෝහයට සම්බන්ධ නිසා තමයි, එය නො දන්නාකම දුකක් වෙන්නේ. ඉතින් මේ බාල මෝඩ

---

19 “සුඛා ඛො අචුසො විසාධ වේදනා ධීතිසුඛා විපරිණාමදුක්ඛා, දුක්ඛා වේදනා ධීතිදුක්ඛා විපරිණාමසුඛා, අදුක්ඛමසුඛා වේදනා ඤාණසුඛා. අඤ්ඤාණදුක්ඛා.”  
ම: නි: 1, චූළවේදල්ල සූත්‍රය, 712 පිට, බු: ජ: මු:

පුහුදුන් පුද්ගලයාට තිබෙන ප්‍රඥාවෙන් තොර උපෙක්‍ෂාවට තමයි, ගෙහසිත උපේක්‍ෂාව කියන්නේ. මේක හොඳ එකක් නොවෙයි කියල කලින් සඳහන් කළේ ඒක නිසා. මෝහය ඇති තැන මේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, සිතීවිලි (ධර්ම) කියන අරමුණු සමීපයෙහි හැසිරෙනවා. (උපවිචරකි) ඇයි ඒ? මේවා විඤ්ඤාණය නමැති මායාකරු විසින් නාමරූප වශයෙන් මවල දෙන ඒවා බව නො දන්නා නිසා. මේ අත්දකින්නේ ඇති සැටියෙන් ම නො වන බව නො දන්නා නිසා. එබැවින් පුහුදුන් පුද්ගලයා මේ ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් තත්ත්වය අල්ලා ගැනීමේ වරදක් දකින්නෙ නෑ. බුදුබණ හරිහැටි දැනගන්නකම් දකින්නෙ ම නෑ. මේ ස්වභාවය ඉක්මවන්නේ නැත්නම් හැමදාම සසරෙ ම තමා. ඇයි ඒ? අරමුණු ඉක්මවීමක් ගැන දන්නේ නැහැනේ. (නාකිවත්තකි) <sup>20</sup> සවිඤ්ඤාණක කයත් බාහිර නිමිතිත් වශයෙන් යම් ස්වභාවයක් අත්දකින්නේ ඇති සැටියෙන් ම නොව කෙලෙස් දහම් තුළින් විපරීත වූ සංඥා හැටියට යි. පුහුදුන් සිතක් නම් කෙලෙස් තුළින් බලන බැවින් වැඩෙන්නේ අසුභයෙහි සුභසංඥාවයි. අනිත්‍යයෙහි නිත්‍යසංඥාවයි. දුකෙහි සුඛසංඥාවයි. අනාත්මයෙහි ආත්මසංඥාවයි. පුහුදුන් පුද්ගලයාගේ සංඥාවිපර්යාසය මෙයයි. ඒ නිසා 'මම' සංඥාවත්, 'අරමුණු සත්‍ය වශයෙන් ඇත' කියන මුළාවත් ඉක්මවන අයුරින් විදසුන් නුවණ වඩන්න ඕන.

ආධ්‍යාත්මික ආයතනයන් හා බාහිර ආයතනයන් උපදින්නෙත් විඤ්ඤාණය විසින් වෙන්කර දැනගත් දේ

---

20 ම: නි: 3, සමායතන විභංග සූත්‍රය, 460 පිට, බු: ඡ: මු:

වශයෙනුයි. බාහිර අරමුණුවල දැවටෙමින් සිටින්නා සේ දැනුනත් තමන් බැඳී සිටින්නේ නාමරූප වශයෙන් අල්ලා ගත් තමාගේ ම සංකල්පනා ලෝකයකට නේද, කියල තමා ම නුවණින් විමසල බලන්න. ඇසත් - රූපයත් අතර තමයි පුද්ගලයා දෝලනය වෙන්නේ. ඒ විදියට කනත් - ශබ්දයත්, නාසයත් - ගන්ධයත්, දිවත් - රසයත්, කයත් - පහසත්, සිතත් - සිතිවිලිත් අතර පුද්ගලයා ඔහේ දෝලනය වෙනවා. විඤ්ඤාණය විසින් මවපු මේ සම්බන්ධතාව දුකට මුල කියල දන්නේ නෑ. අරමුණු ඉන්ද්‍රියයන්ට බැඳෙන්නෙත් නෑ. ඉන්ද්‍රියයන් අරමුණු වලට බැඳෙන්නෙත් නෑ. එහෙනම් මොකේට ද පුද්ගලයා බැඳෙන්නේ. මෙන්න මෙතන හොඳින් තේරුම් ගන්න. ඉන්ද්‍රියනුත් අරමුණුත් දෙක ප්‍රත්‍යය කරගෙන උපදින ඡන්දරාගයක් වේ නම් පුද්ගලයා බැඳෙන්නේ අන්ත ඒකටයි. ඡන්දරාගයටයි.<sup>21</sup> එනම්: තණ්හා සහගත සංකල්පනාවටයි. ඒ චුතත් පුහුදුන් පුද්ගලයා හිතාගෙන ඉන්නේ තමා බැඳෙන්නේ බාහිර ලෝකයට කියල. බැහැරින් සොයාගෙන තමා සතු කර ගතයුතුයි කියල හිතන සැපයක් ලුහුබඳිමින් ඉන්නේ ඒ නිසා. පුද්ගලයා ගැටෙන්නෙත් තමා ම මවාගත් මානසික ප්‍රතිවිරෝධයන් සමගයි. ඒත් පුද්ගලයා හිතන්නේ ඒවා බාහිරින් සකස්වෙච්ච දේවල් කියල. මේක තමයි මෝහයේ ස්වභාවය.

දනටමත් දන්නවනෙ, පුද්ගලයා බාහිර ලෝකය අත්දකින්නේ එහි ඇතිසැටියෙන් නොවෙයි, කියල. ඉන්ද්‍රිය ශක්තියේ සීමිත බව තුළිනුත් ඡන්දරාගය තුළිනුත් පටු වෙලා

---

21 “....තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති ඡන්දරාගො තං තත්ථ සංයෝජනං”  
 සං: නි: 4, සංයෝජන සූත්‍රය, 522 පිට, බු: ඡ: මු:



මවා ගන්න සංඥාමාත්‍ර වශයෙන් තමයි ලෝකය අත් දකින්නේ. රූපසඤ්ඤා, සද්දසඤ්ඤා, ගන්ධසඤ්ඤා, රසසඤ්ඤා, ඵොට්ඨබ්බසඤ්ඤා, ධම්මසඤ්ඤා වශයෙන් තමාගේ ම මානසික සඤ්ඤා තුළින් තමයි, ලෝකය අත්දකින්නේ. විදසුන් නුවණ ඇතිකරගන්නකම් කොයි කවුරුත් මේ මූලාවට හසුවෙලා තමයි ඉන්නේ. සැබෑ ලෙස ම සිදුවන්නේ කුමක් වුවත් අපට සිදුවීම් පෙනෙන්නේ එහි ඇති සැටියෙන් ම නො වේ. අපගේ වින්දන සංඥා අභිසංස්කරණයන්ට අනුව යි. තමා මවන වින්දන සංඥා අත්දකීම් හැකිතාක් පරීක්ෂා කර බලන්න. ඒවා ඇතිවුන මොහොතේ ම ඇති වී නැති වී යන සිතිවිලි නේද කියල බලන්න. මේ මොහොතේ අවධානය ගිලිහිලා අතීතයටත් අනාගතයටත් දෝලනය වෙමින් ඇලීම් ගැටීම් රැවටීම් අනුසය කරගන්න නිසා මේ මොහොතේ සමුදය නිරෝධය පෙනෙන්න නෑ.

මේ කරුණ පැහැදිලි කරගන්න පහසු වන සෙන් බෞද්ධ සම්ප්‍රදායට අයත් කථා ප්‍රවෘත්තියකට අපි දැන් යොමු වෙමු.

එක් තරුණ සැමියකුගේ තරුණ බිරිඳ රෝගාතුර වී මරණාසන්න වුණා. බිරිඳ සැමියා අත ගෙන ඔහු අමතා මෙහෙම කියා හිටියා.

‘මම ඔබට බෙහෙවින් ආදරය කරනවා. ඔබ අතහැරලා මට යන්නට බැහැ. මං මියගියත් ඔබ වෙනත් කාන්තාවක් ආවාහ කරගන්න එපා. ඔබ එහෙම කළොත් මම අවතාරයක් වෙලා ඇවිත් ඔබට කරදර කරනවා’ යනුවෙන් පවසා ඇය මියගියා.

බිරිඳගේ අවසන් වචන ඒ තරුණ සැමියාට හොඳට මතකයි. මාස කීපයක් ගතවුණා. ඔහුට රුමන් කාන්තාවක් මුණගැසුණා. ප්‍රේමයෙන් බැඳුණ ඔහු ඒ ස්ත්‍රිය ආවාහ කරගන්නා බවට පොරොන්දු වුණා.

එදින ම රාත්‍රියේ අවතාරය ඔහු කරා පැමිණියා. පොරොන්දුව කඩ කිරීම ගැන ඇය ඔහුට දොස් පැවරුවා. ඔහු කරන කියන කිසිම දෙයක් අවතාරයට රහසක් වුණේ නෑ. දුන් තැගි බෝග, කියු පෙම්බස් ඔක්කෝම අවතාරය දන්නවා. සිදුවන හැම දෙයක් ම සිදු වූ දින රාත්‍රියේ ම අවතාරය ඇවිත් කියා හිටිනවා.

මේ නිසා ඔහු මහත් අසහනයට පත් වුණා. ඔහුගේ මිතුරකුගෙන් සෙන් හිමිනමක් හමු වී පිළියමක් විමසන ලෙස උපදේශයක් ලැබුණා. ප්‍රශ්නය ද බරපතල නිසා ම ඔහු සෙන් හිමිනමක් මුණගැසී ගැටලුව නො වලහා ඉදිරිපත් කළා.

ඔබේ හැම දෙයක් ම ඔබේ බිරිඳගේ අවතාරයට පෙනෙනවා. ඇය හරිම දක්‍ෂයි. ඇගේ දක්‍ෂකම ගැන ඔබත් ඇයට ප්‍රශංසා කරන්න. ඊලඟ සැරේ අවතාරය ආවාම අවතාරෙන් එක්ක පොඩි ඔට්ටුවක් අලේලන්න. ඇයගෙන් කිසිවක් සඟවන්න ඔබට බැරි බව විශේෂයෙන් කියන්න. හැබැයි අද මම ඔබගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. ඔබ ඒ ප්‍රශ්නයට නිවැරදි උත්තරය දෙනවා නම් දෙවෙනි විවාහයකට නො ගොස් ඔබ වෙනුවෙන් සදහට ම අවිවාහකව ඉන්න බව කියන්න. යනුවෙන් සෙන් හිමියන් කියාහිටිය. “හොඳයි, මොකක් ද මං අහන්න ඕන

ප්‍රශ්න” කියල තරුණයා විමසුව. “ඔබ කළයුත්තේ මෙන්න මෙව්වරයි. කලින් බෝංචි ඇට භාජනයක් සූදානම් කරගන්න. අවතාරය ආවහම කලින් කියූ විදියට කරුණු තේරුම් කරදීල භාජනයෙන් බෝංචි ඇට අහුරක් අරගෙන මේ අහුරෙ ඇට කියක් තියෙනවා ද කියල අහන්න. එව්වරයි ඔබට කරන්න තියෙන්නේ. ඇයට උත්තර දෙන්න බැරි වුණොත් නිසැකව ම දැනගන්න ඒ අවතාරය ඔබ හිතීන් මවාගත්ත එකක් බව.”

සෙත් හිමියන් මුණගැසී ආ දින රාත්‍රියේ ද අවතාරය සිරිත් පරිදි පැමිණියා. උපදෙස් පරිදි ඔහු අවතාරය පැසසුමට ලක් කළා. අල්ලන්නට යන ඔට්ටුව ගැන ද සඳහන් කළා. ‘ඔව් ඔව් ම. ඔක්කෝම දන්නව. අද සෙත් හාමුදුරු කෙනක් හම්බවෙන්න ගිය බවක් ම. දන්නව. අවතාරය පිළිතුරු දුන්නේ ය. එව්ට තරුණයා ඔව්, ඔබ ඔක්කෝම දන්නවා. හොඳයි, එහෙනම් කියන්න බලන්න මගේ අතේ බෝංචි ඇට කියක් තියෙනවා ද කියල. ඒ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු නො දීම අවතාරය අතුරුදන් වුණා.

මරණාසන්න අවස්ථාවේ සිය තරුණ බිරිඳ පැවසූ වදන් ඔහුගේ සිතේ කා වැදී තිබුණාට සැක නැත. දෙවැනි විවාහ පොරොන්දුව පිළිබඳව ඔහුගේ සිතේ තමා වරදකරුවෙක් ය යන චෝදනාත්මක ගැඹීම ඔහු තුළ වන්නට ඇත. අවතාරය ඒ සැමියාගේ සිතේ ම නිර්මාණයක්. තමන් දන්න සියල්ලම අවතාරයක් දන්නව. බෝංචි අහුරේ ඇට කියක් ද කියා ඔහු දන්නෙත් නැහැ. එහෙනම් ඔහු සිතීන් ම මැවුණු අවතාරය කොහොමටත් දන්නේ නෑ. අවතාරයට අතුරුදන් වෙනව

ඇරෙන්න වෙන කරන්න දෙයක් නෑ. අන්න ඒ වගේ තම තමාගේ සංකල්පනා ලෝක වල ඇතිසැටිය දකිමින් කෙලෙස් වලට අතුරුදන් වෙන්නට සැලැස්සුවොත් විඤ්ඤාණයේ මැවිල්ලට තවදුරටත් ඉඩක් ලැබෙන්නේ නෑ. නාමරූප මවන්න බැරි විඤ්ඤාණයත් නිරුද්ධ වෙනවා.

**08. මෝහය දැනගන්නට අසිරු ඇයි ?**

පුද්ගලයා බැඳෙන මේ ඡන්දරාගය කියන්නේ තණ්හාවට ම යි. තණ්හා කරන්නේ වින්දන වලට. අරමුණු විදගැනීම සලකාගෙන තමයි හැම හව පැවැත්මක් ම හැඳෙන්නේ. සුඛවින්දනයක් හරි දුක්ඛවින්දනයක් හරි ඇති වෙනකොට කාටත් පහසුවෙන් දැනෙනවා. සුඛවින්දනයට ඇලෙන කොට රාගය නැත්නම් ලෝභය කියනවා. දුක්ඛවින්දනයට ගැටෙන කොට ද්වේෂය කියනවා. රාගයත් ද්වේෂයත් ඇතිවෙනකොට ම වගේ අපට දැනගන්න පුළුවන්. ඒත් නො දුක් නො සුව වින්දනය පහසුවෙන් දැනෙන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ මෝහය පහසුවෙන් තේරෙන්නේ නෑ කියන එකයි. බලගතු ම අකුශලය වන මෝහය තේරුම් ගැනීම මෙතරම් අසිරු ඇයි? මේක අපි පොඩි උපමා කථාවකින් තේරුම් ගන්න බලමු.

පුංචි මාලුවකුට දවසක් ප්‍රශ්නයක් ඇති වුණා මේ 'චතුර කියන්නේ මොකක් ද' කියල. කොතරම් හිතල බැලුවත් වැටහෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා කිට්ටුවෙන් හිටපු ඉස්ගෙඩියකුගෙන් ඇහුවා 'යාළුවේ, හැබැට මේ චතුර කියන්නෙ මොකක් ද' කියල.

ඉස්ගෙඩියක් දහඅතේ කල්පනා කළා. ඒත් වතුර කියන්නේ මොකක් ද කියල නම් වැටහුනේ නෑ. ඉස්ගෙඩියටත් දැන් මේක මහා ප්‍රශ්නයක්. ඔහොම ටික දවසක් ගෙව්ලා ගියා. ඉස්ගෙඩියගෙන් වලිගෙ හැලිල අතපය හතරකුත් හැදිල. දැන් පුංචි මැඩියෙක්. උඟ සමහර වෙලාවට ගොඩබිමටත් පනිනවා. ආයෙත් වතුරටත් පනිනවා. ඔහොම පනින වෙලාවක තේරුණා මේ පනින්නේ වතුරටනෙ කියල. ටිකක් නැවතිලා කල්පනා කළා. ඔව්, මේ තමයි වතුර. වතුර දැනගත්ත එක ගැන මැඩියට දැන් හරි සතුටුයි. මතක් වුණා, පරණ යාළු මාළුව. වතුර ගැන කියල දෙන්න මාළුවා සොයාගෙන ගියා. 'යාළුවේ මම නම් වතුර හොයාගත්ත. ඔයා ඔය දැනටමත් ඉන්නේ වතුරෙ තමා' කියල කිව්වා. ඒත් මාලුවට වතුර තේරුම් ගන්න බෑ. ඇයි? වතුරයි තමායි අතර පරතරයක් මාළුවට නො පෙනෙන නිසා. ඉස්ගෙඩියට වතුර තේරුනේ ගොඩබිමත් දැනගෙන ගොඩබිම ඉඳල වතුරට පනිනකොට. එතකොට ඉස්ගෙඩිය තමාත් වතුරත් අතර පරතරයක් අත්දැක්ක නිසා වතුර තේරුම් ගන්න පුළුවන් වුණා. පුද්ගලයාට මෝහය නො තේරෙන්නෙත් තමාත් මෝහයත් අතර පරතරය නො පෙනෙන නිසා. එහෙම නම් එය තේරුම් ගන්නට වෙන්නේ නුවණ භාවිතා කරලයි. සම්මාදිට්ඨිය සසුන්මගේ පූර්වංගම ධර්මය හැටියට දක්වල තියෙන්නේ ඒ නිසා. අපි මේ කරුණ ගැනත් ටිකක් තේරුම් ගන්නට වැයම් කරමු.

පුද්ගලයාගේ ලෝභ ද්වේෂ මෝහා දී කෙලෙස් වල පැවැත්මේ අවස්ථා තුනක් තියෙනවා. අනුසය වශයෙන් පවතිනවා කියන්නේ ක්‍රියාත්මක වශයෙන් ප්‍රකටව නැති

අවස්ථාව. තමා ලැබූ වින්දන අත්දැකීම් පිළිබඳව අපේක්ෂාවක් මතු මතුත් අත්දැකීමේ කැමැත්තක් ඉතිරි වෙල තියෙනවා නම් අනුසය වෙලා තියෙන්නේ ඒ කෙලෙස්. රාගය අනුසය වශයෙන් පවතින විට අපට රාගය ඇති බවක් දැනෙන්නේ නෑ. ඒත් රාගය මතු වීමට අවශ්‍ය වටපිටාවක් ඇති වුනොත් රාගය මතුවෙනවා. ඒකට කියනවා පරිපූට්ටාවන අවස්ථාව කියල. ඊට පස්සෙ ඒ මතු වූ රාගය සිතින් කයින් වචනයෙන් ක්‍රියාත්මක වුණොත් ඒ විකික්කමණ අවස්ථාවයි. රාගය ඇති විට එය හඳුනාගත හැක්කේ අනුසය අවස්ථාවන් දැනගත හැකි නිසා. ද්වේෂයත් නැති අවස්ථා අපට දැනගත හැකියි. ඒ නිසා තරහක් මතු වනවිට එය අපට හඳුනා ගන්නට පුළුවන්. ඒත් මමත්වය හැමවිට ම මතු වී තිබෙන තත්වයක් වන විට තමාත් මෝහයත් අතර පරතරය පේන්නෙ නැතුව යනවා. නින්දේ දී තමා ඉන්න බව නො දත් නමුත් අවදි වන විට ම 'මම' මතු වෙනවා. ඒ එක්කම මගේ දේවල් කියන හැඟීමත් මතු වෙනවා. තමාත් මෝහයත් අතර පරතරයක් දකින්න වෙලාවක් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. ඒ අනුව තේරුම් ගන්නත් අමාරු වරදිනුත් බලගතු ප්‍රභාණය කරන්නත් අමාරු ක්ලේශය තමයි, මෝහය. අවිද්‍යාව. මේ අනුසය මුල් කරගෙනයි, රාග දෝස මෝහ සංඛ්‍යාවට ගැනෙන්නේ. අනුසය නො කළොත් රාග දෝස මෝහ සංඛ්‍යාවට ගැනෙන්නේ නෑ. <sup>22</sup> ඇලුනෙ නැතත් ගැටුනෙ නැතත් අරමුණ ස්පර්ශ වෙනවා නම් 'මම' ය, 'මගේ'ය කියා ගැනීමක් ඇති නිසා උපේක්ෂා සහගත වින්දනයක් තිබෙනවා. ස්පර්ශ වුන අරමුණ අල්ලා ගන්නකොට

---

22 "යං බො භික්ඛු අනුසෙති තෙන සඛ්ඛං ගච්ඡති. යං නානුසෙති න තෙන සඛ්ඛං ගච්ඡති."  
 සං: නි: 3, පඨම භික්ඛු සූත්‍රය, 62 පිට, බු: ජ: මු:

සැකසෙන්නේ රූපලපාදානය. ස්පර්ශය ඇති තැන වන වින්දනය අල්ලා ගැනීම වේදනා උපාදානය. වින්දනය හඳුනා ගැනීම් වශයෙන් ඇති වන සංඥාව අල්ල ගන්නාම සංඥාඋපාදානය. අරමුණ පිළිබඳව වේදනා සඤ්ඤා ඔස්සේ සංකල්පනය කරගන්නා ස්වභාවය වන චේතනාව අල්ලා ගැනීම තමයි, සංඛාරඋපාදානය. රූප, වින්දන, සංඥා, චේතනා ඇසුරු කරගෙන අරමුණ දැනගන්නා සිත වූ විඤ්ඤාණය අල්ලා ගැනීම තමයි, විඤ්ඤාණුපදානය. මෙසේ උපාදානස්කන්ධ ගොඩනගමින් අරමුණු අත්දකින 'මම' කෙනෙක් ද සංකල්පීය වශයෙන් මවා ගන්නවා. දැන් ඉතින් මැවෙන්නේ අනිත්‍යයෙහි නිත්‍යසංඥාව. දුකෙහි සුඛසංඥාව. අනාත්මයෙහි ආත්ම සංඥාව. අශුභයෙහි ශුභසංඥාව. මේ විදිහට සියලු ම ගෙහසිත සොම්නස් දොම්නස් උපේක්‍ෂා වින්දනයන්ට යට වීම කියන්නේ විපරීත සංඥා ලෝකයකට යට වීමයි. සදහම් පිළිවෙත ඇරඹිලා නැත්නම් ඒ ජීවිතය හසුරුවන්නේ අර විපරීත සංඥාවලිනුයි. සද්ධර්මය දැනගන්නා තුරු පුද්ගලයා අනිත්‍ය බව දකින්නෙ නෑ. දුක බව දකින්නේ නෑ. අනාත්ම බව දකින්නෙ නෑ. අසුභ බව දකින්නෙ නෑ.

**09. ලෝකප්‍රඥප්තිය:**

සද්ධර්මය දැනගන්නා තුරු කවුරුත් හිතන්නේ බාහිර ලෝකය විසින් අපතුළ සිත් පහළ කරනු ලබනව කියලයි. බාහිර ලෝකය එහි ඇතිසැටියෙන් දකිනව කියලයි. බාහිර ලෝකයේ කුමක් සිදු වුවත් පුද්ගලයා අත්දකින්නේ තම ඉන්ද්‍රිය තත්ත්වය අනුවත් කෙලෙස් තත්ත්වය අනුවත් මවාගන්නා ස්වභාවයක්

පමණයි. තමා අත්දකින්නේ බාහිර නිමිතියි කියල කොච්චර හිතාගන්නත් අවසාන වශයෙන් අත්දකල තියෙන්නේ විඤ්ඤාණයේ පිළිබිඹු වන නාමරූප පමණයි. ඒ බව නො දන්නා කල්හි සිදුවන දෙය කුමක් ද? වින්දන, සංඥා, චේතනා, ආරෝපණයෙන් සංකල්පීය ලෙස පුද්ගලයා ලෝකය හෝ ලෝක ප්‍රඥප්තිය හෝ පනවා ගැනීමයි. එනම්: ඉන්ද්‍රිය, අරමුණු, ඉන්ද්‍රියානුසාරී විඤ්ඤාණය, ඉන්ද්‍රියානුසාරී විඤ්ඤාණයෙන් දතයුතු ධර්ම ඇති තැන ලෝකය හෝ ලෝකප්‍රඥප්තිය හෝ පනවා ගැනීමයි.<sup>23</sup>

නියත වශයෙන් තියෙන දෙයකින් යම් යම් දේ ඇතිවනවා ය කියල සිතීම වැරදි මනසිකාරයක්. දහම දකිනතුරු ම සියලු දෙනා හිතන්නේ තියෙන ඉඳුරන්ගෙන් තියෙන අරමුණු අත්දකිනවා කියලයි. මේක වැරදි කල්පනාවක්. අපි ගනිමු මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයේ දී මහාකච්චායන හිමියන් කළ, ඇසත් රූපයත් ප්‍රත්‍යය කරගෙන වක්ඛු විඤ්ඤාණය උපදී කියන දේශනාව. **(වක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති වක්ඛුවිඤ්ඤාණං)** මෙතන වක්ඛු විඤ්ඤාණය උපදින්නේ නැත්නම් ඇසට රූපය අරමුණු වෙන්නේ නෑ. වක්ඛුවිඤ්ඤාණය උපදිනවා කියන්නේ ඇසත් උපදිනවා. රූපයත් උපදිනවා කියන එකයි. ඇස කියන අජ්ඣන්තික ආයතනයත් රූපය කියන බාහිරායතනයත් උපදින්නේ නාමරූප ප්‍රත්‍යය කරගෙන නෙ. **(නාමරූප පච්චයා සමායතනං)** නාමරූප උපදින්නේ විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍යය කරගෙන. **(විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං)**

---

23 "යත්ථ බො සමිද්ධි අත්ථි වක්ඛු අත්ථි රූපා අත්ථි වක්ඛුවිඤ්ඤාණං අත්ථි වක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බා ධම්මා, අත්ථි තත්ථ ලොකො වා ලොකපඤ්ඤත්ති වා."  
 සං: නි: 4, සමිද්ධි ලොකපඤ්ඤ හ සූත්‍රය, 88 පිට, බු: ඡ: මු:



අපි මේවා තේරුම් ගතයුත්තේ “ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති” කියන ප්‍රතීත්‍යසමුත්පාද න්‍යායට අනුව. ඇසත් රූපයත් වෙන් කොට දැනගත් දේවල් වෙන්වේ වක්ඛවිඤ්ඤාණයේ සමුදයත් සමගයි. මේවායේ නිරෝධය දැකිය යුත්තේ “ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ඣති” කියන නිරෝධ න්‍යායයට අනුව. විඤ්ඤාණයේ නිරෝධයෙන් ඇසත් රූපයත් නිරුද්ධයි.

ඉන්ද්‍රියයන් උපදින්නේත් අරමුණු උපදින්නේත් කලින් නොවෙයි. විඤ්ඤාණයේ සමුදයත් සමගයි. ඇසක් උපන්නේ වර්ණ රූපයක් අරමුණු වීමෙන්. අරමුණක් නැති තැන ඇසක් නැත. එවිට ඇස කයේ මාංශමය කොටසක් පමණයි. ඉන්ද්‍රිය අරමුණු හා විඤ්ඤාණ යන තුනෙහි සම්බන්ධතාව ස්පර්ශය වන අතර වින්දන සංජානන සංචේතන ක්‍රියාවලිය ඔස්සේ මනසිකාරය ක්‍රියාත්මක වෙනව. මේ වින්දන සංජානන සංචේතන ක්‍රියාවලියට ආසන්න ප්‍රත්‍යය වන්නේ ස්පර්ශය. (එස්ස පච්චයා වෙදනා) සංජානනය හෙවත් හඳුනා ගැනීම වන්නේ වින්දනයට අනුරූපවයි. (යං වෙදෙති තං සඤ්ජානාති) විතර්කනය කරන්නේ හඳුනාගන්නා ස්වභාවයයි. (යං සඤ්ජානාති තං විතක්කෙති.) යමක් විතර්කනය කරයි ද සංකල්පනා වශයෙන් පටලැවෙන්නේ ඒ කෙරෙහියි. (යං විතක්කෙති තං පපඤ්චෙති) මේ හේතුකොටගෙන “අතීත අනාගත හා ප්‍රත්‍යුත්පන්න වශයෙන් වක්ඛුර්විඤ්ඤය රූපයන්හි ලා පපංචසඤ්ඤාසංඛාවෝ පුද්ගලයා මැඩසිටිත්” කියලයි. මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයේ සඳහන් වෙන්නේ. (තකො නිදානං පුරිසං පපඤ්චසඤ්ඤාසංඛා සමුදාවරන්ති අතීතානාගත

පව්වුප්පත්තෙසු වක්ඛුච්ඤ්ඤායොසු රූපෙසු.)<sup>24</sup> ඉන්ද්‍රිය සය සම්බන්ධයෙන් ම මේ ස්වභාවය තේරුම් ගන්න ඕන.

‘ඇසත් රූපයත් ප්‍රත්‍යය කරගෙන වක්ඛුච්ඤ්ඤාණය උපදී’ යනාදී මේ දේශනා කොටස ඇරඹෙන්නේ භාවකාරකයෙන්. එහෙත් ‘‘යං වෙදෙති තං සඤ්ජානාති’’ යන තැන පටන් දක්නට ලැබෙන්නේ කථනාකාරක ව්‍යවහාරයයි. ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් වල දී ‘මමත්වය’ හෙවත් ‘වේදකයා’ උපදවන්නේ වින්දනයත් සමගයි. දිගින් දිගට අරමුණු විඳින ‘තිරසර වේදකයෙක්’ සිටියයි සිතන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය නිසයි. සාමාන්‍ය සංජානන තත්ත්වයට සීමාවෙලා සිටීමෙන් ඇති වන්නේ ධ්වටීමක් ම යි. තමාගේ අත්දැකීම් ක්‍රියාවලිය දෙස නුවණින් බැලීම (යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් බැලීම) අත්‍යවශ්‍යයි. වෙසෙස් නුවණකින් බැලීම අවශ්‍යයි. එහෙම නැත්නම් එස්සායනන සයෙන් ම වෙන්වේ මේ විපරීතය බව අමතක කරන්න එපා.

මේ කාරණය තේරුම් ගන්න පහසු වෙන්න සෙන් සම්ප්‍රදායෙන් පොඩි කථා පුවතක් අරගෙන බලමු. සෙන් හිඤ්ඤන් වහන්සේලා දෙදෙනකු අතර ලෙලදෙන කොඩියක් ගැන වාදයක් ඇති වුණා. එක හිඤ්ඤ නමක් කිව්වෙ ‘කොඩිය වැනෙනවා’ කියල. අනෙක් හිඤ්ඤ නම කිව්වෙ ‘කොඩිය නෙවෙයි වැනෙන්නෙ. හුළගයි වැනෙන්නෙ.’ කියල. කවුරුත් හිතන්නෙ ඒ තීරණ දෙකෙන් එහාට මොකුත් නෑ කියල.

---

24 ම: නි: 1, මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය, 280 පිට, බු: ජ: මු:

හිතෙන්නේ එහෙම වුනත් එතැනින් වැඩම කළ සෙන් ආචාර්ය හිමිනමක් මේ වාදය ඇහිල ඒ දෙදෙනාට ම මෙහෙම වදාළ. “කොඩියවත් සුළඟවත් නොවෙයි වැනෙන්නේ. වැනෙන්නේ හිත.”

සාමාන්‍ය පුද්ගලයාගේ සංජානනය අනුව එක්කෝ වැනෙන්නේ කොඩියයි. නැත්නම් සුළඟයි. සෙලවෙන්නේ කොඩියද සුළඟ ද යනුවෙන් වාදයක් ඇති වන්නේ කේන්ද්‍රාපසාරී එනම්: බාහිරට විසුරුණ සිතක යි. අප අවධානය යොමු කළයුත්තේ පෙනෙන දෙයට නොව ඒ අත්දැකීම මැවූ සිත දෙස යි. අප අත්දකින අරමුණු යනු විඤ්ඤාණය විසින් මවාදෙන නාමරූප ධර්ම බව නැවත නැවතත් සිහියට ගැනීම අවශ්‍යයි. එසේ දැකීමේ හැකියාව ඇත්තේ වෙසෙස් නුවණකින් බලන කේන්ද්‍රාභිසාරී එනම්: මධ්‍යයට යොමුවුන සිතක යි. බාහිරට විසිරීම වෙනුවට මධ්‍යයට කේන්ද්‍රගත වීමෙන් දියුණු වන්නේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂණ හැකියාවයි. ඒ නිසා තම සිතිවිලි කෙරෙහි සාවධාන වීමේ හැකියාව දියුණු කරගන්නට උත්සාහවත් වන්න.

**10. මේ ටිකත් දැන සිටින්න.**

නූපන් මෝහය නූපදින්නටත් උපන් මෝහය ප්‍රහීණ වෙන්නටත් නුවණින් මෙනෙහි කිරීම හෙවත් යෝනිසෝමනසිකාරය අවශ්‍යයි. ඉන්ද්‍රිය සංජානන ලෝකයට අනුගත වෙලා සිටින කුරු පුද්ගලයාට පුහුදුන් බවින් මිදීමක් සිදුවෙන්නෙ නෑ. අද බොහෝ දෙනෙක් ඉතා ඉහළින් නොයෙක්

පින්කම් සිදුකරනව. ඒක දුක්ඛනිරෝධය පිණිස රූප ශබ්දාදී සංඥාවන් අනුවිතර්කනය අනුවිචාරණය ඉක්මවාලීම අවශ්‍යයි කියන එක දන්නේවත් නෑ. සියවස් ගණනක් දහම් අනුශාසනා ලැබුණෙ, සසරට සුදානම් වන විදිහට. ප්‍රතිපදාව අමතක වුණ විදියට. යොමු වුනේ නොයෙක් ආගමික සංස්කාර විධි අනුගමනය කිරීම වෙතයි. නූතන යුගයේත් ඒ අංශය බෙහෙවින් විචිත්‍රත්වයට පත්වෙලා තියෙනවා. එහෙම වුණත් සතුටට අස්වැසිල්ලට හේතුවන පරිද්දෙන් යම් පමණකට හෝ දහම් පිළිවෙතේ පිබිදීමකුත් ඇතිවෙලා තිබෙනව.

සසුන් මග වඩන සේඛ පුද්ගලයා සිටිය යුත්තේ හුදෙක් සඤ්ඤා වලට අනුගතව නො වියයුතුයි. සඤ්ඤා ඉක්මවාලන්නට අභිජානනය යොදාගන්නෙක් වියයුතුයි. වෙසෙස් නුවණින් දකින්නෙක් වියයුතුයි. සංජානාති යනු සාමාන්‍ය පුද්ගලයාගේ සංඥා ස්වභාවයයි. අභිජානාති යනු සසුන්මග හික්මෙන කෙනෙක් වෙසෙස් නුවණින් දකීමයි.

මෙතැනදි නිරවුල් කරගෙන සිටියයුතු කාරණාවක් තිබෙනවා. අපි වාසය කරන්නේ දළමාංශ කයකින් යුක්ත මිනිස් නමැති අත්දැකීම් තළයෙ. ඒක පහළ ම සුගතිය. ඇස කන නැහැය දිව කය යන පසිඳුරන් සහිත මාංශකය පංචකාම ගුණයන් අත්දැකීමට විවෘත්තයි. මනස මේ දළකයට බැඳුන මානුෂික පංචකාමය විදගැනීමට කර්ම වේග වශයෙන් ලැබු හිමිකමක් වශයෙන්. මනින්ද්‍රිය තමයි, දළකයේ පසිඳුරන්ගේ අත්දැකීම් අනුභව කරන්නේ. දකින්නේ කුමක්දැයි ඇස දන්නේ නැහැ. අසන්නේ කුමක්දැයි කන දන්නේ නැහැ. ආඝ්‍රාණය කරන්නේ කුමක්දැයි නාසය දන්නේ නැහැ. රස බලන්නේ

කුමකදැයි දිව දන්නේ නැහැ. ලබන පහස කුමක්දැයි කය දන්නේ නැහැ. විදීම හැදෑරීම වේතනාව ස්පර්ශය මනසිකාරය ඔස්සේ පසිඳුරන්ගේ ගෝචර විසයය අත්දකින්නේ මනසයි.

මේ අනුව බලන විට කය අන්ධයකු වගේ. අන්ධයාගේ කරමන නැග සිටින කොරා වගේ තමයි මනස. කය ඇසුරෙන් ලබාගැනීම සඳහා මනස කැමතිවන දේවල් ලබාගැනීම සඳහා කය යොදාගනු ලබන්නේ මනස විසිනුයි. මනස කයේ ඇස පාවිච්චි කරගෙන කැමති කැමති රූප දැකගනියි. අමනාප රූප ද දකින්න සිදුවෙයි. මනාපයක් අමනාපයක් නැති වුණත් පෙනෙන රූප ඇත්ත වශයෙන් ඇති දේ හැටියට හිතාගනියි. මේ ආකාරයෙන් කන පාවිච්චි කරගෙන ශබ්ද අසාගන්නේ මනසයි. නාසය පාවිච්චි කරගෙන ආඝ්‍රාණ විඳගන්නේ මනසයි. දිව පාවිච්චි කරගෙන රස විඳගන්නේ මනසයි. කයේ පහසට සංවේදී වන අවයව පාවිච්චි කරගෙන පහස විඳගන්නේ මනසයි. වරක් මේ කරුණ පිළිබඳව ප්‍රශ්න කළ උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන් පිළිතුර තේරුම් ගන්න. "බමුණ, වෙන් වෙන් විෂය ඇති වෙන් වෙන් අරමුණු ඇති ඔවුනොවුන්ගේ අරමුණු විෂය නො විඳින මේ පසිඳුරන්ට මනස පිළිසරණයි. මනස ම ඔවුන්ගේ ගෝචර විෂයය අනුභව කරයි."<sup>25</sup>

මනසේ පිළිසරණ නොමැති නම් ඇසට වර්ණරූපය අරමුණු විමක් සිදු නො වේ. මනසේ පිළිසරණ නැතිව කනට

---

25 "ඉමෙසං ඛො බ්‍රාහ්මණ, පඤ්චන්තං ඉන්ද්‍රියානං නානාවිසයානං නානාගොචරානං න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං පච්චනුභොන්තානං මනො පටිසරණං. මනොව තෙසං ගෝචරවිසයං පච්චනුභොතීති."  
සං: නි: 5 (1), උණ්ණාහබ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය, 386 පිට, බු: ජ: මු:

ශබ්දරූපයක් නාසයට ගන්ධරූපයක් දිවට රසරූපයක් කයට ඓද්ධිබ්බරූපයක් අරමුණු නො වේ. මනස පිළිසරණ කරගෙන පසිඳුරන්ගෙන් ලැබෙන අරමුණු ඇසීම් දැකීම් මට්ටමෙන් කෙළවර කරන්නේ නම්, සංවේදන සංජානන සංවේතන වශයෙන් ග්‍රහණය නො කරන්නේ නම් භවගාමී සංකල්ප බිහිවෙන්නේ නැ. ඒ අනුව මේ දහම් ලිපිය ආරම්භයේ දී දක්වන ලද මාලුකියාපුත්ත සූත්‍රයෙහි එන විදිහට දුටුවෙහි දුටුපමණ වන්නේ නම් සංකල්පීය ගැටලු බිහි වන අත්දැකීම් අනුභවයකට වැටෙන්නේ නැ. ඇසුවෙහි ඇසූ පමණ වන්නේ නම් දැනුනෙහි දැනීම් පමණ වන්නේ නම් සිතුවනෙහි සිතීම් පමණ වන්නේ නම් භවය සැකසෙන අන්දමේ අත්දැකීම් අනුභවයකට වැටෙන්නේ නැ. ඒ කියන්නේ අරමුණ නිසා කෙලෙස් උපදවා ගන්නේ නැ. එහෙම නම් අරමුණෙහි හිත පිහිටන්නේ නැ. අරමුණෙහි හිත පිහිටන්නේ නැත්නම් හිත මෙතැනත් නො වේ. අරමුණෙහිත් නො වේ. ඒ අතරත් නො වේ. දුකේ කෙළවර කියන්නේ ඕකයි.

මේ රහස සොයා දැන ලෝකයාට කියා දෙන්නේ ධර්මධාතුව ප්‍රතිචේධ කළ සමාසක් සම්බුදුවරයන් වහන්සේ නමක් පමණයි. දීඝනිකායේ අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රයේ සදහන් වෙනවා ලෝධාතුවක් විනාශ වෙලා දිගුකල් ඇවෑමෙන් නැවතත් සත්ව වාසයට විවාහිත වෙනකොට ලෝක විනාශයේ දී ආභස්සර කායික වූ සත්වයින් නැවත භෞතිකත්වයට ආකර්ෂණය වෙමින් භෞතික ආහාරයට (කබලිංකාරාහාරයට) යොමු වෙමින් සසර දී අනුසය කරගත් කෙලෙස් අවදි කරගන්නා හැටි. මාංශකායික වෙන හැටි. කාමභවය හා සම්බන්ධ සියලු අකුශලයන් ආරම්භ වන හැටි. කබලිංකාරාහාරයට යොමු වන

පමණට මනසේ ස්වයං ප්‍රභාව අඩු වෙමින් දළ කායික තත්ත්වයකට පත් වීම උසස් තත්වයක තිබූ මනස පිරිහීමට පත් වීමක් බව මෙතැනින් පැහැදිලි වෙනවා. ලෝලත්වය, තෘෂ්ණාව, දිට්ඨානුගතිය, මානස, අත්මමානස, කාමරාගය, අලස බව යන මානසික දුර්වලතාවන් ක්‍රියාත්මක වීම ඔස්සේ මේ පිරිහීම සිදු වන බව අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රයේ දැක්වෙනවා. මාංශ කයට වසඟ වෙන පමණට සත්වයා මානසික වශයෙන් පිරිහීමට වැටෙනවා. පස්පවට දශඅකුශලයට වැටෙනවා. දශඅකුශලයේ මනෝ දුසිරිත් අතර දැක්වෙන දශවස්තුක මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය බලගතු වන පමණට මිනිසා පවිටු හැසිරීම් වලට වැටෙනවා. භෞතික ලෝකයට අයත් සියලු දුක් සැකසෙනවා. මේ සියල්ලට මූලපිරුණේ කබලිංකාරාභාරයෙන්.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ නිවන් පිළිවෙතේ ආරම්භය දක්වා වදාළේ මිනිසන් බවේ සිට ආරම්භ කළහැකි ආකාරයෙන්. කයට වසඟ වූ මනස කය ඇසුරෙන් කරගන්නා පවි කම් වලින් මිදෙන්නයි සීලය නිර්දේශ කරල තියෙන්නේ. සමාධි සුවය අනුමත කරල තියෙන්නේ පස්කම් සුවය ම එකම සැපය කියා රැවටීමෙන් මිදෙන්නට මග පෑදීමක් හැටියට. සීලයටත් සමාධියටත් මූලින් සම්මාදිට්ඨි සම්මාසංකප්ප ඔස්සේ ප්‍රඥාව භාවිතා කළයුතු මයි. කබලිංකාරාභාරය පංචකාමගුණය වඩන බවත් කාමභවය ඉක්මවන්නට නම් කබලිංකාරාභාරය පිරිසිදු දතයුතු බවත් ප්‍රතිපදාවේ දී අවධාරණය වෙන බව අමතක කරන්න එපා. මේ කරුණු සැලකිල්ලට නො ගන්නා සමාජයේ ‘කය ම මම වෙමි’ (තං ජීවං තං සරීරං) කියල හිතාගෙන ඉන්න අය තමයි වැඩි. මේක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. ‘මම’

කියන්නේ මාංශ කයක් කියල හිතාගෙන ඉන්න අය සැපත හැටියට දන්නේ පංචකාමගුණික සැපතක් පමණයි. එය සැපතක් සේ පෙනුණත් එහි ප්‍රතිඵලය ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදේව දුක් දොමිනස් උපායාස බව දන්නේ නෑ.

අප අද දකින බෞද්ධයී කියල කියන සමාජයේ වුණත් වැඩියෙන් ඉන්න බව පෙනෙන්නෙත් එහෙම කරුණු වරදවා තේරුම් ගත් අය. ‘කය ම මම වෙමි’ කියල හිතන අය තමයි තමාගේ සැපත පිණිස අනෙකා මරන්නේ. තමාගේ සැපත පිණිස අනුන්ගේ දේ ගන්නෙ. මෙවුන සැපත පිළිබඳ සදාචාර සීමාවන් සලකන්නේ නැත්තෙ. (එහෙම අය බඹසර විසීමේ අර්ථයක් දන්නෙ ම නෑ.) තමන්ගේ වාසියට ඕන බොරුවක් කියන්නෙ. කය මක් කරගෙන සහනය සොයන්නෙ. ‘කය ම මම වෙමි’ කියල හිතාගෙන ඉන්න අයට සිල්වත් වීමේ තේරුමක් පෙනෙන්නේ නෑ. සමාජමය වශයෙන් යම් යම් සදාචාර සීමාවන් අවශ්‍ය බව දක්කත් තම තමාගේ සිතැගියාවන් ඉදිරියේ සමාජ සදාචාර සම්මතයනුත් කඩාකප්පල් වෙනව.

මේ විදිහට සමාජයේ වැඩි පිරිසක් “කය ම ආත්මය” හැටියට දකින විට ඉතා අඩු පිරිසක් ධ්‍යාන සමාපත්ති වලට යොමු වෙමින් ආත්මය කයෙන් අන්‍යතර දෙයක් හැටියට (අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරං) සැලකූ බවයි, බුදුදහම උදා වුණ යුගයෙන් පෙනෙන්නට තිබෙන්නෙ. ධ්‍යාන සමාපත්ති ඔස්සේ කයෙහි අතිරේක බවත් මනසේ ශක්තියත් දැකීම නිසා මනස ආත්ම අගයකින් දැකීම මෙහි දී සිදු වූ දෙයයි. මමත්වයේ වරදක් නො දුටු ඔවුනුත් බලාපොරොත්තු වුනේ සමාපත්ති සුවයක



මමත්වය සදාකාලික කරන්න. නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනන ඉහළ ම සමාපත්තිය වුවත් අනිත්‍යත්වයට භාජනය වන බව දක්නා බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ භවය නිරුද්ධ කිරීම ම එක ම විසඳුම බවයි.

ඒ නිසා බුදුදහම කයවත් මනසවත් මම වශයෙන් ගන්නේ නැහැ. ‘මම’ යනු නිශ්චිත වශයෙන් ඇති යමක් නොවෙයි. ඉන්ද්‍රිය අත්දකීම් ඔස්සේ මවාගන්නා සංකල්පීය තත්ත්වයක් පමණයි. ‘අස්මිමාන’ යන්නේ අරුත ‘වෙමි’ යන මැනගැනීමයි. මේ මැනගැනීමට මුල් වන සවිඤ්ඤාණක කයත් බාහිර නිමිතින් ඇසුරෙන් සැකසෙන රූප, විදීමි, හැඳිනීමි, චේතනා, දැනීමි යන ස්කන්ධ වලට කියනවා ‘කාය’ කියල. ඒවා සාර වශයෙන් සත් වශයෙන් ගැනීම, උපාදාන වශයෙන් ගැනීම ‘සක්කාය’<sup>26</sup> කියල හඳුන්වනවා. කාම රූප අරූප කියන තුන් භවය ම සක්කායපරියාපන්නයි කියල කියන්නේ භවය සැකසෙන්නේ උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියක් හැටියට නිසා. එතකොට ‘සක්කායදිට්ඨිය’ කියන්නේ මොකක් ද? රූප වේදනාදී ස්කන්ධ ‘මම’ කියල පණවා ගන්නා නම් ‘මගේ’ කියල පණවා ගන්නා නම් ඔතන තමා සක්කායදිට්ඨිය.

රූපය ඇසුරෙන් සක්කායදිට්ඨිය සතර ආකාරයකින් සකස් වෙනව. ඇතැම් කෙනෙක් රූපය ආත්මය හැටියට ගන්නව. (රූපං අත්තතො සමනුපස්සති) ඇතැම් කෙනෙක් ආත්මය රූපය සහිත වුවක් කියල ගන්නව. (රූපවත්තං වා

---

26 “කතමො ව භික්ඛවෙ, සක්කායො: පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාතිස්ස වචනීයං.”  
සං: නි: 3, සක්කාය සූත්‍රය. 274 පිට, බු: ජ: මු:

අත්තානං සමනුපස්සති) ඇතැම් කෙනෙක් ආත්මයෙහි රූපය තිබේ කියල ගන්නව. (අත්තනි වා රූපං සමනුපස්සති) ඇතැම් කෙනෙක් රූපයෙහි ආත්මය වේ ය කියල ගන්නව. (රූපස්මිං වා අත්තානං සමනුපස්සති) මේ ආකාරයට වින්දනය, සංජානනය, සංචේතනය හෙවත් සංස්කාර වෙන්කර දැනගැනීම හෙවත් විජානනය යන ස්කන්ධ සතර ඇසුරෙනුත් යට කී සතරාකාරයට සක්කායදිට්ඨිය මවාගන්නවා.<sup>27</sup> එතකොට සක්කායදිට්ඨිය විසි ආකාරයකින් ඇතිවන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. රූප වේදනා සඤ්ඤා සංඛාර විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ ඇති කල්හි ඒ ස්කන්ධ ඇසුරු කරගෙන අභිනිවේස කරගෙන සක්කායදිට්ඨිය උපදින බව<sup>28</sup> දැන් ඉතා පැහැදිලියි.

මේ ආකාරයට නිරන්තරව අරමුණු සමග සම්බන්ධ වෙමින් නාම රූප හා විඤ්ඤාණ සබඳතාවක් හැටියට පහල වන සිත්වල තමයි පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ සකස් වෙන්නේ. සුව, දුක්, නො දුක් නො සුව වශයෙන් වින්දනය සකස් වනවිට විඳින්නෙක් මවාගන්නව. වින්දනයට ඇලීම නම් වූ තෘෂ්ණාව විසින් තමයි පුද්ගලත්වය උපදවන්නේ. **‘තණ්හා ජනෙති පුරිසං’**<sup>29</sup> යනුවෙන් කියැවෙන්නේ ඒකයි. අවිද්‍යාව කියන්නේ මේ

---

27 සං: නි: 3, පුණ්ණමා සූත්‍රය, 170 , 172 පිටු, බු: ජ: මු:

28 රූපෙ බො භික්ඛවෙ සති රූපං උපාදාය රූපං අභිනිවිස්ස සක්කායදිට්ඨි උප්පජ්ජති. වෙදනාය සති....සඤ්ඤාය සති....සංඛාරෙසු සති.....විඤ්ඤාණෙ සති විඤ්ඤාණං උපාදාය විඤ්ඤාණං අභිනිවිස්ස සක්කායදිට්ඨි උප්පජ්ජති.  
 සං: නි: 3, සක්කායදිට්ඨි සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: මු:

29 සං: නි: 1, පඨමජනෙති සූත්‍රය, 68 පිට, බු: ජ: මු:

පුද්ගලත්වය මවාගන්න ස්වභාවයටයි. ආත්ම නො වන දෙයෙහි ආත්මමානයක් ඇතිකර ගන්නා දෙවියන් සහිත ලෝකයා ම විඤ්ඤාණය විසින් මවා දෙන නාමරූපයෙහි වැදගෙන එය ම සත්‍යයයි කල්පනා කරනවා.<sup>30</sup> ඒකයි සංසාර සත්වයාට සිදු වී ඇති වැරද්ද. විඤ්ඤාණ නාමරූප සබඳතාව කේන්ද්‍ර කරගෙනයි මුලු ප්‍රතිත්‍යාසමුත්පාදය ම ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ප්‍රඥාව උදෙසා තේරුම් ගතයුත්තේ ද මේ නාමරූප විඤ්ඤාණ සබඳතාවයි.

**II. ගේහසිතයේ නෛශ්‍රිකමයයට:**

මෙතෙක් කථාකළ කරුණු සැලකිල්ලට ගන්නා විට මේ ස්වභාවය ඔහේ තියෙන්නට ඇරල ඉදිම දුකෙහි ම රැඳී සිටීමක් බව පැහැදිලි ඇති. ගේහසිතයට අයත් වින්දන සංඥා වලට ම නතු වී සිටීම සසර සියලු දුක් දොම්නස් වලට විවෘත්ත වී සිටීමක්. ඒ වුණත් පංචකාමගුණික අරමුණු වලට විවෘත්ත පසිඳුරන් සහිත කයක් ඇසුරු කරගත් මේ ජීවිතයේ වින්දන සංඥා වලින් මගහැරල ඉන්නේ කොහොම ද, කියන ප්‍රශ්නෙ බොහෝ දෙනාට තියෙනවා. දහම්මග ඇරඹීම ගැන ගිහි පැවිදි දෙපිරිසේ ම උනන්දුව හීන වී ගිහින් තියෙනවා. ඒකට හේතුව තෙක්ඛම්ම අව්‍යාපාද අවිහිංසා සංකල්පනාවන් පිබිදෙන්නට අවශ්‍ය සම්මාදිට්ඨියේ අඩුපාඩුවයි. සම්මාදිට්ඨිය සසුන් පිලිවෙතේ පෙරටුගාමී ධර්මය බව මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරල තියෙනව. ආයඕ

---

30 “අනත්තනි අත්මානී පස්ස ලෝකං සදෙවකං,  
නිව්චයං නාමරූපස්මිං ඉදං සච්චන්ති මඤ්ඤති.”  
සු. නි, ද්වයනානුපස්සනා සූත්‍රය, 236 පිට, බු: ජ: මු:

සම්මාදිට්ඨියට කලින් අවශ්‍යයින්, කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය. ඔය දසවස්තුක සම්මාදිට්ඨිය කියල කියන්නේ ඒකට.

කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය ආසුව සහිතයි. පින් පැත්තට නැඹුරුයි. ලෞකික ප්‍රතිවිපාක සහිතයි. (සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා) එය ස්වභාවයෙන් ම ඇදී තිබෙන්නේ හව ප්‍රතිලාභයටයි. ඒ සම්මාදිට්ඨිය නම්: “දෙන ලද්දේ විපාක ඇත. යදින කල්හි දුන් දෙයෙහි විපාක ඇත. පූජාවෙහි විපාක ඇත. හොඳ - නරක ක්‍රියාවන්හි විපාක ඇත. පරලොව සත්වයාට මෙ ලොව ඇත. මෙලොව සත්වයාට පරලොව ඇත. මව කෙරෙහි පියා කෙරෙහි හොඳ හෝ නරක හෝ පැවැත්මෙහි ප්‍රතිවිපාක ඇත. ව්‍යුත වී යළි උපදින සත්වයෝ වෙති. යහපත් මඟ ගිය යහපත් මඟට පිළිපත් මෙ ලොව පරලොව තමා ම දැන පවසන මහණබමුණෝ වෙති.” යන පිළිගැනීමයි. ආර්ය වූ අනාසුව වූ ලෝකෝත්තර මාර්ගාභිගයක් වන සම්මාදිට්ඨිය සැකසෙන්නට නම් යට කී කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය පදනම වශයෙන් තිබියයුතු ය. යට සාකච්ඡා කළ නාමරූප හා විඤ්ඤාණ ක්‍රියාවලිය, කය මනස අතර වෙනස හා සම්බන්ධතාව ධර්මශ්‍රවණය ධර්ම මනසිකාරය ඔස්සේ තේරුම් ගතහැක්කේ කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය ඇති පුද්ගලයාට ය.

සදහම් මඟට බැසගන්නේ පසිඳුරන්ට ඇති අරමුණු සම්බන්ධතාව සම්පූර්ණයෙන් නතර කිරීමෙන් නො වේ. ගිහි ඕදාතවසනා කාමභෝගී ආයච්ඡාවක උපාසක උපාසිකා පිරිසක් පිළිබඳව ධර්මයේ සදහන් වන්නේ ඒ නිසයි. කාමභෝගී ගෘහස්ථයාට පිළිගත් සමාජ සදාචාරයට අනුව පස්කම් සුවයෙහි

සබැඳියාව පවතිද්දී සසුන් පිළිවෙතේ සෝතාපන්න සකදාගාමී අවස්ථාවන් උදාකර ගැනීමට පුළුවන්. කාමයෙහි අදිනවයන් එහි නිස්සරණයක් ඇති බවත් දන්නා අය. “ගිහි ගේ වසන සුදුරෙදි හදින කාමභෝගී වූ උවසු උවැසියන්ගේ ශාසනික විශේෂත්වය බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ ශාසනකර වූ **(සාසනකරා)** අවවාදය පිළිගෙන ක්‍රියා කරන **(ඔවාදපතිකරා)** සසුන් මගෙහි සැක ඉක්ම වූ **(තිණ්ණවිච්චිඡා)** විමති බැහැර කළ **(විගතකථඞ්කථා)** විශාරද බවට පැමිණි **(වෙසාරජ්ජප්පත්තා)** ශාස්තෘශාසනයෙහි අනුන් පිහිට කර නො ගත් වැටහීමක් ඇති **(අපරජ්ජවචයා සක්ථුසාසනෙ)** යන ව්‍යවහාර වලින් බව අමතක කළයුතු නො වේ.

සිගාලෝවාද සූත්‍රයෙහි ස්වාමි භායඨී සබැඳියාව ඇතුළු සමාජ සම්බන්ධතා සයක් පිළිබඳව සඳහන් කරන්නේ පුහුදුන් බව ඉක්මැවූ ආර්යශ්‍රාවක ගෘහස්ථයින් සලකාගෙන බව මෙහි දී විශේෂයෙන් සිහිපත් කරන්න ඕන. **“කථඤ්ච ගහපතිපුත්ත අරියසාවකො ඡද්දිසා පට්ච්ඡාදී භොති”** යනුවෙන් සිගාල සූත්‍රයෙහි සමාජසම්බන්ධතා සය දක්වන්නේ ගෘහස්ථ ආර්යශ්‍රාවකයා සම්බන්ධයෙන් බව සිහියට ගන්න ඕන. පත්තකම්ම සූත්‍රයේ දී ගෘහස්ථ ආර්යශ්‍රාවකයා දැහැමින් භෝගසම්පත් උපයා සමාජ ආයතනය සමඟින් පරිභෝග කරන බව දක්වා තිබේ. **(ආයතනසො පරිභුත්තං)** ඒ භෝග සම්පත් වලින් තමා නො මනා නො වූ සැප පරිහරණය කරන බව දක්වා තිබේ. **(අත්තානං සුබෙති පීණෙති සම්මාසුබං පරිහරති)** රාසිය සූත්‍රයේ ගිහි කාමභෝගී පුද්ගලයාගේ නිවැරදි සම්පත් පරිභෝජනය පිළිබඳව සඳහන් වෙන්නේ මෙහෙමයි. “ගාමණී,

මෙහි ඇතැම් කම්සැප විඳින්නෙක් දැනුමින් සැහැසි නො වී හෝග සොයයි. එසේ හෝග සොයා තමා සැපවත් වෙයි. පිණවයි. බෙදයි. පින් ද කරයි. ඒ හෝග ද නො ඇලී මුසපත් නො වී නො ගැලී දොස් දක්නා සුලුව අනන්තර්මේ නුවණ ඇතිව පරිභෝග කරයි.”<sup>31</sup>

මේ කාරණය විශේෂයෙන් සිහිපත් කරන්නට සිතුවේ, පසිඳුරන්ගේ අත්දැකීම් ලෝකය පිළිබඳව දහම් විවරණ තේරුම් ගන්න කොට ඇතැම් විට ගිහිපින්වතුන් ‘ගිහි අපට මේ දහම් මඟ අරඹන්න විදියක් නෑ නේ’ යි සිතන්නට ඉඩ ඇති නිසයි. ඇතැම් ගිහි කෙනෙක් ‘දහම්මඟ වඩන්නට ගියොත් තමන්ගේ ගිහිජීවිතය අවුල් වී යාවී’ ය කියල, කැලඹීමට පත් වෙනවා. ඇතැම් කෙනෙක් කලබලේට ඔක්කොම දාල මහණ වෙන්න හදනවා. ඒ නිසා කැලඹෙන්නෙත් නැතුව කලබල වෙන්නෙත් නැතුව ක්‍රමානුකූලව සම්මාදිට්ඨිය සකස් කරගන්න.

පැවිදි දිවිය සම්බන්ධයෙන් අරියපරියෙසන සූත්‍රයේ මේ ආකල්පය සඳහන් වෙන්නේ මෙහෙමයි. “යම් කිසි මහණ කෙනෙක් හෝ බමුණු කෙනෙක් හෝ මේ පඤ්චකාමගුණයෙහි නො ඇලී මුසපත් නො වී බැස නො ගෙන දොස් දක්නාසුලුව ප්‍රත්‍යවේෂා ඥානයෙන් යුක්තව මේ පස්කම්ගුණයන් පරිභෝග

---

31 “ඉධ පන ගාමණී එකච්චො කාමහෝරී ධම්මෙන භොගෙ පරියෙසති අසහාසෙන, ධම්මෙන භොගෙ ඵරියෙසිත්වා අසහාසෙන අත්තානං සුබ්බෙති පිණෙති. සංචිහජති පුඤ්ඤානී ව කරොති. තෙ ව භොගෙ අගථිතො අමුච්ඡිතො අනජ්ඣාපන්නො ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤො පරිභුඤ්ජති.”  
සං: නි: 4, රාසිය සූත්‍රය, 598 පිට, බු: ඡ: මු:

කෙරෙත් ද , ඔහු විපතට නො පැමිණියාහු ය. ව්‍යසනයට නො පැමිණියාහු ය. පව්දු මාරයා විසින් කැමති සේ කරනු ලබන්නට නො හැකි වන්නාහු යයි මෙසේ දතයුතු වන්නාහ.<sup>32</sup> පැවිදි ජීවිතය සම්බන්ධයෙන් කාමගුණ වශයෙන් මෙහි දී දක්වන්නේ ගිහියන් හා සබැඳි කාමගුණ මට්ටමක් නොව සිව්පසය බව වෙසෙසින් දතයුතු ය.

මේ ආකාරයට පංචකාමගුණික අත්දැකීම් හි සංයමයට පැමිණ එහි ඇතිසැටිය නුවණින් දකින්නට අවශ්‍ය සමාක්දෘෂ්ටිය දහම් ඇසීමෙන් ධර්මප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂණයෙන් උදාකරගන්නට උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ගෙහසිත සංකල්පනා වෙනුවට නෙක්ඛම්මසිත සංකල්පනා දියුණු කරගන්න ටික ටික උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ගෙහසිත සෝමනස්ස, ගෙහසිත දොමනස්ස, ගෙහසිත උපෙක්ඛා යන තුන ම දුකට ම හේතු වන බව ටික ටික තේරෙන කොට අතහැරීමටයි යොමු වන්නේ. මෙතෙක් දුටු නිත්‍ය බව වෙනුවට අනිත්‍ය බවයි පෙනෙන්නේ. සැප සංඥාව වෙනුවට දුක බවයි පෙනෙන්නේ. තම වසඟයෙහි ම පවත්වාගන්න තිබූ ඕනකම වෙනුවට අනාත්ම බවයි පෙනෙන්නේ. ශුභසංඥා වෙනුවට අශුභ බවයි පෙනෙන්නේ. දහම්මග ඇරඹෙන්නේ ඒ විදියටයි.

අතහරින්නට පුළුවන් වෙනකොටත් වෙහෙස දාහය සංසිදෙන නිසා සතුටක් ඇති වෙනව. සතුට සහනය පිණිස

---

32 "යෙ ව ඛො කෙච් භික්ඛවෙ සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා ඉමෙ පඤ්චකාමගුණෙ අගථිතා අමුච්ඡිතා අනප්ඤාපන්නා ආදීනවදස්සාවිනො නිස්සරණපඤ්ඤා පරිභුඤ්ජන්ති, තෙ එවමස්සු වෙදිතබ්බා: න අනයමාපන්නා න බ්‍යසනමාපන්නා න යථාකාමකරණියා පාපිමනො."  
ම: නි: 1, අරියපරියෙසන සූත්‍රය, 422 පිට, බු: ඡ: මු:

සමාජයානන්ධ අරමුණු සොයා සොයා දිවු දිවිල්ල මුලාවක් බව පෙනෙන විට ඇතිවෙන්නේ ප්‍රඥාසම්ප්‍රයුක්ත කලකිරීමක්. ප්‍රතිකේෂ්පයක්. (නිබ්බන්දන) ඇල්ම මැකී යාමක්. (විරජ්ජන) මැකියමින් මිදෙනවා. (විමුච්චන) මේ ආකාරයෙන් ධර්මය වැඩෙන්නේ මමත්වයෙන් පෙළඹුන ක්‍රියාවක් හැටියට නො වෙයි. මමත්වය ක්‍රමයෙන් සංසිදෙමින් තමයි, ධර්මය පිබිදෙන්නේ. දැන් අනිත්‍ය බව විපරිණාමී බව පෙනෙන කොට ඇති වෙන්නේ සොම්නසක්. ඒකට කියනවා නෙක්ඛම්මසිත සෝමනස්සය කියල. සමහරවිට මේ පංචඋපාදානස්කන්ධ සිත්වල බරින් ඉක්මණින් නිදහස වෙන් ඕන කියල හිතෙනවා. පෙර තිබූ හා දැන් ඇති සියලු රූප ශබ්දාදී මේ අරමුණු අනිච්ච දුක්ඛ විපරිණාම ධර්ම බව ඇතිසැටියෙන් දැකල කවදද මං ඒ අනුත්තර විමෝක්‍ෂයට පැමිණ වාසය කරන්නේ කියන බලවත් ආශාව නිසා දොම්නසටත් පැමිණෙනවා. ඒකට කියනවා නෙක්ඛම්මසිත දොමනස්සය කියල. එය දොම්නසක් වුනාට නරක එකක් නොවෙයි. විදසුන් නුවණ පිරිපුන් ලෙස වැඩෙනකොට සියලු සමාජයානන්ධ අරමුණු පිළිබඳව උපේක්‍ෂාවට පැමිණීමට කියනවා නෙක්ඛම්මසිත උපේක්‍ෂාව කියල.<sup>33</sup> මෙතැනදී හොඳින් ම අවධාරණය කරගතයුතු කරුණක් තිබෙනවා. ඒ තමයි, මේ සමාජයානන්ධ අරමුණු කියන්නේ අපේ ම විඤ්ඤාණ ශක්තිය විසින් නාමරූප වශයෙන් මවා දෙන දේවල් බව. ඒ කරුණ අමතක කරන්න හොඳ නෑ. ධර්මය හරිහැටි දැනගන්න දැනගන්න අපට දුක උපදවන්නේ අපේ ම සංකල්පනාවන් බව තේරෙන්න පටන් ගන්නවා. බාහිර

---

33 ම: නි: 3, සමාජයානන්ධසූත්‍රය, 460. 462 .464 පිටු, බු: ජ: මු:



ලෝකයේ මොනවා තිබුණත් අවසාන වශයෙන් අපේ සිත පටලැවෙන්නේ සිතාගත් සංකල්පනය කරගත් දේවල් සමඟයි. සංකල්පනය කරගත්තේ නැති දේ වලින් අපට ප්‍රශ්නයක් නෑනේ. අන්න ඒ නිසා අවශ්‍යයෙන් ම අනිත්‍යතාව දැකිය යුත්තේ මමත්වයට කරුණු වන සිත් පිළිබඳවයි. මම, මගේ කියන මඤ්ඤතාවන් පිළිබඳව තමයි අනිත්‍යතාව දැකිය යුත්තේ. තමාගේ ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් ක්‍රියාවලිය අනුව තමන්ට නිමිත්තක් දෙයක් නොවුණ දේවල් ගැන නොවෙයි අනිත්‍යය වැඩිය යුත්තේ. යමක් අනිත්‍ය වෙනකොට තමන්ට දුකක් දූනෙන්නේ තමන් ඒක තණහා මාන දිට්ඨි වශයෙන් දෙයක් කරගෙන තියෙනවා නම් පමණයි. අනිත්‍ය සංඥාව වැඩිය යුත්තේ අස්මිමානය නැසීම පිණිස බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ඒ නිසයි. අනිත්‍යසංඥාව වඩනකොට අනාත්මසංඥාව දැඩිව පිහිටනව. අනාත්මසංඥාව වැඩෙනකොටයි, අස්මිමානය ගිලිහී ගොස් දිට්‍රදූමියෙහි ම පිරිනිවෙන්නේ.<sup>34</sup>

සත්වයාගේ සිතිවිලි ගමන් කරන මාර්ග තිස්භයක් තියෙනවා. ඒවා ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන යන ඉඳුරන්ගෙන් ලබන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන අරමුණු වශයෙන් සය ආකාර වෙනවා. ඒවා ඇසුරින් සොම්නස් දොම්නස් උපෙක්ඛා යනුවෙන් වින්දනය තුන් ආකාර වෙනවා. එතකොට සිතිවිලි ගමන් කරන මාර්ග දහඅටක් වෙනවා. ඒවා

---

34 "අනිච්චසඤ්ඤා භාවෙනබ්බා අස්මිමාන සමුත්ඝාතාය. අනිච්චසඤ්ඤිනො මේසිය, අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාති, අනත්තසඤ්ඤි අස්මිමානසමුත්ඝාතං පාපුණාති, දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිබ්බානං"  
 බු: නි: 1, උදානපාලි, මේසිය සූත්‍රය, 200 පිට, බු: ජ: මු:

ගේහසිත හා නෙක්ඛම්ම කියල දෙ ආකාරයකට බෙදෙනවා. එතකොට ඔක්කොම තිස් හයයි. සසරගත සත්වයාට හුරුපුරුදු පැත්ත තමයි ලෝකාමිසයට අයත් ගේහසිත පැත්ත. මේ කාරණය වඩාත් හොඳට පැහැදිලි වෙන්න හැකි ආකාරයට සටහනකට ඇතුළත් කරල බලමු.

ගේහසිත	නෙක්ඛම්මසිත
<p><b>ගේහසිතසොමිනස් 6 යි.</b> (ලොකාමිසයට අයත් සයාකාර ප්‍රිය අරමුණු ලැබීම ලාභයක් හැටියට හිතා සොමිනස්චීම හා පෙර ලැබී ඉක්මිගිය අරමුණු සිහිකරමින් ලබන සොමිනස)</p>	<p><b>නෙක්ඛම්මසිතසොමිනස් 6 යි.</b> (රූපාදී සයාකාර අරමුණු අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම වශයෙන් ඇතිසැටියෙන් දක්න්නහුට ඇතිවන සොමිනස)</p>
<p><b>ගේහසිතදොමිනස් 6 යි.</b> (ලොකාමිසයට අයත් රූපාදී අරමුණු දැන් නො ලැබීම ගැනත් පෙර නො ලද බවත් සිහිපත් කිරීමෙන් උපදින දොමිනස)</p>	<p><b>නෙක්ඛම්මසිතදොමිනස් 6 යි.</b> (රූපාදී සයාකාර අරමුණු පිළිබඳව විදසුන් වඩන්නහුට අනුත්තර විමෝක්‍ෂයට කවදා එළඹෙමිදෝයි ඇතිවන දොමිනස.)</p>
<p><b>ගේහසිතඋපේක්‍ෂා 6 යි</b> (රූපාදී සයාකාර අරමුණු ලැබ ආදීනව නො දක්නා පුහුදුන් පුද්ගලයා සොමිනස් දොමිනස් නැතත් අරමුණු නො ඉක්මවා පවත්නා උපේක්‍ෂාව)</p>	<p><b>නෙක්ඛම්මසිතඋපේක්‍ෂා 6 යි.</b> (රූපාදී සයාකාර අරමුණු ලැබ ඒවා අනිත්‍ය දුක්ඛ විපරිණාම වශයෙන් දක්නා කල්හි උපදින, අරමුණු ඉක්මවන සුලු උපේක්‍ෂාව.)</p>

රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන අරමුණු ඉක්මවීම තුළයි නෙක්ඛම්මය හා බැඳුණ උපේක්‍ෂාව සකස් වෙන්නේ, කියන එක දැන් අපට තේරෙනවා. අරමුණු ඉක්මවීමට හැකි උපේක්‍ෂාව දියුණු වුණත් ඒක ප්‍රමාණවත් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ නේඛම්මසිත උපේක්‍ෂාව ශාන්තයයි දක්වන නමුත් එය ඉක්මවා තවත් ඉදිරියට යා යුතු සැටි සලායතන විභංග සූත්‍රයේ දී අපට කියල දෙනව. **“තත්‍රිදං නිස්සාය ඉදං පජභථ”** යනුවෙන් ‘මෙය ඇසුරු කරගෙන මෙය අතහරින්න’ කියා උපදෙස් දී ඇති පරිදි කොහොම ද කටයුතු කරන්නේ කියල දැන් බලමු.

1. ගෙහසිත සොම්නස් හය අතහරින්නේ නෙක්ඛම්මසිත සෝමනස්ස හය උපකාර කරගෙනයි.
2. ගෙහසිත දොම්නස් හය අතහරින්නේ නෙක්ඛම්මසිත දොම්නස් හය උපකාර කරගෙනයි.
3. ගෙහසිත උපේක්‍ෂා හය අතහරින්නේ නෙක්ඛම්මසිත උපේක්‍ෂා හය උපකාර කරගෙනයි.
4. නෙක්ඛම්මසිත (විදර්ශනා නිශ්ශ්‍රිත) දොම්නස් හය අතහරින්නේ නෙක්ඛම්මසිත (විදර්ශනා නිශ්ශ්‍රිත) සෝමනස්ස හය උපකාර කරගෙන.
5. නෙක්ඛම්මසිත (විදර්ශනා නිශ්ශ්‍රිත) සොමනස්ස හය අතහරින්නේ නෙක්ඛම්මසිත (විදර්ශනා නිශ්ශ්‍රිත)

උපේක්ෂාව උපකාර කරගෙන. මේ පියවර සම්පූර්ණ වෙනකොට විදර්ශනා උපේක්ෂාව පූර්ණත්වයට පත් වෙලා. ඒත් එතැනින් ප්‍රතිපදා මාර්ගය සම්පූර්ණ වෙන්නේ නෑ. ආප්‍රවයන්ගෙන් මිදෙන්නේ නෑ. මේ උපේක්ෂාවත් සිතෙන් අභිසංස්කරණය කළ එකක්. ඒ නිසා ඒකත් ප්‍රභාණය වෙන්න ඕන.

6. මේ උපේක්ෂාවෙන් තියෙනවා දෙ ආකාර බවක්. නානත්තසිත උපේක්ෂාව සහ එකත්තසිත උපේක්ෂාව කියල. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ කියන පංචකාමගුණික අරමුණු පිළිබඳව උපේක්ෂාවට කියනව නානත්තසිත උපේක්ෂාව කියල. ඒකත්තසිත උපේක්ෂාව ඊටත් වඩා සියුම්. ආකාසානඤ්චායතන, විඤ්ඤාණඤ්චායතන, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන කියන අරූප සමාපත්ති ඇසුරු කරගෙන පවතින උපේක්ෂාවටයි, ඒකත්තසිත උපේක්ෂාව කියල කියන්නේ.

අර නානත්තසිත උපේක්ෂාව අනභරින්මේ මේ ඒකත්තසිත උපේක්ෂාව උපකාර කරගෙන. උපේක්ෂාවේ සියුම් ම අවස්ථාව තමයි, මේ ඒකත්තසිත උපේක්ෂාව. කොච්චර සියුම් වුණත් මේ උපේක්ෂාවත් තියාගෙන බෑ. ඒ උපේක්ෂාවත් අනභරින්ම ඕන.

7. “අතම්මයතං භික්ඛවෙ නිස්සාය අතම්මයතං ආගම්ම යායං උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා තං පජභට්.” යන

දේශනාවට අනුව අරූප සමාපත්ති පිළිබඳ සියුම් උපේක්‍ෂාව ද මගේ ය, මම ය, මාගේ ආත්මය ය යන තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන වශයෙන් නො ගෙන විදර්ශනය කිරීමෙන් තමයි ඒකත්තසිත උපේක්‍ෂාවත් අත්හළ යුත්තේ. යමක් මම ය මගේ ය කියල කල්පනය කරගන්නවා නම් අනිත්‍යතාවට පත්වන්නේ ඒවයි. යමක් මගේ කරගන්නේ නැත්නම් ඒ තමයි අත්මමයතාව.

**12. විනිවිද යා යුතු මධ්‍යය:**

සුවසොම්නස් වලට ඇලෙනවිට වැඩෙන්නේ ආශාව. රාගය. දුක්දොම්නස් වලට ගැටෙනවිට වැඩෙන්නේ ද්වේෂය. ඇලෙන ගැටෙන කෙනකුත් ඉන්නව. ඇලෙන්න ගැටෙන්න දේවලුත් තියෙනව කියන්නේ මෝහය තියෙනව කියන එකයි. ඇලීම් ගැටීම් නැතත් 'මම වෙමි', 'දේවල් ඇත' යන පිළිගැනීම් නිසා රැවටී සිටිනවා නම් එතන තියෙන්නේ මෝහය. අවිද්‍යාව. පුහුදුන් පුද්ගලයාගේ සංජානන සීමාව ඕකයි. දහම්මග වඩන කෙනකු ඒ මට්ටමේ ඉඳල බෑ. වෙසෙස් නුවණින් දකින කෙනෙක් වෙන්න ඕන. පුහුදුන් පුද්ගලයා දුක හා සැප අතර ඔහේ මාරුවෙන් මාරුවට දෝලනය වෙනවා. සුඛවේදනාව හා දුක්ඛවේදනාව එකිනෙකට විසභාග අන්ත දෙකක්. සුභනිමිති මෙනෙහි කරන පුහුදුන් මනස සැපවේදනාවක් නැත්නම් ප්‍රතිවිරෝධ අන්තය වන දුකටයි ඇදෙන්නේ. එහෙම දුකට වැටෙන කොට මෙනෙහි කරන්නේ පටිසනිමිති. ඒ නිසා දුක්වේදනාවන්ගෙන් මිදෙන්න සුවවේදනා සොයනව.

මේ අන්ත දෙක ම අතහැරල මධ්‍යයට යොමු වුනොත් 'මම වෙමි' දෘෂ්ටිය, මානය මුණගැසෙනවා. සසර දිගු කලක් අනුසය වුන අස්මිමානයයි, අවසාන වශයෙන් ප්‍රභාණය කළයුත්තෙන. අස්මිමානය යනු වින්දනය ඔස්සේ මැනගත් සංකල්පනය කරගත් සංස්කරණයක් මිස සැබෑ වශයෙන් මුණගැසෙන තත්ත්වයක් නො වේ. පුහුදුන් ලෝකයා කල්පනා කරන්නේ විදින්නේ මමත්වය ඉදිරියට දමාගෙන. වරක් මෝළියඵග්ගන භාමුදුරුවෝ 'ස්වාමිනි, කවුද විදින්නේ' කියල බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් විමසුව. 'ඒ ප්‍රශ්නය ගැලපෙන්නේ නෑ. විදියි කියල මම කියන්නෙ නෑ. විදියි කියල මම කියන්නෙම නම් ඔය ප්‍රශ්නය සුදුසුයි. මම එහෙම කියන්නේ නෑ. එහෙම නො කියන මගෙන් යම් කෙනෙක් ස්වාමිනි, කවර ප්‍රත්‍යයකින් වේදනාව වේ දැයි අසන්නේ නම් ඒ ප්‍රශ්නය සුදුසුයි. ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් වින්දනය වේ. වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන් තණ්හාව වේ කියන පිළිතුර එයට සුදුසුයි.'<sup>35</sup> කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ.

කර්තෘකාරකය අතහැරල භාවකාරකයෙන් කථාකරන කොටයි යථාර්ථය මතු වෙන්නේ. ස්වයං සිද්ධ ධර්ම ලෝකෙ නෑ. තවත් ප්‍රත්‍යයක් සමඟ යැපෙන ධර්ම තමයි ඇතිවෙන්නෙ.

---

35 "කො නු ඛො භන්නෙ වෙදනං වේදියතීති නො කල්ලො පඤ්ඤොති භගවා අවොච. වේදියතීති අහං න වදාමි. වේදියතීති වාහං වදෙය්‍යං, තත්‍රස්ස කල්ලො පඤ්ඤො. "කො නු ඛො භන්නෙ වෙදනං වෙදියති"ති එවං වාහං න වදාමි. එවං මං අවදන්තං යො එවං පුච්ඡෙය්‍යා 'කිම්පච්චියා නු ඛො භන්නෙ වෙදනා'ති එස කල්ලො පඤ්ඤො. තත්‍ර කල්ලං වෙය්‍යාකරණං 'එස්ස පච්චියා වෙදනා වෙදනා පච්චියා තණ්හා'ති."  
 සං: නි: 2, මොළියඵග්ගන සූත්‍රය, 24 පිට, බු: ඡ: මු:

ඒවා ප්‍රත්‍ය නිරෝධයෙන් නැති වෙනව. ඒ විදිහට වින්දනය ඇතිවන්නේ සමාජනීතික ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යය කරගෙනයි. (එස්සෙබො සති වෙදනා හොති) ස්පර්ශය නිරුද්ධ වීමෙන් වින්දනය ද නිරුද්ධ වේ. (එස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො) මෙය නම් ස්වභාවය වින්දනයට අයිතිකාරයෙක් නෑ. අයිතිකාරයාත් වින්දනය ප්‍රත්‍යය කරගෙන ඇතිවන තණ්හාවේ නිර්මාණයක් පමණයි. “තණ්හාව පුද්ගලයා උපදවයි” (තණ්හා ජනෙති පුරිසං) කියලයි, ‘කවරෙක් පුද්ගලයා උපදවා ද’ති (කිංසු ජනෙති පුරිසං)<sup>36</sup> යන ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු වශයෙන් දක්වල තියෙන්නේ. මේ යථාර්ථයන් නුවණින් දකිනකොට වින්දනයට තියෙන ඇල්ම ටිකෙන් ටික මැකිල යනව.

සුඛවේදනාවත් දුක්ඛවේදනාවත් අතර දෝලනය වීම වෙනුවට අදුක්ඛමසුඛවේදනාවට හේතු වන මෝහය විනිවිද යාම පිණිසයි, සසුන්මඟ තියෙන්නේ. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ සම්මාදිට්ඨි සුත්‍රයේ දී ඉදිරිපත් කරන හැම කරුණක් පාසා ම දිට්‍රදුමියෙහි ම දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස අවිජ්ජානුසය ප්‍රභාණය කරන සැටි මෙන් මේ විදියට දේශනා කරනව. හැම අයුරින්ම සුවසොම්නස් වලට කරුණු වූ රාගානුසය දුරු කොට (සබ්බසො රාගානුසයං පහාය) පටිඝානුසය දුරු කොට (පටිඝානුසයං පටිවිනොදෙත්වා) ‘වෙමි’ යන දිට්ඨිමානය අනුසය වශයෙන් ම නැති කොට (අස්මිති දිට්ඨිමානානුසයං සමුහනිත්වා) අවිද්‍යාව බැහැර කොට විද්‍යාව උපදවා (අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං

---

36 සං: නි: 1, පඨම ජනෙති සුත්‍රය, 68 පිට, බු: ජ: මු:

උප්පාදෙක්වා) මේ හවයෙහි දී ම දුක් කෙළවර කරන්නෙක් වෙයි. (දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොති)<sup>37</sup>

පුහුදුන් පුද්ගලයා දුක පිළිකුල් කරමින් සැපත කැමති වෙනවා. සැපත කැමති වුවත් පුහුදුන් සැපත සමඟ දුක තිරලෙස ම බැඳී තිබෙනවා. ඒ නිසා දුක ද පුද්ගලයා වෙත පැමිණෙනවා. සැපත වෙන් කරගන්නට කොතෙක් වැයම් කළත් හරියන්නේ නෑ. සැපත කියල රැවටිලා ඉන්නේ ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදේව දුක් දොමනස් උපායාස ඇතිකරන දේවලටමයි. තුන් හවයේ ම සැප වල තියෙන්නේ ඔය ප්‍රතිඵලය තමයි. ඒ නිසා මේ සැප දුක් අන්ත දෙක බැහැර කළොත් නො දුක් නො සුව වූ මධ්‍යයෙහි නො ඇලී මෝහය විනිවිද දුක් දුක් කෙළවර කරන්න පුළුවන්. මහාප්‍රාඥයන් වහන්සේ විසින් නො දුක් නො සුව වේදනාව ශාන්තයයි දේශනා කරල තිබෙනවා. (අදුක්ඛමසුඛං සන්තං භූරිපඤ්ඤෙන දෙසිතං) එහෙත් එය ද යමෙක් කැමති වන්නේ නම් දුකින් මිදීමක් වෙන්නෙ නෑ. (තං වාපි අභිනන්දන්තො නෙව දුක්ඛා පමුච්චති.) එහෙයින් එය ද අතහරිනු පිණිස කෙලෙස් තවන වැර ඇති හිඤ්ච සම්ප්‍රජන්‍යය අතහරින්නේ නැත්නම් (යතො වා භික්ඛු ආකාපී සම්පජඤ්ඤං න රිඤ්චති) ඒ නිසා ම ඒ ප්‍රඥාවන්තයා සියලු වේදනා පිරිසිඳ දැනගන්නවා. (තතො සො වෙදනා සබ්බා පරිජානාති පණ්ඨිතො) හෙතෙමේ වේදනා පිරිසිඳ දැන මේ අත්බැව්හි කෙලෙස් රහිත වූයේ (සො වෙදනා පරිඤ්ඤාය දිට්ඨධම්මෙ අනාසවො) දහමිහි පිහිටියේ නිවනට පැමිණියේ කයෙහි

---

37 ම: නි: 1, සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය, 112 පිට, බු: ජ: මු:



බිඳීමෙන් පසු පැනවීමකට නො පැමිණේ. (කායස්ස හෙදා ධම්මටියො සඛ්ඛං නොපෙති වෙදගු)<sup>38</sup>

**13. චූළවෙදල්ල සූත්‍රයෙන්**

සුඛවේදනා දුක්ඛවේදනා අන්තදෙක බැහැර කරමින් අදුක්ඛමසුඛ චූ මධ්‍යය විනිවිද යමින් දුක් කෙළවර කිරීමේ වැඩ පිළිවෙළ නිවන් අවබෝධය දක්වා පිළිවෙළින් විහිදෙන ආකාරය චූළවෙදල්ල සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනව. විසාඛ ගෘහපතිතුමා වේදනාව අළලා අසන ප්‍රශ්නත් ඒවාට ධම්මදින්නා තෙරණිය දෙන පිළිතුරුත් තුළයි, ඒ පිළිවෙළ ගැබ්වෙලා තියෙන්නෙ. අපි මෙතැනදී සංඝථිප්තව තේරුම් යන පරිදි පිළිතුරු විතරක් අරගෙන බලමු.

- 01. වේදනාව සුඛවේදනා, දුක්ඛවේදනා, අදුක්ඛමසුඛවේදනා (උපේක්ඛාවේදනා) වශයෙන් තුන් ආකාරයි.
- 02. **සුඛවේදනා** කියන්නේ කායික වශයෙනුත් චෛතසික වශයෙනුත් මිහිරි ස්වභාව ඇති වින්දන වලට.  
**දුක්ඛවේදනා** කියන්නේ කායික වූ හෝ චෛතසික වූ හෝ අමිහිරි වින්දන වලට.  
**අදුක්ඛමසුඛ වේදනා** කියල කියන්නේ කායික වූ හෝ චෛතසික වූ හෝ මිහිරිත් නො වන අමිහිරිත් නො වන වින්දන වලට.

---

38 සං: නි: 4, පභාන සූත්‍රය, 392 පිට, බු: ජ: මු:

- 03. සුඛවේදනාව සැපක් වෙන්වේ වින්දනය තියෙන විටයි. (ධීතිසුඛා) එය නැතිවෙනකොට දුකයි. (විපරිණාමදුක්ඛා) දුක්ඛවේදනාව දුකක් වෙන්වේ එය තියෙන විටයි. (ධීතිදුක්ඛා) නැතිවෙනකොට සැපයි. (විපරිණාමසුඛා) අදුක්ඛමසුඛවේදනාව සැපක් වෙන්වේ දන්තවා නම් පමණයි. (ඤාණසුඛා) නො දන්තාකම දුකක් වෙනව. (අඤ්ඤාණදුක්ඛා)
- 04. සුඛවේදනාවේ දී රාගානුසය අනුසය වෙනව. දුක්ඛවේදනාවේ දී පටිසානුසය අනුසය වෙනව. අදුක්ඛමසුඛවේදනාවේ දී අවිජ්ජානුසය අනුසය වෙනව.
- 05. හැම සුඛවේදනාවෙන් ම රාගානුසය අනුසය නො වේ. හැම දුක්ඛවේදනාවකින් ම පටිසානුසය අනුසය නො වේ. හැම අදුක්ඛමසුඛවේදනාවකින් ම අවිජ්ජානුසය අනුසය නො වේ.
- 06. සුඛවේදනාවෙහි රාගානුසය ප්‍රභාණය කළයුතු වේ. දුක්ඛවේදනාවෙහි පටිසානුසය ප්‍රභාණය කළයුතු වේ. අදුක්ඛමසුඛවේදනාවෙහි අවිජ්ජානුසය ප්‍රභාණය කළයුතු වේ.
- 07. හැම සුඛවේදනාවක ම රාගානුසය ප්‍රභාණය කළයුතු නො වේ. ප්‍රථමධ්‍යාන සුඛවේදනාවේ දී රාගානුසය ලුහුබැඳ අනුසය නො වේ.

හැම දුක්ඛවේදනාවක ම පටිඝානුසය ප්‍රභාණය කළයුතු නො වේ. (වරක් යට විස්තර කර ඇති) නෙක්ඛම්මසිත දොමනස්සයේ දී පටිඝානුසය අනුසය නො වේ.

හැම අදුක්ඛමසුඛවේදනාවක ම අවිජ්ජානුසය ප්‍රභාණය කළයුතු නො වේ. සුව දුක් නැති උපේක්ෂා සහගත වතුර්ථධ්‍යානයේ දී අවිජ්ජානුසය අනුසය නො වේ.

- 08. සුඛවේදනාවට විරුද්ධ ප්‍රතිභාගය දුක්ඛවේදනාවයි.
- 09. දුක්ඛවේදනාවට විරුද්ධ ප්‍රතිභාගය සුඛවේදනාවයි.
- 10. අදුක්ඛමසුඛවේදනාවට (උපෙක්ඛාවේදනාවට) සහාග එනම්: අවිරුද්ධ ප්‍රතිභාගය අවිද්‍යාවයි.
- 11. අවිද්‍යාවට විරුද්ධ ප්‍රතිභාගය විද්‍යාවයි.
- 12. විද්‍යාවට අවිරුද්ධ ප්‍රතිභාගය විමුක්තියයි.
- 13. විමුක්තියට අවිරුද්ධ ප්‍රතිභාගය නිවනයයි.
- 14. නිවනට විරුද්ධ හෝ අවිරුද්ධ හෝ ප්‍රතිභාග නැත.

අවසාන වශයෙන් නිවනට ප්‍රතිභාගය කුමක්දැයි විසාඛ ගෘහපතිතුමා ප්‍රශ්න කළා. ප්‍රශ්නය ඉක්මවා ගිය බවත් ප්‍රශ්නවල කෙළවර ගන්නට බැරිවූන බවත් ප්‍රකාශ කරල ධම්මදින්නා රහත් මෙණේන් වහන්සේ සසුන් බඹසර නිවනෙහි බැස සිටින බවත්

(නිබ්බානොගධං) නිවන පරම කොට ඇති බවත්  
(නිබ්බානපරායනං) නිවන කෙළවර කොට ඇති බවත්  
(නිබ්බානපරියොසානං) වැඩිදුරටත් ප්‍රකාශ කළා.

මොහඳුර විනිවිද යමින් නිවන උදාවන ආකාරය  
අනාගාමී විසාධ ගෘහපති කුමාගේ ප්‍රශ්න මාලාවෙනුත්  
ධම්මදින්නා රහත් මෙහෙණින් වහන්සේගේ පිළිතුරු වලිනුත්  
ඉතා හොඳින් පැහැදිලි වෙනව. සියලු සංස්කාරයන්ගේ සමථය.  
සියලු උපධීන් අනන්තරීම තෘෂ්ණාවේ ක්‍ෂය වීම මැකියාම නිවීම  
නිවනයයි. සංස්කාරවල උපධිවල අගයක් දකින්නේ මෝහය  
නිසාමයි. තමා අත්දකින්නේ විඤ්ඤාණය පිළිබිඹු කරන  
නාමරූප බව නො දත් මෝහයට සම්බන්ධ වූ තැනැත්තාට  
පෙනෙන්නේ ලෝකය වෙන්න පුළුවන් දෙයක්, භවය දෙයක්,  
සත්‍ය දෙයක් හැටියටයි. (මොහසම්බන්ධිතො ලොකො  
භබ්බරූපොව දිස්සති) කාම, ස්කන්ධ ආදී උපධීන්ට බැඳුන  
අනුවණ පුද්ගලයා මොහඳුරින් ආවරණය වෙලයි ඉන්නේ.  
වැහිලයි ඉන්නේ. (උපධිසම්බන්ධිතො බාලො තමසා  
පරිවාරිතො) සියලු උපධීන් බැලූ බැල්මට පේන්නේ සදාකාලිකයි  
කියල. ශාස්වතයි කියල. හැමදාට ම තියෙන ස්වභාවයක් කියල.  
(සස්සති වීය බායති) ඒ වුණාට නුවණින් දකින කෙනාට  
මෙතැන සත් වශයෙන් ගන්නට වටිනා කිසිවක් නැහැ.  
(පස්සතො නත්ථි කිඤ්චනං)<sup>39</sup>

නොයෙක් නොයෙක් කරුණු කාරණා ඉදිරියට අරගෙන  
කලබලයෙන් නො සන්සුන්ව කාර්ය බහුල වී සිටින අද සමාජය

---

39 බු: නි: 1, උදානපාලි, උදෙන සූත්‍රය, 288 පිට, බු: ඡ: මු:

දෙස බලන්න. එදත් අදත් මතුත් ලෝකයේ ස්වභාවය ඕකයි. කලින් කල විස්තර වෙනස් වුවත් සංකල්පනා ඔස්සේ පෙළඹීමේ ස්වභාවයේ අමුත්තක් නෑ. අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන, භව, ජාති, ජරාමරණ ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව තමයි තියෙන්නේ. බුදුවරයන් වහන්සේලා පහළ වූයේ නමුත් නො වූයේ නමුත් ධම්මනියාමතාවේ ස්වභාවය නම් ඕකයි. සැනසීම ඇත්තේ සංකල්පනා ලෝකය තුළ නොව එහි නිරෝධයෙනියි. කළයුත්තේ ප්‍රතිපදාව ඇරඹීමයි.

**14. මජ්ඣිම නිකායේ සූත්‍රයන්**

මොහඳුර විනිවිද දැකීමේ දී අපට වැදගත් වන සූත්‍රයක් තමයි අංගුත්තර නිකායේ මජ්ඣිම නිකායේ සූත්‍රය. එහි අන්තර්ගතය සැලකිල්ලෙන් තේරුම් ගැනීම සම්මාදිට්ඨිය සකස් කරගැනීම ප්‍රතිපදාව වැඩිම පිණිස ඉතාම වැදගත් වෙනව. මෙතෙක් කථාකළ කරුණුත් එය තේරුම් ගැනීම සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වේවි. වරක් හික්කුන් වහන්සේලා පිණ්ඩපාතෙන් අනතුරුව ධර්ම සාකච්ඡා කරනකොට මෙහෙම අතුරු කථාවක් උපන්න. පාරායනයේ මෙත්තෙයාපඤ්ඤායේ,

**“සො උභන්තෙ විදිත්වාන මජ්ඣිම මන්තා න ලිජ්ජති  
තං බුදුම් මහාපුරිසොති සො’ධ සිබ්බනිමච්චගා.”**

යනුවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ කළ දේශනාවේ එක් අන්තය මොකක් ද දෙවන අන්තය මොකක් ද මධ්‍යය මොකක් ද සිබ්බනි කියන්නේ කවරක් ද, කියන ප්‍රශ්නය ඇති වුනා. එතැන

දී ස්ථවිර භික්ෂූන් වහන්සේලා තම තමාගේ ප්‍රඥාවේ පමණින් උත්තර භයක් දුන්න.

පළමු අන්තය		මධ්‍යය	දෙවනඅන්තය
1	එස්සො	එස්සනිරොධො	එස්සසමුදයො
2	අතීතං	පච්චුප්පන්නං	අනාගතං
3	සුඛාවෙදනා	අදුක්ඛමසුඛාවෙදනා	දුක්ඛාවෙදනා
4	නාමං	විඤ්ඤාණං	රූපං
5	ඡ අඡ්ඤත්තකානි ආයතනානි	විඤ්ඤාණං	ඡ ඛාහිරානි ආයතනානි
6	සක්කායො	සක්කායනිරොධො	ඡක්කායසමුදයො

මේ සාකච්ඡාවේ දී උත්තර භයක් ලැබුනාම කෝකද හරි කියන ප්‍රශ්නය ඇතිවුනා. එනිසා එක් ස්ථවිර භික්ෂු නමක් අපගේ වැටහීම් පමණින් පිළිතුරු දුන්නත් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ම විමසල දූන ඒ අනුව දරාගනිමු කියල යෝජනා කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් මේ පිළිබඳව විමසපුවාම උත්වහන්සේ වදාළේ ඒ ඒ පරියායෙන් බලනකොට ඔබ සැමදෙනාගේ ම පිළිතුරු සුභාෂිතයි. ඒත් මෙත්තෙය්‍ය පඤ්ඤායේ දී මම කථාකළේ එස්සය එක අන්තයක් හැටියටත් එස්සසමුදය දෙවන අන්තය හැටියටත් එස්සනිරෝධය මධ්‍යය හැටියටත් සලකාගෙන බව වදාළ. සියලු සංකල්ප උදාවෙන්නේ සලායතනික ස්පර්ශය නිසා. (එස්සසමුදයා සබ්බෙධම්මා) එබැවින්, බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහි දී එස්සය වැදගත් කොට අවධාරණය කරල තියෙන්නේ. ඉතින් මේ පිළිතුරු භය ම

විදසුන් නුවණ වැඩීමේ දී කමටහන් වශයෙන් ඉතාම වැදගත්. ඒවා එකක් එකක් වෙන වෙන ම මද වශයෙන් හෝ තේරුම් ගැනීම අපට ප්‍රයෝජනවත් වෙනව.

**15. අදුක්ඛමසුඛවේදනා මජ්ඣිමනිකායෙ**

උත්තර හයෙන් තුන්වෙනියට තියෙන උත්තරයට සම්බන්ධව තමයි අපි මෙව්වර වෙලා කථා කරල තියෙන්නේ. මේ දහම් විවරණයෙදි මූලික වශයෙන් බලාපොරොත්තු වුනේ ලෝභය ද්වේෂය හා මෝහයට සම්බන්ධ සුඛවේදනාවක් දුක්ඛවේදනාවක් අදුක්ඛමසුඛවේදනාවක් තේරුම් ගැනීමයි. අපි දැන් මෙය පාරායන ගාථාවේ තේරුමක් එක්ක කෙටියෙන් වටහා ගන්නට බලමු. “පුද්ගලයා අන්ත දෙක දනගෙන මැද ප්‍රඥාවෙන් නො ඇලේ නම් ඔහු මහාපුරුෂයායි කියමි. ඔහු තෘෂ්ණා නමැති මැහුම්කාරිය ඉක්ම ගියේ ය.” මේ තමයි ඒ ගාථාවේ සරළ තේරුම. වේදනාවට සම්බන්ධ කරල මේ ගාථාව තේරුම් කරපු හාමුදුරුවෝ දුන්න උත්තරය සූත්‍රයේ දැක්වෙන ආකාරයෙන් දැන් අපි හඳුනා ගනිමු.

“ඇවැත්නි සුඛ වේදනාව එක අන්තයක්. දුක් වේදනාව දෙවන අන්තය. අදුක්ඛමසුඛ වේදනාව මධ්‍යයයි. සුව දුක් දෙක එක්තැන් කරමින් මැස්ම දමන සිබ්බනිය නම් තණ්හාවයි. තෘෂ්ණාව ම ඒ ඒ හවයේ උපත පිණිස මැස්ම දමන්නේ ය. මෙ පමණකින් හිඤ්චක් වෙසෙස් නුවණින් දහයුත්ත දනගත්තා වෙයි. පිරිසිඳ දහයුත්ත පිරිසිඳ දනගත්තා වෙයි. වෙසෙසින්

දකුණත්ත වෙසෙසින් දකුණේ පිරිසිඳ දකුණත්ත පිරිසිඳ දකුණේ මේ හවයෙහි දී ම දුක් කෙළවර කරන්නේ ය.”<sup>40</sup>

සුඛවේදනාවත් දුක්වේදනාවත් අතර දෝලනය වන සිත වෙසෙස් නුවණින් තොරයි. මේ වේදනා හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගන්නේ, කියන බව දකින්න ඕන. වේදනාවට ප්‍රත්‍යය වන්නේ සලායතනික ස්පර්ශයයි. (එස්සපච්චයා වේදනා) වේදනාව ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ තණ්හාවට. (වේදනා පච්චයා තණ්හා) ඒකයි, මෙතෙතදි අවශ්‍ය වෙසෙස් නුවණ. එසේ පටිච්චසමුප්පන්නතාව නුවණින් දකින පමණට සුව දුක් අල්ලන්නේ නැතිව උපේක්‍ෂක වෙන්න පුළුවන්. තණ්හාව නිසයි සුවදුක් අල්ලන්නේ, කියන බව දකිනවා නම් මැද තණ්හාවෙන් බැඳෙන්නේ නෑ. මධ්‍යය තණ්හාවෙන් වැහිල නිසා පුද්ගලයා එය දන්නේ නෑ. එහි නො ඇලී ඉන්න නම් විදසුන නුවණ අවශ්‍යයි. විදින්නෙකුත් විදින දෙයකුත් දකින්නේ හුදු මවා ගැනීමක් හැටියට බව විදසුන් නුවණින් දකින්න ඕන. දහම්මඟ වැඩෙන්නේ ඒ ආකාරයට.

එසේ දකින විටයි, සුඛවේදනාවෙන් රාගානුසයක් ඇති නො වන්නේ. දුක්වේදනාවෙන් පටිසානුසයක් ඇති නො වන්නේ. අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවේ අවිජ්ජානුසයක් ඇති නො වන්නේ. වේදනාවේ සමුදයත් නිරෝධයත් ආස්වාදයත්

---

40 “සුඛා බො ආවුසො වේදනා එකො අන්තො, දුක්ඛා වේදනා දුතියො අන්තො, අදුක්ඛමසුඛා වේදනා මජ්ඣෙධ, තණ්හා සිබ්බනි. තණ්හා හි නං සිබ්බනි තස්ස තස්සෙව භවස්ස අහිනිබ්බන්තියා. එත්තාවතා බො ආවුසො හික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති. අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො දිට්ඨේව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො භොති.”

අං: නි: 4, මජ්ඣෙධ සුත්‍රය, 186 පිට, බු: ජ: මු:



ආදීනවයන් නිස්සරණයක් දකින පුද්ගලයා වේදනාව මම මගේ වශයෙන් නො ගන්නා නිසා අවිජ්ජානුසය උපදින්නේ නැ. එහෙම කෙනෙක් සුවවේදනාවක්, දුක්ඛවේදනාවක්, අදුක්ඛමසුඛවේදනාවක් ඇතිවන විට කෙලෙස් සමග එක් නො වී විඳිනව. දුක්වේදනාවේදීත් එහෙමයි. එබඳු වූ ශ්‍රැතවත් ආයඝ්‍රාවකයා ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදෙව දුක් දොමිනස් උපායාසයන්ගෙන් වෙන් වූ නිසා දුකෙන් වෙන් වූයේ යයි කියනු ලබනව.<sup>41</sup>

**16. එස්සනිරොධො මජ්ඣෙධ**

“සො උහන්තෙ විදිත්චාන” යන පාරායනවග්ග ගාථාවේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ අපේක්ෂා කළේ එස්සයත් එස්සසමුදයත් එස්සනිරෝධයත් බව කලින් සඳහන් කළා. එස්සයට ප්‍රත්‍යය වන්නේ සලායනයි. එස්සය ප්‍රත්‍යය වන්නේ වින්දනයටයි. එපමණක් නොවෙයි. සඤ්ඤාවටත් චේතනාවටත් ප්‍රත්‍යය වන්නේ එස්සයයි. එස්සය යනු ඉන්ද්‍රියනුත් අරමුණුත් විඤ්ඤාණයත් එක්වීමයි. එස්සය නමැති අන්තය එතැනයි. වින්දන, සංඥා, චේතනා ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක වෙනකොට පුද්ගලයා ඉන්නේ එස්සසමුදය අන්තයේ. එස්සනිරෝධය

---

41 “.....සො තාසං වේදනානං සමුදයඤ්ච අත්ථගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති.....සො සුඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදියති විසඤ්ඤුත්තො නං වෙදියති. දුක්ඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදියති විසඤ්ඤුත්තො නං වෙදියති. අදුක්ඛමසුඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදියති විසඤ්ඤුත්තො නං වෙදියති.අයං වුච්චති භික්ඛවෙසුත්ථා අරියසාවකො විසඤ්ඤුත්තො ජාතියා ජරාමරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, විසඤ්ඤුත්තො දුක්ඛස්මාති වදාමි.”  
සං: නි: 4, සල්ල සූත්‍රය, 398 පිට, බු: ජ: මු:

මධ්‍යයයි. එස්සයෙන් එස්සයට පනින සිත එක දිගට අත්දකින ස්පර්ශයක් කියල හිතා ගන්නව. එස්ස නිරෝධය දකින්නේ නෑ.

සද්ධර්මය තුළින් දැනගන්නකම් සාමාන්‍ය පුද්ගලයා මේ නිරෝධය දකින්නේ නැහැ. එස්සයෙන් එස්සය ගැටලන්නේ තණ්හාව නමැති මැහුම්කාරිය. එස්සනිරෝධයක් දන්නේ නැත්නම් දකින්නේ නැත්නම් එස්සය ප්‍රත්‍යය කරගෙන සංසාර ප්‍රවාහයට හසුවෙච්ච ගමන් තමයි ඉන්නෙ. කලිනුත් සදහන් කළ දූල්වෙන විදුලි බුබුලේ ආලෝකය පිළිබඳ නිදසුන මෙතෙන්දී මතක් කරගන්න. තරංග වශයෙන් ගමන් කරන විද්‍යුතය දූල්විලා එකෙණෙහි නිවෙනවා. එකෙණෙහි නැවත දූල්වෙනවා. නිවෙන ඝෂණය අපේ ඇසට හසුවෙන්නේ නෑ. අපි අත්දකින්නේ අඛණ්ඩ ආලෝකයක්. සණසංඥාවට වැටෙනව කියල කියන්නෙ ඒකයි. අන්න ඒ වගේ තෘෂ්ණාව විසින් එස්සයෙන් එස්සය ගැටලන කොට නිරෝධයක් පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට කර්මවේග සිත් පංචඋපාදානස්කන්ධ සිත් තමයි හැදි හැදී තියෙන්නෙ. හවදුක තමයි සකස් වෙන්නෙ.

මෙතෙන්දී අවශ්‍ය වෙසෙස් නුවණ අපි දැන් තේරුම් කරගනිමු. මෙතැනදී ගනිමු, ඇස ඇසුරෙන් උපන් ස්පර්ශයක්. විඤ්ඤාණය හටගන්නට ප්‍රත්‍ය දෙකක් ඕන. (ද්වයං භික්ඛවෙ පටිච්ච විඤ්ඤාණං සම්භොති) ඇසත් රූපත් නිසා වක්ඛුච්ඤ්ඤාණය උපදිනව. ඇස හටගත්තේ රූප දැකීමේ කෘත්‍යයත් එක්කමයි. දැකීමෙන් තොරවන විට ඇසත් නිරුද්ධයි. ඒ නිසා ඇස අනිත්‍යයි. පෙරලෙනසුලුයි. වෙනස් වනසුලුයි. ඇසට අරමුණු වන විටයි, රූප උපදින්නෙත්. අරමුණු

වෙන්තැන්නම් රූපත් නිරූද්ධයි. ඒ නිසා රූපත් අනිත්‍යයි. පෙරලෙනසුලුයි. වෙනස් වනසුලුයි. ඇසත් රූපත් දෙක ම වලනය වෙනව. වැය වෙනව. ඒ නිසා අනිත්‍යයි. පෙරලෙනසුලුයි. වෙනස් වෙනසුලුයි. (ඉක්මනට ද්වයං චලකුච්ච වයකුච්ච අනිච්චං විපරිණාමී අකුච්චාභාවී.)

මෙතැනදී තේරුම් ගතයුතු දෙයක් තියෙනවා. 'තියෙන ඇහැකින් තියෙන දෙයක් බලනවා' කියන හැඟීම මෙතැනට ගන්න එපා. සසර කවදත් හිතන්න පුරුදු වෙලා හිටිය විදිහ තමයි, ඒ. මසෑසේ තියෙන පටක වෙනස් වීම, හතළිස් ඇඳිරිය ඇතිවීම වගේ දේවලින් ඇසේ අනිත්‍යය දැකීමක් නොවෙයි, මෙතන තියෙන්නේ. ඇස උපදින්නේ රූප අරමුණු වීමත් සමඟයි. තව විදියකින් කියනවා නම් දැකීමේ කාර්යය සමඟයි ඇස උපදින්නේ. අරමුණු උපදින්නේ ඇස උපදිනවාත් එක්කමයි. මේ කථාකරන්නේ බාහිර ලෝකයේ ඇති වීමක් ගැන නොවෙයි. ආධ්‍යාත්මික ලෝකය සකස්වන හැටි බව හොඳින් සිහියේ තබා ගන්න. සසර සකස් වෙනවා කියන්නේ ආධ්‍යාත්මික ලෝකය සකස් කර ගැනීමයි. නිවන්මග වැඩෙන්නට නම් දැනගන්න ඕන කරන්නේ ඒ ආධ්‍යාත්මික ලෝකය, පංචඋපාදානස්කන්ධ ලෝකය සකස්වන ආකාරයයි. සසර සකස් වීම සිත පිළිබඳ තත්ත්වයක් වන්නා සේ ම නිවන් අවබෝධය ද සිත පිළිබඳ තත්ත්වයක් ම බව අමතක නො කළයුතු යි.

වක්ඛුච්චිඤ්ඤාණය හටගන්නේත් ඇසත් රූපත් හටගැනීම එක්කමයි. ඇස රූප හටගන්නේත් වක්ඛුච්චිඤ්ඤාණය හටගැනීමත් එක්කමයි. මේ වක්ඛුච්චිඤ්ඤාණයත් අනිත්‍යයි.

පෙරලෙනසුලුයි. වෙනස් වෙනසුලුයි. වක්බුච්ඤ්ඤාණයේ ඉපදීමට යම් හේතුවක් යම් ප්‍රත්‍යයක් වේ නම් ඒ හේතුප්‍රත්‍යයනුත් අනිත්‍යයි. පෙරලෙනසුලුයි. වෙනස් වනසුලුයි. අනිත්‍ය වූ ප්‍රත්‍යයන් නිසා හටගත් වක්බුච්ඤ්ඤාණය කොහොම නම් නිත්‍ය වෙන්න ද?

මේ ඇසත් රූපත් වක්බුච්ඤ්ඤාණයත් යන කරුණු තුනේ ඒකච්චම රැස්වීම සමාගමය තමයි වක්බුසම්ඵස්සය කියන්නේ. (යා ඛො භික්ඛවෙ ඉමෙසං තිණ්ණං ධම්මානං සංගති සන්තිපාතො සමවායො අයං වුච්චති භික්ඛවෙ වක්බුසම්ඵස්සො) වක්බුසම්ඵස්සයත් අනිත්‍යයි. පෙරලෙනසුලුයි. වෙනස් වනසුලුයි. වක්බුසම්ඵස්සයේ ඉපදීමට යම් හේතුවක් යම් ප්‍රත්‍යයක් වේ නම් ඒවා ද අනිත්‍යය. පෙරලෙනසුලු ය. වෙනස් වනසුලු ය. මේ අනිත්‍ය වූ ප්‍රත්‍යය නිසා උපත් වක්බුසම්ඵස්සය කොහොම නම් නිත්‍ය වෙන්න ද. අනිත්‍ය ධර්මයන් තුළින් නිත්‍ය ධර්ම ඇතිවෙන්න ඉඩක් නෑ. ස්පර්ශ කරනු ලබන දේ තමයි, විඳින්නේ (ථුට්ඨො වෙදෙති). ස්පර්ශ කරනුලබන දේ ම තමයි, හඳුනාගන්නේ (ථුට්ඨො සඤ්ජානාති). ස්පර්ශ කරනුලබන දේ ම තමයි, සිතන්නේ (ථුට්ඨො වෙතෙති). ස්පර්ශය නැත්නම් විඳිමත් නෑ. හැඳිනීමත් නෑ. වේතනාත් නෑ. සෑම සකස් වීමක් ම ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතා පමණයි. ඒ ධර්ම ඔක්කොමත් සැලෙනවා. වැය වෙනව. අනිත්‍යයි. පෙරලෙන සුලුයි. වෙනස් වනසුලුයි.<sup>42</sup> කියන

---

42 ".....වක්බුසම්ඵස්සොපි අනිච්චො විපරිණාමී අඤ්ඤාභාවී, යොපි හෙතු යොපි පච්චයො අනිච්චො විපරිණාමී අඤ්ඤාභාවී, අනිච්චං ඛො පන භික්ඛවෙ පච්චයං පටිච්ච උප්පන්නො වක්බුසම්ඵස්සො කුතො නිච්චො භවිස්සති. ථුට්ඨො භික්ඛවෙ වෙදෙති, ථුට්ඨො සඤ්ජානාති, ථුට්ඨො වෙතෙති, ඉත්ථෙතෙපි ධම්මා වලා වෙව වායා ව අනිච්චා විපරිණාමීනො අඤ්ඤාභාවීනො."

සං: නි: 4, දුතියද්වය සූත්‍රය, 148 පිට, බු: ජ: මු:

මේ සත්‍යය නුවණින් දකින්න ඕන. නියත වශයෙන් ඇති ධර්ම කිසිවක් නෑ.

මේ තමයි, මෙතැන දී අවශ්‍ය වන වෙසෙස් නුවණ. යොනිසෝමනසිකාරයෙන් යුතුව බලන කෙනා සොම්නසෙහි බැඳී දොම්නසෙහි බැඳී ගෙහසිත උපේක්‍ෂාවෙහි බැඳී රූපය සමීපයේ සිත හසුරුවන්නේ නෑ. රූපය ඉක්මවනවා. (රූපං අතිවත්තති) මේ ක්‍රමයෙන් ම තමයි, ශබ්ද, ගන්ධාදියත් ඉක්මවන්නේ.

**17. පච්චුප්පන්නං මජ්ඣෙධ**

තත්පරයෙන් තත්පරයට පනින්නේ නැතුව ගමන් කරන තත්පරකටුව ඇති ඔරලෝසුවක් අරන් බලපුවාම අප ගතකරන මේ මොහොත කොතරම් සියුම් ද කියල යම් වැටහීමක් ඇති කරගන්න පුළුවන්. අල්ල ගන්නත් ඉස්සරවෙලා අතීතයට එක් වෙනවා. අනාගතය මේ මොහොත වෙනව. එසැණින් අතීතය වෙනව. අතීතයත් අනාගතයත් අල්ලාගෙන තමන්ගේ අත්දැකීම් ලෝකය පුම්බගත්ත ගතියෙන් තමයි, පුද්ගලයා ඉන්න බව පෙනෙන්නේ. එතකොට මොක ද වෙන්නේ. පච්චුප්පන්නය හසු වෙන්නෙත් නෑ. තණ්හාව නමැති මැහුම්කාරිය එතැන පෙනෙන්න දෙන්නේ නෑ. දෝලනය වෙන්නේ අතීතයෙයි අනාගතයෙයි. අතීතය එක අන්තයක්. අනාගතය දෙවන අන්තයයි. ප්‍රත්‍යක්ෂන්න මොහොත මධ්‍යයයි. හිත අතීතය අල්ලා ගන්නෙත් මේ මොහොතේ. අනාගතය අල්ලන්නෙත් මේ මොහොතේ. තණ්හාවෙන් අතීතෙයි අනාගතෙයි අල්ලගෙන ඉන්න නිසා මේ මොහොත පෙනෙන්නේ නෑ. අලුතෙන්

අලුතෙන් හැදෙන්නේ කර්මවේග සිත්. ඉතින් මොකද, වෙන්නෙ. අනුසය වැඩෙනව. සසර නතර වෙන්නෙ නෑ. අතීත අත්දැකීමක් වේවා අනාගත පැතුමක් වේවා සිතට ඇති වෙනකොට ඒ සිතේ අනිත්‍ය බව දුක් බව අනාත්ම බව දකිනවා නම් මධ්‍යය අල්ලා ගැනීමක් සිද්ධවෙන්නෙ නෑ.

කර්ම බිහිවීමට හේතු තුනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව. අතීත වූ ඡන්දරාගට්ඨානීය ධර්ම අරභයා ඇතිවන කැමැත්ත, අනාගත වූ ඡන්දරාගට්ඨානීය ධර්ම අරභයා උපදින කැමැත්ත, දැන් ඇති ඡන්දරාගට්ඨානීය ධර්ම අරභයා උපදින කැමැත්ත වශයෙන්.<sup>43</sup> අතීතය ඉක්මිලා ඉවරයි. ඒත් ඒ සිතේ රඳවාගත් අනුසය කරගත් සංස්කාර සටහන් නැවත නැවත උපදවමින් කෙලෙස් ගොඩනගනව. මතුත් ලබන්නට කැමති වෙනවා. මේ ස්වභාවය ඇතිතාක් සසරදුක පවතිනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වරක් මේ විදියට දේශනාවක් කළා. "මහණෙනි. පෙර අනභිසම්බුද්ධ බෝසත් අවස්ථාවෙහි මට මෙහෙම කල්පනාවක් ඇති වුනා. මවිසින් යම් පංචකාමගුණයක් පෙර ස්පර්ශ කරන ලද්දේ ද, අතීතයට ගියේ ද, නිරුද්ධ වූයේ ද, විපරිණාමයට ගියේ ද, එහි මගේ සිත බහුල වශයෙන් පවතිනව. වර්තමාන පංචකාමගුණයන්හිත් (එසේම) පවතිනව. අනාගත පංචකාමගුණයන්හි මද වශයෙන් පවතිනව. මහණෙනි, ඒ වූ මට මෙහෙම සිතක් ඇති වුනා. තමාට ම වැඩ කැමති මා විසින්

---

43 "තීණිමානි භික්ඛවෙ නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි: අතීතෙ භික්ඛවෙ ඡන්දරාගට්ඨානීයෙ ධම්මෙ ආරඛන ඡන්දො ඡායති. අනාගතෙ.....පච්චුප්පන්නෙ....."  
අං: නි: 1, සම්බොධි වග්ග, 10 සූත්‍රය, 470 පිට, බු: ජ: මු:

පෙර සිතින් ස්පර්ශ කරන ලද, ඉක්මී ගිය, නිරුද්ධ වූ විපරිණාමයට ගිය පංචකාමගුණයෙහි අප්‍රමාදී බව හා සිහිය යන සිතේ ආරක්‍ෂාව කළයුතු ය” කියල. බෝසතාණන් වහන්සේ වඩපු විදිය ම තමයි අපටත් බුද්ධත්වයෙන් පසු කියල දෙන්නෙ. ඉතින් ඒ බව හිඤ්ඤන් වහන්සේලාට මතක් කරල “තමහට වැඩ කැමති ඔබලා විසින් ද අප්‍රමාදය හා සිහිය යන සිතේ ආරක්‍ෂාව කළයුතු යයි”<sup>44</sup> ද වදාළ.

අපට අතීතයක් අනාගතයක් මේ මොහොතක් මැවෙන්නෙ අත්දැකීම් වලට සාපේක්‍ෂව බව මූලින් ම තේරුම් ගැනීම අවශ්‍යයි. අත්දැකීම් හිතේ සටහනක් තබල නිරුද්ධ වෙනව. එතකොට ඒක අතීතයේ. අතීතය වෙලා, ඒ වුනත් ඒ ගැන සිහි කරමින් මේ මොහොතට ඇදල ගන්නවා. ඒත් ඒක මතක් වුනාට ම විදගන්න බැරි සංස්කාර සටහනක් විතරයි. ඒ නිසා අලුතෙන් නැවත විදගැනීම බලාපොරොත්තු වෙනව. කැමති වෙනවා. එතැන දි අනාගතය මැවෙනවා. ඔය අතීතයත් ඔය අනාගතයත් මැවෙන්නේ මේ හෙතෙ. පව්වුප්පන්නය නො දක අතීතයෙන් අනාගතයේත් දෝලනය වෙනව.

පුද්ගලයා ඊයේ ප්‍රිය රූපයක් දක්කා කියල හිතමු. විඤ්ඤාණයේ සටහන් වූයේ නාමරූප ප්‍රතිබිම්බයක් බව දන්නෙ නෑ. සුභනිමිත්තක් නිසා රාගානුසයෙන් අනුසය වුනා. දූන් ඒ ඇසත් නෑ. රූපයත් නෑ. අතීතය වෙලා, අතීතයට ගිහින්. ඒත් ඒ

---

44 “තස්මාතිහ භික්ඛවෙ තුම්භාකම්පි යෙ වො පඤ්චකාමගුණා වෙනසො සම්ඵුට්ඨපුබ්බා අතීතා නිරුද්ධා විපරිණතා තත්‍ර වො අත්තරූපෙහි අප්පමාදො සති වෙනසො කරණියො.”  
සං: නි: 4, කාමතුණ සූත්‍රය, 204 පිට, බු: ජ: මු:

ඇස පිළිබඳ අපේක්ෂාවක් රූපය පිළිබඳ අපේක්ෂාවක් තියෙනවා නම් අනාගත පැතුමක් තියෙනවා. මේ මොහොතේ මේ අතීතයක් අනාගතයක් යන දෙකොන ගැට ලන්නේ තණ්හාව නමැති මැහුම්කාරිය. ප්‍රඥාව නැත්නම් මේ මොහොත වැහිල. අතීතෙටයි අනාගතයටයි වැටී වැටී ඉන්නවා. ඊයේ ඇසින් දැක්ක ප්‍රිය රූපය දන් මතකයක් විතරයි. ගේභසිත සොම්නසක් වශයෙන් මතක් වන හැම විට ම උපාදාන හව ජාති ජරා මරණ සෝක පරිදෙව දුක් දොම්නස් උපායාස ක්‍රියාත්මකයි. මේ හදන්නේ සසර දුක.

මේ මෙහොතේ ප්‍රඥාව යොදන ආකාරය අපි දැන් වටහා ගන්නට ඕන. ශ්‍රැතවත් ආයථිශ්‍රාවකයා මෙතැනදි ක්‍රියා කරන්නේ කොහොම ද කියල බලමු. ශ්‍රැතවත් ආයථිශ්‍රාවකයා අතීත ඇස අනාගත ඇස අනිත්‍යයි කියල දකිනවා. **(වක්ඛුං අනිච්චං අතීතානාගතං)** අතීත රූප අනාගත රූප අනිත්‍යයි කියල දකිනවා. **(රූපා අනිච්චා අතීතානාගතා)** පවත්නා ඇස පිළිබඳ කියනුම කවරේ ද **(කො පන වාදො පච්චුප්පන්තස්ස)** පවත්නා රූප පිළිබඳ කියනුම කවරේ ද **(පච්චුප්පන්තානං)** කියල දකිනවා. එහෙම ඇතිසැටියෙන් වෙසෙස් නුවණින් දැකල අතීත වූ ඇසෙහි අනපේක්ෂිත වෙනවා. **(අතීතස්මිං වක්ඛුස්මිං අනපෙබ්බො හොති)** අතීත රූප වල අනපේක්ෂිත වෙනවා. **(අතීතෙසු රූපෙසු අනපෙබ්බො හොති)** අනාගත ඇස පතන්නෙ නෑ. **(අනාගතං වක්ඛුං නාභිනන්දති)** අනාගත රූප පතන්නෙ නෑ. **(අනාගතෙ රූපෙ නාභිනන්දති)** මෙහෙම අතීතයෙන් අනාගතයෙන් මිදෙමින් මේ මොහොතේ පවත්නා ඇස පිළිබඳවත් **(පච්චුප්පන්තස්ස වක්ඛුස්ස)** පවත්නා රූප පිළිබඳවත් **(පච්චුප්පන්තානං රූපානං)** ඇති සැටිය දන්නා බැවින් නුවණින්



යුක්තව කලකිරීම, නො ඇලීම, නිරෝධය පිණිස යොමු වෙනව. (නිබ්බදාය විරාගාය නිරෝධාය පටිපත්තො හොකි.)<sup>45</sup> 'පටිපත්තො හොති' කියන කොට ම අපට වැටහෙනවා මේ ශ්‍රැතවත් ආයඝීශ්‍රාවකයා ආයඝී ප්‍රතිපදාවේ නියැලෙන ආකාරයයි, කියල. මේ ආකාරයට ම කන ශබ්ද ආදී වශයෙන් සෙසු ඉන්ද්‍රිය හා අරමුණු පිලිබඳවත් විදසුන් නුවණින් ඒ ඒ තැනදී ම දකිනව. අනිච්චානුපස්සනාවෙන් දකින ආකාරයට ම දුක්ඛානුපස්සනාවෙනුත් දකිනව. අනත්තානුපස්සනාවෙනුත් දකිනව. අතීතයත් අනාගතයත් අතහරින පුද්ගලයා මධ්‍යය ග්‍රහණය නො කළයුතු ආකාරය අත්තදණ්ඩ සූත්‍රයේ දක්නට ලැබෙන්නේ මෙන් මේ ආකාරයටයි. "අතීත වූ සංස්කාරයන් ඇසුරෙන් ඉපදුණු කෙලෙස් ඇත්නම් ඒවා වියළා දමන්න. (යං පුබ්බෙ තං විසොසෙති) අනාගතයෙහි මතු වියහැකි සංස්කාරයන් අරමුණු කොට කෙලෙස් ඇති වීමට ඉඩ නො හරින්න. (පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං) මධ්‍යයෙහි (වර්තමානයෙහි) සංස්කාරයන් අරමුණු වශයෙන් නො ගන්නේ නම්, ඔහු උපශාන්තව හැසිරෙනු ඇත. (මජ්ඣිම නිකායෙහි) නො ගහෙස්සසී උපසන්තො චරිස්සසී.)<sup>46</sup>

**18. නාමයේත් රූපයේත් මධ්‍යය වූ විඤ්ඤාණය:**

නාමයත් රූපයත් ගැන මේ දහම් ලියවිල්ලේ වරින් වර සඳහන් වුණා. නාමරූප කියන්නේ විඤ්ඤාණයේ වැටෙන ප්‍රතිබිම්බයක් බව කියැවුණා. විඤ්ඤාණය පෙන්නුම් කරන්නේ

---

45 සං: නි: 4, දුතිය අජ්ඣන්තානිච්ච සූත්‍රය, 8 පිට, බු: ජ: මු: බාහිරානිච්ච සූත්‍රය, 12 පිට, බු: ජ: මු:

46 සු: නි: අත්තදණ්ඩ සූත්‍රය, 953 ගාථාව, බු: ජ: මු:

පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ ආශ්‍රයෙන් ගන්නා ඉන්ද්‍රියානුසාරී නාමමාත්‍ර රූපධර්මයි. මේ රූප සංජානනය කරන්නේ වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාර කියන නාමධර්ම ආශ්‍රයෙන්. ඒ නිසා ඒ රූප නාමමාත්‍ර රූපධර්ම බව අමතක නො කළයුතුයි. ඒ රූපධර්ම වලට නමක් (අධිවචනයක්) දාල ඇත්ත දේ හැටියට ගන්න එකයි සාමාන්‍ය ලෝකයා කරන්නේ. අධිවචනයට මුල් වූන නාමධර්ම එක අන්තයක්. රූපය දෙවන අන්තය. මධ්‍යයෙහි වන්නේ විඤ්ඤාණයයි. පුද්ගලයා ලෝකය හැටියට අන්දකින්නේ මේ විඤ්ඤාණ හා නාමරූප එකිනෙකට ප්‍රත්‍ය වෙමින් මවා දෙන ප්‍රතිබිම්බයයි. පුද්ගලයා ඇස කන ආදී ඉඳුරන් මගින් නිරතුරු අරමුණු කරන්නේ රූපධර්මයි.

පුද්ගලයා තමාගේ කෙලෙස් වල හැටි හැටියට දකින්න අහන්න විඳින්න කැමති වන ආකාරයෙන් දකින්නෙ, අහන්නෙ, විඳින්නෙ ඔය රූපධර්මයි. වින්දන, හැඳිනීම්, චේතනා ඔස්සේ ස්පර්ශ කරමින් මනසිකාරයෙහි යෙදෙමින් අරමුණු දකිනව. අහනව. විඳිනව. ඒ කියන්නෙ විඤ්ඤාණය විසින් මවපු ආකාරයට තමයි, දකින්නේ. අහන්නෙ. විඳින්නෙ. එතකොට පුද්ගලයා අත්දුටුවෙ විඤ්ඤාණය විසින් මවාපු නාමරූපමයි. නාමරූපයෙහියි, විඤ්ඤාණය පිහිටන්නෙ. විඤ්ඤාණයට නාමරූප නැතුව බෑ. නාමරූපයට විඤ්ඤාණය නැතුව බෑ. සසර පැවැත්ම බලගැන්වෙන්නෙ මේ දෙකේ අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය භාවයෙන්. (විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා විඤ්ඤාණං) ඒ බව දන්නෙ නැති කම තමා අවිද්‍යාව කියන්නෙ. අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යය කරගෙන අස්සාස පස්සාස කියන කායසංඛාරයත් විතක්ක විචාර කියන වචිසංඛාරයත් සඤ්ඤා

වේදනා කියන විත්තසංඛාරයත් වැය වෙන්නේ, විඤ්ඤාණ නාමරූප දෙක ගොඩනගන්න. විඤ්ඤාණය නාමරූපයට ප්‍රත්‍යය වෙනකොට නාමරූප විඤ්ඤාණයට ප්‍රත්‍යය වෙනව. ඉතින් ආයතන හයේ ක්‍රියාකාරිත්වයත් එසේම වේදනා තණ්හා උපාදාන හව ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදෙව දුක් දොම්නස් උපායාසත් ඔහේ සකස් වෙනව. මේ සකස් වීමේ විචිත්‍රත්වයේ හැටි හැටියට ආයතිපුනඛහවාහිනිබ්බත්තිය විචිත්‍රව සිදුවෙනව. කාම රූප අරූප හවත්‍රයේ ම සත්ව පැවතුම් වල විචිත්‍රත්වයේ පදනම නාමධර්මයන්ගේ විචිත්‍රත්වයයි.

නාමධර්ම ඔස්සේ රූපධර්ම අරමුණු කරනකොට වෙන්නේ මොකක් ද කියල දැන් විමසල බලමු. ඇසින් අරමුණු කරන රූපයකට රාගයෙන් බැඳෙන්නේ රාගය රූපයේ ඇති ස්වභාවයක් නිසා නො වේ. බලන කෙනා දකින්න කැමති ආකාරයට ඒ රූපය දෙස බැලීම නිසයි. දැක්කේ වර්ණය හා හැඩය පමණයි. ඇසෙන් පෙනේනම් කරන්නේ එව්වරයි. දකින්නා වින්දන, සංඥා, චේතනා ආරෝපණය කරලයි බලන්නේ. ඒ නිසා බලන්නාට රාගයට කරුණු කාරණා පෙනෙනවා. බලන ආකාරය අනුවයි, මේ පෙනෙන්නේ කියල, බලන්නා දන්නේ නෑ. හැඩය පැහැය දුටු සැණින් ම වින්දන සංඥාදී සංකල්ප ආරෝපණය වෙලක් ඉවරයි.

දැන් ඉතින් නාමයයි රූපයයි අතර දෝලනය වෙනව. තණ්හාව නමැති මැහුම් කාර්ය නාමයයි රූපයයි ගැටගහල. මේක මැව්වේ විඤ්ඤාණය බව දන්නේ නෑ. මේ නාමරූප අල්ලාගන්න විඤ්ඤාණයට කියනව අභිසංඛන විඤ්ඤාණය

කියල. කවර ඉන්ද්‍රියයකින් ප්‍රිය, අප්‍රිය කෙබඳු අරමුණක් ගත්තත් සිදු වෙලා තියෙනේන විඤ්ඤාණයේ මැවිල්ලයි. ලස්සනයි, කැනයි, මිහිරියි, අමිහිරියි කියන බව අරමුණු අත්දකින්නන්ගේ හිතෙන් මතු වන්නක් විනා අරමුණු කරන දෙයෙහි ඇති තත්ත්වයක් නොවේ. මේ විඤ්ඤාණයේ මායාවයි. මේ තත්ත්වය නුවණින් දැකීම ම තමා නාමරූප ඉක්මවමින් මධ්‍යයෙහි වන විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ කරන්නට ඇති මාර්ගය.

පුරුෂයා ස්ත්‍රී රූපයත් ස්ත්‍රිය පුරුෂ රූපයත් දකින්න කැමතියි. දකින රූපයට රාගයෙන් බැඳුනත් විරාගයට කරුණුත් ඒ රූපයේ ම තියෙනවා. ඒ රූපයේ අමුද්‍රව්‍ය කිසිවකට පුද්ගලයා කැමති නෑ. වෙන වෙන ම ගත්තොත් කොහොමටවත් කැමති වෙන්න බැරි දේවලින් තමයි, මේ මූර්තිය මූර්තිමත් වෙලා තියෙනේන. කැමැත්තක් නැති පැත්ත දකින්න අසන්න විඳින්න ඕනෑකමක් නැති නිසා පුහුදුන් ලෝකයා විරාගයට කරුණක් එහි නැතැයි සිතනවා. හිතේ ඕනෑකමට යට වී සිටින විට විරාගයට කරුණු නො පෙනී යනවා. විරාගී අසුභ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන කොටත් මැවෙන්නේ නාමරූපයි. අසුභයත් සංඥාවක් නෙ. සුභසංඥාව බිඳහෙළා ගන්නයි, අසුභ සංඥාව අවශ්‍ය වෙන්නේ. නාමරූප මැවිල්ල තේරුම් ගැනීමෙනුයි, වේදනා සඤ්ඤා වෙනතා සියල්ලෙන් ම මිඳෙන්නේ.

ආයතන හයේ ම අරමුණු සම්බන්ධයෙන් මේ සත්‍යතාව නුවණින් පරීක්ෂා කරල බලන්න ඕන. විඤ්ඤාණය මවන නාමරූප බව තේරුම් ගන්නා විටයි, මෙතන ඇති මුළාව තේරෙන්නේ. නාමරූප සමුදයෙනුයි සිතක් උපදින්නේ.

(නාමරූප සමුදයා වික්කස්ස සමුදයො) නාමරූප නිරෝධයෙන් සිතේ නිරෝධය වේ. (නාමරූප නිරොධා වික්කස්ස නිරොධො)<sup>47</sup> මේ සිත්වල නාමරූප මැවෙනකොට පුද්ගලයා හිතන්නේ “මම මෙතන”, “රූපය එතන” කියල. රූපය නාමමාත්‍ර වුන බව දන්නේ නෑ. මෙය පැහැදිලි කර දුන්නත් පුහුදුන් සිතට එකවර මෙය පිළිගන්න නො හිතෙන තරමයි. ඒ නිසා යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ධම්මානුධම්ම පටිපත්තියෙහි නිරතුරු යෙදෙන්න ම ඕන.

**19. අජීකඨත්තකආයනයෙන් බාහිරආයනයේත්**

**මධ්‍යය වූ විඤ්ඤාණය:**

විඤ්ඤාණය මධ්‍යය කරගන්න තවත් අන්ත දෙකක් තියෙනවා. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන එක අන්තයක්. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ රස, ඓද්ධිබ්බ, ධම්ම දෙවන අන්තය. මේ අන්ත දෙකට මැදි වන්නේ විඤ්ඤාණය. මේ අන්ත දෙක සම්බන්ධ කරණ මැහුම්කාරිය තමයි තෘෂ්ණාව. තෘෂ්ණාව නිසා පුද්ගලයාට මධ්‍යය එනම්: විඤ්ඤාණය පෙනෙන්නේ නෑ. ඇසයි රූපයයි ගැටලනවා. ඉතින් ඇසත් රූපයත් අතර තමයි පුද්ගලයා දෝලනය වෙන්නේ. වක්ඛුවිඤ්ඤාණය පෙනෙන්නේ නෑ. කනයි ශබ්දයයි ගැටලනව. ඒ දෙක අතරයි දෝලනය වෙන්නේ. සෝතවිඤ්ඤාණය පෙනෙන්නේ නෑ. ඔය විදියට හැම ආයතනයක් ගැන ම වටහා ගන්න ඕන. මේ තෘෂ්ණාවෙන්

---

47 සං: නි: 5 (1), සමුදය සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: මු:

ගැටලුව කියන්නේ ඇති දෙයක් හැටියට නිත්‍ය සංඥාවක් ඇතිකර ගැනීමයි.

එතකොට ආයතන සම්බන්ධතාවේ දී ඇතිවන රූපසඤ්ඤා සද්දසඤ්ඤා ගන්ධසඤ්ඤා රසසඤ්ඤා චොට්ඨබ්බසඤ්ඤා ධම්මසඤ්ඤා සැබැවින් ඇති දේ හැටියටයි, පුද්ගලයා ගන්නේ. ඇතිව නැති වන සංඥා බව දන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ආයතන සයේ ම සඤ්ඤාව උපමා කරල කියෙන්නේ මිරිඟුවකට. මිරිඟුව පස්සේ දුව දුවා ඉන්නේ නැතිව ඇසින් රූපයක් දකිනකොට පහළවන මනාප අමනාප මනාපාමනාප සිත සංඛතයි ඕළාර්කයි පටිච්චසමුප්පන්නයි, උපේක්‍ෂාව ම ශාන්තයි ප්‍රණීතයි කියල නුවණින් දකිනවා නම් ඇඟිපිල්ලමක් ගසන තරම් සැණෙකින් සිත උපේක්‍ෂාවේ පිහිටනව කියල මැදුම්සඟියේ ඉන්ද්‍රියභාවනා සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා. මේ ආකාරයට ම ශබ්දය ගැන කිව්වේ අසුරක් ගසන සැණින් කියල. ගන්ධය ගැන කිව්වේ නෙලුම්පතක් ඇල කරනකොට ඒ මත ඇති දියබිඳුවක් රූටා යන තරම් සැණෙත් කියල. රසය ගැන කිව්වේ දිවගට කෙළපිඩක් එක්කොට තුූ ගාන තරම් සැණෙකින් කියල. පහස ගැන කිව්වේ වක් කළ අතක් දිගු කරන දිගුකළ අතක් වක් කරන තරම් සැණෙකින් කියල. ධම්ම (සංකල්ප) ගැන කිව්වේ දවස පුරා රත්කළ ලෝහ භාජනයකට වැටෙන පමාවෙන් දියබිඳුවක් වාෂ්ප වන තරම් සැණෙකින් කියල. එතරම් ශීඝ්‍රයෙන් (එවං සීඝ්‍රං) එතරම් ඉක්මණින් (එවං තුවටං) එතරම් අඩු වෙහෙසකින් (එවං අප්පකසිරෙන) මනාපය හෝ අමනාපය හෝ මනාපාමනාපය නිරුද්ධ වෙමින් සිත උපේක්‍ෂාවට ගන්න පුළුවන්. අරමුණු වල රස්තියාදු වෙන්නේ

නැතිව නුවණින් මෙනෙහි කිරීම වේගවත් වෙන්න ඕන. එතකොටයි සාර්ථක වෙන්නෙ.

සලායතන සම්බන්ධතාව ඔස්සේ අත්දකින අරමුණු ප්‍රථම කරන්නේ නැතිව විඤ්ඤාණයේ මැවෙන නාමරූප පිළිබිඹුව ප්‍රත්‍යය කරගෙන සලායතන ගොඩනැගෙන බව ධර්මය ඇසීමෙන් කියවීමෙන් දැනගන්න ඕන. ඒ බව ඒ ඒ අරමුණෙහි දී ම නුවණින් දකින්නේ නම් සලායතන නිරෝධයට අවශ්‍ය වෙසෙස් නුවණ වන්නේ එයයි. මේ සලායතන නිරෝධය කියන්නේ ඇසත් - රූපත්, කනත් - ශබ්දත්, නාසයත් - ගන්ධයත්, දිවත් - රසයත්, කයත් - පහසත්, මනසන - ධම්මත් යන ස්පර්ශායතනයන්ගේ නිරෝධයයි. අරමුණු පසුපස දුවමින් ලෝකය සතු කරගැනීමට සංසාරික සත්වයා කල්ප ගණන් වෙහෙස වෙලා තියෙනව. සද්ධර්මය හරිනැටි දැනගන්නකම් සිදුවන්නේ එයමයි. ඒ බව බුදුරජාණන් වහන්සේ සිහිපත් කළත් පිළිගන්න නො සිතෙන ගතිය කොතරම් නම් බලගතු ද? ටිකක් හරි අතහැරල බැලුවොත් සැනසීමක් නේ ද කියල හිතේවි.

**20. සක්කායනිරොධො මජ්ඣේ:**

සක්කාය කියන්නෙ පංච උපාදානස්කන්ධ වලට. සක්කායදිට්ඨිය කියන්නෙ අපි මෙතෙක් වරින් වර සදහන් කළ විඤ්ඤාණයේ පිළිබිඹු වන නාමරූප ඇත්තක් කියල ගන්න එකටයි. ලෝකසත්වයා සාමාන්‍යයෙන් සක්කායදිට්ඨියෙන් යුක්තව සතරමහාභූතරූප උපාදාන කරගෙන විදිම් හැදිනීම් වේතනා වලට අනුව සලායතනික වශයෙන් රූපාරම්මණ

මවාගන්නව. ඒ රූප විඳිනව. සංජානනය කරනව. චේතනා හෙවත් සංස්කාර ගොඩනගනව. මේ සකස් වෙන්නේ උපාදානස්කන්ධ. නාමධර්ම ඔස්සේ මැවෙන රූපෙන් ඇලෙනව. නාමයත් රූපයත් ස්පර්ශ වෙනකොට උපදින වින්දනයෙන් ඇලෙනව. සංඥාවෙන් ඇලෙනව. සංස්කාරවලත් ඇලෙනව. නාමරූප පිළිබිඹු කරන විඤ්ඤාණයෙන් ඇලෙනව. මේ ඇලෙන ස්වභාවය තමයි සත්වයා කියල හඳුන්වන්නත් හේතුව. "රූප වේදනාදියෙහි යම් කැමැත්තක්, යම් රාගයක්, යම් සතුට වීමක්, යම් තණ්හාවක් වේ නම් එහි ඇලුනේ විශේෂයෙන් ඇලුනේ එහෙයින් සත්වයා යයි කියනු ලැබේ"<sup>48</sup> කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ඒ නිසා.

කාම, රූප, අරූප තුන් ලෝකයම සක්කාය-පරියාපන්නයි. මෙ ලොව පිළිබඳ කාමය, කාමසංඥාව - පරලොව පිළිබඳ කාමය, කාමසංඥාව ආදී වශයෙන් පටන් අරන් නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය දක්වා ම ඇති හැම සසර පැවැත්මක් ම සක්කාය සහිත බව ආනෙඤ්ජසප්පාය සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනව.<sup>49</sup> සංසාර සත්වයා කෙලෙස් තුළින් අරමුණු පිළිගන්නා ස්වභාවයෙන් හිඳීම තමයි සක්කාය අන්තයේ ඉඳීම වෙන්නේ. නොයෙක් කටයුතු වල ඇලී එහි යෙදුන, දොඩමලු

---

48 "රූපෙ බො රාධ, යො ඡන්දො යො රාගො යා නන්දී යා තණ්හා, තත්‍ර සත්තො තත්‍ර විසත්තො තස්මා සත්තොති චුච්චති."  
සං: නි: 3, සත්ත සූත්‍රය, 342 පිට, බු: ඡ: මු:

49 "යෙ ව දිට්ඨධම්මිකා කාමා යෙ ව සම්පරායිකා කාමා..... යා ච නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා, එස සක්කායො, යාවතා සක්කායො."  
ම: නි: 3, ආනෙඤ්ජසප්පාය සූත්‍රය, 88 පිට, බු: ඡ: මු:



බවෙහි ඇලී එහි යෙදුන, නින්දට ඇලී එහි යෙදුන, පිරිස් පිරිවරාගැනීමෙහි ඇලී එහි යෙදුන, ගිහි ඇසුරට කැමතිව එහි ඇලුන කෙනෙක් ඉන්නව නම් ඒ කටයුතු ඔස්සේ ම දිවි ගෙවෙන නිසා එබඳු අයගෙ මරණය යහපත් වෙන්නෙ නෑ. එබඳු අය ඉන්නේ සක්කායයෙහි ඇලීමෙන් යුක්තවයි. **(සක්කායාභිරතො)** ඒ අය මැනැවින් දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස සක්කාය අතහැරල නෑ, කියල හද්දක සූත්‍රයේ දී සැරියුත් මහරහනන් වහන්සේ දේශනා කරනව.<sup>50</sup> දැන් අපට යම් තරමකට පැහැදිලියි, සක්කාය අන්තයේ ඉඳීම කියන්නෙ කෙබඳු ස්වභාවයක් ද කියල.

මේ සක්කාය එක අන්තයක්. සක්කාය සමුදය හෙවත් පංචඋපාදානස්කන්ධයේ හටගැනීම දෙවන අන්තයයි. මෑද සක්කාය නිරෝධයයි. නිරෝධය නො පෙනෙන විදියට සක්කායසමුදයෙන් සක්කායසමුදය ඒ ඒ හවයක ඉපදීම සඳහා ගැටලන, මැස්ම දමන මැහුම්කාරිය තණ්හාවයි. මෙපමණකින් අභිඤ්ඤාවෙන් දතයුත්ත අභිඤ්ඤාවෙන් දනගත්තා වෙනව. පරිඤ්ඤාවෙන් දතයුත්ත පරිඤ්ඤාවෙන් දනගත්තා වෙනව. අභිඤ්ඤාවෙන් දතයුත්ත අභිඤ්ඤාවෙන් දනගන්නේ පරිඤ්ඤාවෙන් දතයුත්ත පරිඤ්ඤාවෙන් දනගන්නේ මේ ජීවිතයේ දී ම දුක් කෙළවර කරනව. මෙතැන අභිඤ්ඤාවෙන් දනගැනීම කියල කියන්නේ ප්‍රතිපදාවේ හික්මෙන කෙනෙක් එනම්: සේඛ පුද්ගලයෙක් විදර්ශනාමය වශයෙන් වෙසෙස් නුවණ

---

50 ".....න පහාසි සක්කායං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය."  
 අං: නි: 4, හද්දක සූත්‍රය, 26 පිට, බු: ජ: මු:

යොදමින් ප්‍රතිපදාවේ නියැලීමටයි. පරිඤ්ඤාවෙන් දැනගැනීම කියන්නේ අවබෝධ පිරිපුන් වීමයි.

රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංස්කාර, විඤාන ස්කන්ධයන් ඔස්සේ 'මම' වන්නේ මොකක් ද, 'මගේ' වන්නේ මොකක් ද කියල හොයන්න ගියාමයි, සක්කායදිට්ඨිය බිහිවන්නෙ. 'රූපය මගේ', 'මම රූපය සහිත කෙනෙක්', 'මගේ ආත්මයෙහි රූපය තිබේ', 'රූපය තුළ මා සිටිනවා' යන සතර ආකාරයෙන් රූපය අල්ලාගෙන සිතනව. ඒ ආකාරයට ම අනෙක් ස්කන්ධන් අල්ලාගෙන සිතනව. එතකොට සක්කායදිට්ඨිය විසි ආකාරයක් වෙනව.

හැම පුහුදුන් අයෙක් ම සක්කාය නම් වූ උපාදානස්කන්ධ සහිතව ඉන්න අතර අරමුණු ලබමින් රූප, වින්දන, හැදිනීම්, චේතනා, දැනීම් ගොඩනගනව. ඒ සකස් වීම තමයි, සක්කායසමුදය. මේ ක්‍රමයෙන් සක්කායසමුදයෙන් සක්කායසමුදය තණ්හාව විසින් ගැටගසනු ලබන කොට සක්කාය නිරෝධය දකින්නෙ නෑ. සක්කායසමුදය බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කර දෙන්නේ මෙහෙමයි. "පුනර්භවය ඇති කරන නන්දිරාග සහගත ඒ ඒ තන්හි ඇලීම් ඇති කරන කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා යන යම් මේ තණ්හාවක් වේ ද , මහණෙනි, ඒ සක්කායසමුදය යයි කියනු ලැබේ."<sup>51</sup>

---

51 "යායං තණ්හා පොනොභවිකා නන්දිරාගසහගතා තත්‍ර තත්‍රාහිනන්දිනී, සෙය්‍යථිදං: කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ, සක්කායසමුදයො."  
සං: නි: 3, සක්කාය සූත්‍රය, 276 පිට, බු: ජ: මු:

සක්කායයේ වැලැක්වීම සැපයක් හැටියට ආර්ය උතුමන් දකිනව. නුවණැත්වුන්ගේ මේ දර්ශනය සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ දැක්මට විරුද්ධයි.<sup>52</sup> නුවණැත්තවුන් පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය දුක හැටියට දකින නිසයි. (පඤ්චුපාදක්ඛන්ධා දුක්ඛා) අනෙක් අතට සියලු ම දෘෂ්ටිවාද බිහිවන්නේත් මේ සක්කායදිට්ඨිය පදනම් කරගෙනයි.

එහෙම නම් සක්කාය නිරෝධ කියන්නේ මොකක් ද, කියල ඊළඟට බලමු. “ඒ තෘෂ්ණාවේ ම යම් ඉතිරි නො කොට නිරුද්ධකිරීමක් දුරලීමක් බැහැරලීමක් මිදීමක් නො ඇල්මක් වේ ද මහණෙනි, මෙය සක්කායනිරෝධය යයි කියනු ලැබේ.”<sup>53</sup> කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව. ඒ සඳහා සක්කාය අත්හළයුත්තක් බව දකින්න ඕන. එහි අසාරත්වය දකින්නට තරම් ප්‍රඥාවක් අවශ්‍ය කරනව. සක්කායාභිරතිය වෙනුවට සක්කායනිරෝධයෙහි කැමැත්තක් එනම්: නිවනට කැමැත්තක් ඕන කරනව. (නිබ්බනාභිරතො) බාහිර වැඩ කටයුතු වලට ම, බාහිර සබඳතා වලට ම, අරමුණු වල සංකල්පීය වශයෙන් පටලැවෙන්නට ම මුලු ජීවිත කාලය ම ගතවෙන්න හරින්න සුදුසු නෑ. ඉන්ද්‍රියයන්ට අරමුණු ලැබෙන කොට ඇලීම් ගැටීම් රැවටීම් ඔස්සේ පරාමර්ශනය කිරීම වෙනුවට නුවණින් සම්මර්ශනය කරන්න ඕන. ‘එය මගේය’ (එතං මම) යනුවෙන්

---

52 “සුඛන්ති දිට්ඨමරියෙහි සක්කායස්සුපරොධනං, පච්චනිකමීදං හොති සබ්බලොකෙන පස්සතං”  
සං: නි: 4, සග්ග සූත්‍රය, 256 පිට, බු: ජ: මු:

53 “යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙසවිරාගනිරොධො වාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයො, අයං වුව්චති භික්ඛවෙ, සක්කායනිරොධො.”  
සං: නි: 3, සක්කාය සූත්‍රය, 276 පිට, බු: ජ: මු:

තණ්හා කරමින් සංකල්පයන්හි පටලැවෙන්නට දෙයක් නොවන බව දකින්නට ඕන. 'එය මම වෙමි' (එසොහමස්මි) යනුවෙන් මාන කරමින් සංකල්පයන්හි පටලැවෙන්න දෙයක් නො වන බව දකින්නට ඕන. 'එය මාගේ ආත්මයයි' (එසො මෙ අත්තා) යනුවෙන් දෘෂ්ටි ගත වෙමින් සංකල්පයන්හි පටලැවෙන්න දෙයක් නො වන බව දකින්නට දකින්නට ඕන. හුදෙක් ඇතිව නැතිව යන, එකක් පසු එකක් වශයෙන් ගලා එන සිත්මාත්‍ර පමණක් බව දකින්න ඕන. නිවීමේ කැමැත්තක් ඇති කෙනාට මෙය කළ හැකියි.

“යම් යම් විටෙක ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීම හා නිරෝධය නුවණින් සම්මර්ශනය කරයි ද, මෙනෙහි කරයි ද, එකල්හි ප්‍රීති ප්‍රමෝදයක් ලබයි. නුවණැත්තවුන්ට එය අමෘතයයි.”<sup>54</sup> රූප, විඳිමි, හැදනීමි, වේතනා, දැනීමි ඒකක වශයෙන් නො ගෙන රාශි වශයෙන් ඇතිව නැතිවන ධර්ම බව නුවණින් සම්මර්ශනය කරමින් ප්‍රඥාව වඩන පුද්ගලයාට ප්‍රඥාව ප්‍රමාණවත්ව වැඩෙමින් යම් අවස්ථාවක ස්පර්ශය මනසිකාරය සිදියමින් නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනව.

**සමාලෝචනය:**

අපි මෙවිචර වෙලා කථා කළේ පුහුදුන් ලෝකයා සමායතනික අත්දැකීම් දේවල් බවට පත්කර ගන්නා හැටි.

---

54 “යතො යතො සම්මසති ඛන්ධානං උදයබ්බයං, ලහති පීති පාමොජ්ජං අමතං තං විජානතං.”  
බු: නි: 1, ධම්මපද, භික්ඛුවග්ග, 15 ගාථාව, 116 පිට, බු: ජ: මු:

සංජානනය කරන හැටි. ඒවාට 'මම' ය 'මගේ' ය කියල ධ්වටෙන හැටි. ඉන් මිදෙන කටයුතු කළයුතු සැටි. බාහිර ලෝකයේ රූප, ශබ්දාදී මොනවා තිබුණත් පුද්ගලයාට ඒවා දෙයක් වන්නේ ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීමට හසු වීමෙන්. පුද්ගලයාගේ ලෝකය වන්නේ මනසේ ඡන්දරාගාදී කෙලෙස් තුළින් ලබන අත්දැකීම්. රූප, ශබ්දාදිය පිළිබඳව වින්දන, සංඥා, චේතනා, ස්පර්ශ, මනසිකාර යන නාම ධර්ම අනුව විඤ්ඤාණයේ සැකසෙන පිළිබිඹු තමයි, පුද්ගලයාගේ ලෝකය කියල දැන් අපි දන්නව.

පුද්ගලයා සොයන්නේ කුමක් ද, ඔහුට හෝ ඇයට හෝ පෙනෙන්නේ එයයි. තව විදියකින් කියනවා නම් තමන් දකින්නට, අසන්නට, විඳින්නට, සංකල්පනය කරන්නට කැමති වන ආකාරයටයි, ලෝකය මුණගැසෙන්නේ. කැමති පැත්ත දැක්කට තමන් අකැමති පැත්ත දකින්නේ නෑ. ඔතනයි වැරද්ද. පුද්ගලයාගේ කායික වාචසික හා මානසික හැසිරීම් ගොඩනැගෙන්නේ භිතන මතන ආකාරය අනුව. සිතිවිලි සංකල්ප හැඩගැසෙන්නේ ඔහුගේ දෘෂ්ටියට අනුව. සද්ධර්මය හරිහැටි දැනගන්නකම් කොයි කවුරුත් තමා ගැන භිතන්නේ ආත්ම හැඟීමෙන්. ඒ වගේම තමන් කැමති දේවල් ගැනත් නිත්‍යත්වයක් බලාපොරොත්තු වෙනව. **(නිත්‍ය)** සැපයෙන් යුක්තයි කියල භිතනව. **(සුඛ)** මගේ කැමැත්තට යටත්ව පවත්වාගත හැකියයි භිතනව. **(ආත්ම)** හැම අතින් ම මැනවැ'යි කියා ගතහැකිය යි භිතනව. **(සුභ)** කැමැත්තේ හැටි ඔය විදියයි. මෙතැන ම හිරවෙලා ඉන්න සත්වයන් බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වන්නේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිගත සත්වයින් කියල. **(මිච්ඡාදිට්ඨිගතා**

**සත්කා)** නිත්‍යයි කියල හිතුවත් ස්වභාවය නම් අනිත්‍යත්වයට යාමයි. සැපයයි කියල හිතුවත් ජරා, මරණ, සෝක, පරිදෙව, දුක්, දොම්නස්, උපායාස යන සියලු ආකාර දුකට කරුණු එතැන ම තියෙනව. තම කැමැත්තට යටත්ව පවත්වන්න බෑ. ඒ නිසා අනාත්මයි. අවසාන වශයෙන් ගත්තාම තියෙන්නේ මැනවැ'යි නො ගතහැකි දේ ම යි. ඒ නිසා අසුභයි. නො දකින අකැමති පැත්ත ඔය විදියයි.

මේ තමයි පුහුදුන් පුද්ගලයාගේ සංජානන මට්ටම. ඔහුට දේවල් වූ හැම සංස්කාර උපධියකට ම මූලික වූයේ කැමැත්තයි. (ඡන්දමූලකා සබ්බේධම්මා) හැම දෙයක් ම සමුදය වූයේ ආයතන හයේ ස්පර්ශයෙන්. (එස්ස සමුදයා සබ්බේධම්මා) හැම දෙයක් ම ප්‍රභවය වූයේ මනසිකාරය නිසා ය. (මනසිකාර සම්භවා සබ්බේධම්මා) හැම දෙයක් ම යොමු වී පවතින්නේ වින්දනයට ය. (වෙදනා සමොසරණා සබ්බේධම්මා) තතු එසේ නම් ආධ්‍යාත්මික ශාන්තිය පිණිස අප විමසිලිමත් වියයුත්තේ සමායතනික අත්දැකීම් ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව ම යි. නිවන යනු මේ සමායතන නිරෝධයයි. ඒ සඳහා මෝහය විනිවිද යා යුතුයි. මේ පිළිබඳ බුදුවදන් කීපයක් අපි සැලකිල්ලට ගනිමු.

යමකට මමත්වය අංශුමාත්‍රයක් හරි රැඳෙව්වොත් විමුක්තිය උදා වෙන්නෙ නෑ. හැම ආකාරයේ ම තෘෂ්ණා උපාදානයයන් බැහැර කළයුතු වෙනව. **(ආදාන තණ්හං විනයෙථ ඡන්දං)** උඩු යටි දිශාවලත් තිරස් දිශා වලත් අන්තිමට ඉතුරු වන මධ්‍යයෙහිත් තෘෂ්ණා උපාදාන අතහරින්නට ඕන. **(උද්ධං අධො තිරියඤ්චාපි මජ්ඣෙකං)** උඩ, යට, තිරස් දිශාවන් පැනවෙන්නේ

මධ්‍යලක්ෂ්‍යය වන 'මම' සංඥාවට සාපේක්ෂකව. මධ්‍යලක්ෂ්‍යය වශයෙන් මමත්වය නැත්නම්, උඩ යට තිරස් දිශා පැනවෙන්නෙ නෑ. විමුක්ති මාර්ගය ඒ අනුපාදානය පිණිසයි. ලෝකයේ යමක් උපාදානය කරනවා නම්, ඒ ඔස්සේ ම සත්වයා කරා මාරයාගේ පැමිණීම සිදු වෙනව. (යං යං හි ලොකෙ උපාදියන්ති තෙනෙ'ව මාරො අන්වෙති ජන්තුං)<sup>55</sup> "මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ" (ඉමස්මං සති ඉදං හොති) කියන ධර්ම න්‍යායය අනුව තමයි අතීත උපාදානස්කන්ධ හැඳුනෙ. ඉදිරියට සිදුවන්නේ ඒ සිද්ධියමයි. ඒ දෙකෙන් ම මිඳෙන්න ඕන. (මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො) මේ මොහොතේ පවත්නා පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයන් පිළිබඳ ආශාවන් දුරලන්න ඕන. (මජ්ඣිම නිකායෙ) භවයෙහි පරතෙරට ගිය (භවස්ස පාරගු) සෑම තැන විමුක්ත මනසක් ඇත්තා නැවත ජාති ජරා දුකට පත්වන්නෙ නෑ. (සබ්බක්ථ විමුක්ත මානසො න පුන ජාති ජරං උපෙහිසි)<sup>56</sup> පෙරත් පසුත් මධ්‍යයෙහිත් උපාදානය වන කිසිවක් නැති නම්, කිසිවක් උපාදානය නො කරන ඔහු ම තමයි නියම බ්‍රාහ්මණයා (රහතන් වහන්සේ) කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනව.

**"යස්ස පුරෙ ච පච්ඡා ච මජ්ඣෙ ච නත්ථි කිඤ්චනං,  
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රෑමී බ්‍රාහ්මණං"** <sup>57</sup>

පුහුදුන් සංජානන මට්ටම තුළ ඉඳගෙන ඒක කරන්න බෑ. ඒ සඳහා යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යුතුව ධම්මානුධම්ම පටිපත්තියෙහි නියැලිය යුතු යි. කළයුත්තේ ප්‍රතිපදාව ඇරඹීමයි.

---

<sup>55</sup> සු: නි: හද්‍රාවුධ සූත්‍රය, 340 පිට, බු: ජ: මු:  
<sup>56</sup> බු: නි: 1, ධම්මපද තණ්හා වග්ග, 15 ගාථාව, 110 පිට, බු: ජ: මු:  
<sup>57</sup> බු: නි: 1 ධම්මපද, බ්‍රහ්මණ වග්ග, 39 ගාථාව, 126 පිට, බු: ජ: මු:

ඒ සඳහා අවශ්‍ය සම්මාදිට්ඨිය හඳුනා ගැනීමට ශක්ති පමණින්  
 වැයම් කිරීමක් හැටියටත් අන් අයට යම් උපකාරයක් වීම  
 පිණිසත් රැසැල්ල දහම් පොත් පිංච මෙතෙකින් නිම කරනවා.

(යොධෙඵ මාරං පඤ්ඤාචුධෙන)